

BORÇLAR KANUNU

Kanun Numarası : 818
Kabul Tarihi : 22/4/1926
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 8/5/1926 Sayı : 366

BİRİNCİ KISIM
Umumi hükümler
BİRİNCİ BAP
Borçların teşekkülü
BİRİNCİ FASIL
Akitten doğan borçlar

(A) AKDİN İNİKADI

I – İki tarafın muvafakati

1 – Umumi şartlar

Madde 1 – İki taraf karşılıklı ve birbirine uygun surette rızalarını beyan ettikleri takdirde, akit tamam olur.

Rızanın beyanı sarih olabileceği gibi zımnî dahi olabilir.

2 – İkinci derecedeki noktaların meskût kalması:

Madde 2 – İki taraf akdin esaslı noktalarında uyuşurlar ise ikinci derecedeki noktalar sükûtle geçilmiş olsa bile akde münakit olmuş nazariyle bakılır.

İkinci derecedeki noktalar hakkında uyuşulamadığı takdirde hakim, işin mahiyetine bakarak onları tayin eyler.

Akitlerin şekillerine müteallik hükümler mahfuzdur.

II - İcap ve kabul

1 – Kabul için müddet tayini

Madde 3 – Kabul için bir müddet tayin ederek başka kimseye bir akdin yapılmasını teklif eden kimse, bu müddetin hitamına kadar icabından dönemez. Bu müddet bitmeden evvel kabul haberi kendisine yetişmezse, icap ile bağlı kalmaz.

2 – Kabul için müddet tayin olunmaksızın icap

a) Hazırlar beyninde

Madde 4 – Kabul için bir müddet tayin olunmaksızın hazır olan bir şahsa karşı vakı olan icap derhal kabul olunmadığı takdirde, amı yapan bağlı kalmaz. İki taraf yahut vekillerinin bizzat telefon ile yaptıkları akitlere hazırlar arasında icra olunmuş nazariyle bakılır.

b) Gaipler arasında:

Madde 5 – Hazır olmıyan bir şahsa karşı müddet tayin olunmaksızın dermeyan olunan icap, zamanında ve muntazam surette irsal olunmuş bir cevabın vusulüne intizar edebileceği dakikaya kadar, onu yapan hakkında lüzum ifade eder.

Bu kimsenin icabını zamanında vasıl olmuş addetmeğe hakkı vardır.

Vaktinde gönderilen kabul haberi icabı yapana geç varır ve o kimse onunla mülzem olmamak iddiasında bulunursa keyfiyeti derhal kabul edene bildirmeğe mecburdur.

3 – Zımnî kabul:

Madde 6 – İcabı dermeyan eden kimse gerek işin hususî mahiyetinden gerek hal ve mevkiin icabından naşi sarih bir kabule intizar mecburiyetinde olmadığı takdirde, eğer icap münasip bir müddet içinde reddolunmamış ise, akde münakit olmuş nazariyle bakılır.

4 – İltizamsız icap ve aleni icap :

Madde 7 – İcabı dermeyan eden kimse bu bapta hakları mahfuz olduğunu sarahaten beyan eder yahut akdi iltizam etmemek niyetinde olduğu gerek halin muktezasından gerek işin hususî mahiyetinden istidlal olunursa, icap lüzum ifade etmez.

Tarife ve cari fiyat irsali icap teşkil etmez.

Semenini göstererek emtia teşhiri, kaideten icap addolunur.

5 – İlan suretiyle vuku bulan vaitler:

Madde 8 – Bir iş veya bir şey mukabilinde ilan suretiyle bir bedel vadeden kimse, vadine tevfiKAN o bedeli vermeğe mecburdur.

O iş veya o şey husule gelmeksizin o kimse vadinden nükül ederse vadettiği bedeli tecavüz etmemek üzere diğErinin hüsnü niyetle yaptığı masrafı ödemeğe mecburdur. Fakat umulan muvaffakiyetin elde edilemeyeceğini vaadi yapan kimse ispat ettiği surette, bu mecburiyete mahal kalmaz.

6 – İcap ve kabulün geri alınması :

Madde 9 – İcabın geri alındığı haberi icabın vusulünden evvel yahut aynı zamanda mürselünileyhe vasıl olur yahut icaptan sonra vasıl olmakla beraber mürselünileyhe icaba muttali olmazdan evvel kendisine tebliğ olunursa, icap keenlemeyekün addolunur

Bu kaide kabulün geri alınmasına da tatbik edilir.

III - Gaippler arasında vukubulan bir akdin hangi zamana istinat ettiği :

Madde 10 – Gaippler arasında icra olunan akitler, kabul haberi irsal olunduğu anda hüküm ifade ederler.

Eğer sarih bir kabule ihtiyaç bulunmazsa akdin hükmü, icabın vusulü anından itibaren cereyana başlar.

(B) AKİTLERİN ŞEKLİ

I – Umumi kaide ve emrolunan şekillerin şumulü

Madde 11 – Akdin sıhhati, kanunda sarahat olmadıkça hiç bir şekle tabi değildir.

Kanunun emrettiği şeklin şumul ve tesiri derecesi hakkında başkaca bir hüküm tayin olunmamış ise akit, bu şekle riayet olunmadıkça sahih olmaz.

II – Tahriri şekil

1 – Kanunen muayyen şekil

a) Şumulü

Madde 12 – Kanunen tahriri olması lazım olan bir akdin tadili dahi tahriri olmak lazımdır. Şu kadar ki bu akdi nakız ve tadil etmiyen mütemmim ve fer'i şartlar bu hükümden müstesnadır.

b) Rükünleri

Madde 13 – Tahriri olması icabeden akitlerde, borç deruhte edenlerin imzaları bulunmak lazımdır.

Hilafı kanunda yazılı olmadıkça imzalı bir mektup veya asli borcu üzerine alanlar tarafından imza edilmiş olan telgrafname tahriri şekil makamına kaim olur.

c) İmza

Madde 14 – İmza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmak lazımdır. **(Ek cümle : 15/1/2004-5070/22 md.)** Güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir.

Bir alet vasıtasıyla vazolunan imza, ancak örf ve adetçe kabul olunan hallerde ve hususiyle çok miktarda tedavüle çıkarılan kıymetli evrakın imzası lazım geldiği takdirde, kafi addolunur.

(Mülga son fıkra: 1/7/2005-5378/50 md.)

d) İmza makamına kaim olacak işaretler

Madde 15 – İmza vaz'ına muktedir olmıyan bir şahıs, imza yerine usulen tasdik olunmuş ve el ile yapılmış bir alamet vazetmeğe yahut resmi bir şahadetname kullanmağa mezundur. Kambiyo poliçesine müteallik hükümler mahfuzdur.

2 – Akitte mahfuz kalan şekil

Madde 16 – İki taraf kanunen hususi bir şekle tabi olmıyan bir akdin hususi bir şekilde yapılmasını kararlaştırmışlar ise, akit takarrür eden şekilde yapılmadıkça iki taraf bununla ilzam olunamaz.

İki taraf muayyen bir surette keyfiyeti izah etmiyerek tahriri şekilden bahsetmiş oldukları takdirde, kanun bu şekle riayet olunmasını emrediyorsa, iki tarafın ona riayet etmesi lazımdır.

(C) BORCUN SEBEBİ

Madde 17 – Borcun sebebini ihtiva etmemiş olsa bile borç ikrarı muteberdir.

(D) AKİTLERİN TEFSİRİ MUVAZAA

Madde 18 – Bir akdin şekil ve şartlarını tayininde, iki tarafın gerek sehven gerek akitteki hakiki maksatlarını gizlemek için kullandıkları tabirlere ve isimlere bakılmıyarak, onların hakiki ve müşterek maksatlarını aramak lazımdır.

Tahriri borç ikrarına istinat ile alacaklı sıfatını iktisabeden başkasına karşı, borçlu tarafından muvazaa iddiası dermeyan olunamaz.

H) AKDİN MEVZUU

I - Erkanı

Madde 19 – Bir akdin mevzuu, kanunun gösterdiği hudut dairesinde, serbeste tayin olunabilir.

Kanunun kat'i surette emreylediği hukuki kaidelere veya kanuna muhalefet; ahlaka (adaba) veya umumi intizama yahut şahsi hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça, iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir.

II - Butlan

Madde 20 – Bir akdin mevzuu gayri mümkün veya gayri muhik yahut ahlaka (adaba) mugayir olursa o akit batıldır.

Akdin muhtevi olduğu şartlardan bir kısmının butlanı akdi iptal etmeyip yalnız şart, lağvolur. Fakat bunlar olmaksızın akdin yapılmıyacağı meczum bulunduğu takdirde, akitler tamamiyle batıl addolunur.

III - Gabin:

Madde 21 – Bir akitte ivazlar arasında açık bir nispetsizlik bulunduğu takdirde, eğer mutazarrırın müzayaka halinde bulunmasından veya hiffetinden yahut tecrübesizliğinden istifade suretiyle vukua getirilmiş ise, mutazarrır bir sene zarfında akdi feshettiğini beyan ederek verdiği şeyi geri alabilir.

Bu müddet, akdin inikadından itibaren cereyan eder.

IV - Akit yapmak vadi

Madde 22 – Bir akdin ilerde inşa edilmesine dair yapılan mukavele muteberdir.

Kanun iki tarafın menfaatleri için bu akdin sıhhatini bir nevi şekle riayet etmeğe tabi kıldığı takdirde, bu şekil o akdin yapılması taahhüdüne de tatbik olunur.

(V) RIZADAKİ FESAT

I - Hata:

1 – Hatanın hükümleri

Madde 23 – Akit yapılırken esaslı bir hataya duçar olan taraf, o akit ile ilzam olunamaz.

2 – Hata halleri:

Madde 24 – Esaslı hatalar, hulasatan şunlardır:

1 – Hata ettiğini iddia eden tarafın bir akit hakkında rızasını beyan ederken başka bir akit kastetmiş olması.

2 - Hata ettiğini iddia eden tarafın akitte makudun aleyhi teşkil eden şeyden gayri bir şey kastetmiş yahut üzerine borç alırken başlıca nazara aldığı şahıs ta yanılmış olması.

3 - Hata ettiğini iddia eden tarafın taahhüt ettiği ivazın kasdettiği şeyden ehemmiyetli surette çok ve mukabil ivazın ehemmiyetli surette az olması.

4 - Hata ettiğini iddia eden tarafça akdin lüzumlu vasıflarından olarak nazara alınmasına ticari doğruluğun müsait olduğu şeylerde hata edilmiş olması.

Akdin yalnız saiklerine taalluk eden hata, esaslı değildir.

Adi hesap yanlışlığı, akdin sıhhatini ihlal etmez. Bunlar tashih olunmakla iktifa olunur.

3 – Hüsnüniyet kaidelerine muhalif hareket davası

Madde 25 – Hataya duçar olan taraf, hüsnüniyet kaidelerine muhalif bir surette ona istinat edemez.

Bilhassa yapmağı kastettiği akdi diğer taraf icraya hazır olduğunu beyan ettiği takdirde, bu akit onun hakkında lüzum ifade eder.

4 – İhmal yüzünden hata

Madde 26 – Akdin hükmünden kurtulmak için hata ettiğini iddia eden taraf, eğer hata kendi kusurundan ileri gelmiş ise, mukavelenin bu suretle feshinden mütevellit zararı tazmine mecburdur. Fakat diğer taraf hataya vakıf olmuş veya vakıf olması muktazi bulunmuş olduğu takdirde, tazminat lazım gelmez.

Eğer hakkaniyet icabederse hakim, mutazarrır olan tarafın lehinde daha fazla tazminat hükmedebilir.

5 – Bir vasıtanın hatası

Madde 27 – İki taraftan birinin rızası bir muhbir veya tercüman gibi diğer bir vasıta tarafından yalnız olarak naklolunduğu takdirde, hata hakkındaki hükümlere göre muamele olunur.

II - Hile

Madde 28 – Diğer tarafın hilesiyle akit icrasına mecbur olan tarafın hatası esaslı olmasa bile, o akit ile ilzam olunmaz.

Üçüncü bir şahsın hilsine duçar olan tarafın yaptığı akit lüzum ifade eder. Şu kadar ki diğer taraf bu hileye vakıf bulunur veya vakıf olması lazım gelirse, o akit lazım olmaz.

III - İkraha

1 – Akdin inkızası

Madde 29 – Eğer iki taraftan biri diğer tarafın yahut üçüncü bir şahsın ikrahiyle bir akit yapmış olursa, kendi hakkında lüzum ifade etmez.

İkraha, üçüncü bir şahsın fiili olup ta diğer taraf ona vakıf olmamış yahut vakıf olması lazım bulunmamış olduğu takdirde bu ikraha duçar olan taraf, akdi fesh ederse, hakkaniyet iktiza ettiği halde diğer tarafa tazminat vermeğe mecburdur.

3 – İkraha şartları

Madde 30 – İkraha olunan taraf, hal ve mevkiine nazaran kendisinin yahut yakın akrabasından birinin hayat veya şahıs veya namus yahut malları ağır ve derhal vukubulacak bir tehlikeye maruz olduğuna kanaat getirdiği takdirde ikraha, muteber addolunur.

Bir hakkın veya kanuni salahiyetin isteneceği ve kullanılacağı tehdidi ile müzayakaya duçar olan kimsenin yaptığı akit, tehdit eden için fahiş menfaatler temin etmiyorsa; bu tehdit, ikraha muteber addolunmaz. Fakat fahiş menfaatler istihsali için tehdit olunan tarafın müzayaka halinde bulunmasından istifade olunmuş olursa bu korku nazara alınır.

IV - Akde icazet ile rızanın fesadı bertaraf edilmesi

Madde 31 – Hata veya hile ile haleldar olan yahut ikrah ile yapılan akit ile mülzem olmayan taraf bu akdi ifa etmemek hakkındaki kararını diğer tarafa beyan yahut verdiği şeyi istirdat etmeksizin bir seneyi geçirir ise, akde icazet verilmiş nazariyle bakılır. Bu mehil, hata veya hilenin anlaşıldığı veya korkunun zail olduğu tarihten itibaren cereyan eder.

Hile ile haleldar olmuş yahut ikrah ile yapılmış olan bir akde icazet, zarar ve ziyan talebinden feragati istilzam etmez.

(Z) TEMSİL

I - Salahiyete müstenit temsil

1 – Umumiyet itibariyle

a) Temsilin hükümleri

Madde 32 – Salahiyettar bir mümessil tarafından diğer bir kimse namına yapılan akdin alacak ve borçları, o kimseye intikal eder.

Akdi yapar iken mümessil, sıfatını bildirmedığı takdirde akdin alacak ve borçları kendisine ait olur. Şukadar ki kendisiyle akdi yapan kimse, bir temsil münasebeti mevcut olduğunu halden istidlal eder yahut bunlardan biri veya diğeri ile akit icrası kendisince farksız bulunur ise akdin hakları temsil olunan kimseye ait olur.

Sair hallerde alacağın temlik yahut borcun nakli hakkında mevzu usule tevfikana muamele icrası lazımgelir.

b) Salahiyetin derecesi

Madde 33 – Başkası namına temsil hukuku ammeden münbais ise mümessilin salahiyetinin derecesi bu baptaki kanuni hükümler ile taayyün eder. Temsil hukuki bir tasarruftan tevellüt etmiş ise salahiyetin derecesi o tasarruf ile taayyün eyler.

Şukadarkı mümessilin salahiyetinin derecesi üçüncü şahsa beyan ve tebliğ edilmiş ise ancak bu beyana itibar olunur.

2 – Hukuki muameleden neşet eden salahiyet

A) Salahiyetin tahdidi ve refi

Madde 34 – Temsil olunan kimse, hukuki bir tasarruftan tevellüt eden temsil salahiyetini her zaman tahdit veya ref edebilir. Bundan dolayı mümessilin, bir hizmet veya şirket veya vekalet akdi gibi sebeplere istinat ederek dava ikamesi hakkına halel gelmez.

Temsil olunan kimsenin bu hakkından evvelce feragat etmesi hükümsüzdür.

Temsil olunan kimse gerek sarahaten gerek delaleten verdiği salahiyeti diğer kimselere bildirdiği halde bu salahiyeti tamamen veya kısmen ref ettiğini bildirmemiş olursa salahiyetin bu suretle ref'ini üçüncü şahıslara karşı dermeyan edemez.

B) Ölüm ve ehliyetsizliğin ve sairinin hükümleri

Madde 35 – Hilafı iki tarafça kararlaştırılmış yahut maslahatın mahiyetinden istidlal olunmuş olmadıkça hukuki bir muameleden mütevellit temsil salahiyeti mümessilin yahut temsil edilenin vefatı veya gaiplik hükmünün ilanı veya medeni hakların kullanılması salahiyetinin izaası yahut ikisinden birinin yahut her ikisinin iflas ilan etmesiyle, nihayet bulur.

Bir hükmi şahsın mevcudiyeti hitam bulunduğu yahut bir şirket fesh olunduğu takdirde de hüküm yine böyledir.

İki tarafın birbirine karşı haiz oldukları şahsi haklar mahfuz kalır.

C) Salahiyeti havi olan senedin iadesi

Madde 36 – Salahiyeti natik vesikayı haiz olan mümessil, vazifesi hitam bulunduğu takdirde, onu temsil edilene iade yahut mahkemeye tevdi etmeğe mecburdur.

Eğer temsil edilen yahut halefleri, mümessili bu hususa icbar etmekte tekasül ederlerse, bundan dolayı hüsnüniyet ile hareket eden üçüncü şahısların dışar olacakları zararı tazmin etmeğe mecbur olurlar.

D) Salahiyetin hangi zamandan itibaren nihayet bulacağı

Madde 37 – Mümessil kendi salahiyetinin hitam olduğuna vakıf olmadığı müddetçe, temsil edilen yahut halefleri, bu salahiyet henüz baki imiş gibi onun muamelesi ile alacaklı veya borçlu olurlar.

Üçüncü şahısların, salahiyetin nihayet olduğuna vakıf oldukları suretler müstesnadır.

II - Salahiyetin fıkdanı

1 – İcazet

Madde 38 – Bir kimse salahiyeti olmadığı halde diğer bir şahıs namına bir akit yaptığı takdirde, bu şahıs bu akde icazet vermedikçe alacaklı veya borçlu olmaz. Diğer tarafın, temsil edilenin münasip bir müddet içinde o akde icazet verip vermeyeceğini beyan etmesini talebe hakkı vardır. Bu müddet zarfında icazet verilmediği halde, o kimse mülzem olmaz.

2 – İcazetin bulunmaması

Madde 39 – Eğer icazetten sarahaten veya zımnın imtina olunursa, akdin sahih olmamasından tahaddüs eden zararın tazmini zımnında, mümessil sıfatını takınan kimse aleyhinde dava ikame olunur. Fakat bu kimse diğer tarafın salahiyeti bulunmadığına vakıf olduğu veya vakıf olması lazım geldiğini ispat ettiği takdirde, davaya mahal yoktur. Mümessilin taksiri vukuunda hakkaniyet iktiza ettiği halde hakim, onu daha fazla zarar ve ziyan itasına mahküm eder.

Haksız mal iktisabı esasına binaen dava ikamesi hakkı, bu hallerin kaffesinde bakidir.

III - Mahfuz hükümler

Madde 40 – Şirket mümessil ve memurlarının ve tüccar vekillerinin salahiyetleri hakkında hükümler mahfuzdur.

İKİNCİ FASIL

Haksız muamelelerden doğan borçlar

(A) UMUMİ KAİDELER

I - Mesuliyet şeraiti

Madde 41 – Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur.

I - Zararın tayini

Madde 42 – Zararı ispat etmek müddeiye düşer, zararın hakiki miktarını ispat etmek mümkün olmadığı takdirde hakim, halin mutat cereyanını ve mutazarrır olan tarafın yaptığı tedbirleri nazara alarak onu adalete tevfikan tayin eder.

III - Tazminat miktarının tayini

Madde 43 – Hakim, hal ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tazminatın suretini ve şumulünün derecesini tayin eyler.

Zarar ve ziyan irad şeklinde tayin olunduğu takdirde borçludan icabeden teminat alınır.

IV - Tazminatın tenkisi

Madde 44 – Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir.

Eğer zarar kasden veya ağır bir ihmal veya tedbirsizlikle yapılmamış olduğu ve tazmini de borçluyu müzayakaya maruz bıraktığı takdirde hakim, hakkaniyete tevfikan zarar ve ziyayı tenkis edebilir.

V - Hususi haller

1 – Adam ölmesi ve cismani zarar

A) Ölüm takdirinde zarar ve ziyan

Madde 45 – Bir adam öldüğü takdirde zarar ve ziyan, bilhassa defin masraflarını da ihtiva eder. Ölüm, derhal vukubulmamış ise zarar ve ziyan tedavi masraflarını ve çalışmağa muktedir olamamaktan mütevellit zararı ihtiva eder.

Ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde, onların bu zararınıda tazmin etmek lazımgelir.

B) Cismani zarar halinde lazımgelen zarar ve ziyan

Madde 46 – Cismani bir zarara düşer olan kimse külliyyen veya kısmen çalışmağa muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyasını ve bütün masraflarını isteyebilir.

Eğer hükmün suduru esnasında, kafi derecede kanaat ile cismani zararın neticelerini tayin etmek mümkün değil ise; hükmün tefhimi tarihinden itibaren iki sene zarfında hakimin, tetkik salahiyetini muhafaza etmeğe hakkı vardır.

C) Manevi tazminat

Madde 47 – Hakim, hususi halleri nazara alarak cismani zarara duçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölüñün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir.

2 – Haksız rekabet

Madde 48 – Yanlış ilanlar yahut hüsnüniyet kaidelerine mugayir sair hareketler ile müşterileri tenakus eden yahut bunları gaip etmek korkusuna maruz olan kimse bu fiillere hitam verilmesi için faili aleyhinde dava ikame ve failin hatası vukuunda sebebiyet verdiği zararın tazminini talep edebilir.

(**Ek: 29/6/1956 – 6763/41 md.**) Ticari işlere ait olan haksız rekabet hakkında Ticaret Kanunu hükümleri mahfuzdur.

3 – Şahsi menfaatlerin haleldar olması

Madde 49 – (**Değişik: 4/5/1988 - 3444/8. md.**)

Şahsiyet hakkı hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini dava edebilir.

Hakim, manevi tazminatın miktarını tayin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate alır.

Hakim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir tazmin sureti ikame veya ilave edebileceği gibi tecavüzü kınayan bir karar vermekle yetinebilir ve bu kararın basın yolu ile ilanına da hükmedebilir.

VI - Müteselsil mesuliyet

1 – Haksız fiil halinde

Madde 50 – Birden ziyade kimseler birlikte bir zarar ika ettikleri takdirde müşevvik ile asıl fail ve fer'an methali olanlar, tefrik edilmeksizin müteselsilen mesul olurlar. Hakim, bunların birbiri aleyhinde rücu hakları olup olmadığını takdir ve icabında bu rücuun şumulünün derecesini tayin eyler.

Yataklık eden kimse, vakı olan kardan hisse almadıkça yahut iştirakiyle bir zarara sebebiyet vermedikçe mesul olmaz.

2 – Muhtelif sebeplerin içtimaı halinde

Madde 51 – Müteaddit kimseler muhtelif sebeplere (haksız muamele, akit, kanun) binaen mesul oldukları takdirde haklarında, birlikte bir zarar vukuuna sebebiyet veren kimseler hakkındaki hükümlere göre muamele olunur.

Kaideten haksız bir fiili ile zarara sebebiyet vermiş olan kimse en evvel, tarafından hata vaki olmamış ve üzerine borç alınmamış olduğu halde kanunen mesul olan kimse en sonra, zaman ile mükellef olur.

VII - Meşru müdafaa, ıztırar ve kendi hakkını vikaye için kuvvet kullanılması

Madde 52 – Meşru müdafaa halinde mütecavizin şahsına veya mallarına yapılan zarardan dolayı tazminat lazım gelmez.

Kendisini veya diğerini zarardan yahut derhal vukubulacak bir tehlikeden vikaye için başkasının mallarına hanel iras eden kimsenin borçlu olduğu tazminat miktarını hakim, hakkaniyete tevfikan tayin eder.

Kendi hakkını vikaye için cebri kuvvete müracaat eden kimse hal ve mevki nazaran zamanında hükümetin müdahalesi temin edilemediği yahut hakkının ziyaa uğramasını yahut hakkının kullanılması hususunun pek çok müşkül olmasını meni için başka vasıtalar mevcut olmadığı takdirde, bir güna tazminat itasıyle mükellef olmaz.

VIII - Ceza hukuku ile medeni hukuk arasında münasebet

Madde 53 – Hakim, kusur olup olmadığına yahut haksız fiilin faili temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun mesuliyete dair ahkamiyle bağlı olmadığı gibi, ceza mahkemesinde verilen beraet kararıyla de mukayyet değildir. Bundan başka ceza mahkemesi kararı, kusurun takdiri ve zararın miktarını tayin hususunda dahi hukuk hakimini takyit etmez.

(B) TEMYİZ KUDRETİNİ HAİZ OLMAYANLARIN MESULİYETİ

Madde 54 – Hakkaniyet iktiza ediyorsa hakim, temyiz kudretini haiz olmayan kimseyi ika ettiği zararın tamamen yahut kısmen tazminine mahküm eder.

Temyiz kudretini muvakkaten ızaa eden kimse, bu halde iken yapmış olduğu zararı tazmine mecburdur. Şukadar ki kendi kusuru olmaksızın ika edilmiş olduğunu ispat eder ise mesul olmaz.

(C) İSTİHDAM EDENLERİN MESULİYETİ

Madde 55 – Başkalarını istihdam eden kimse, maiyetinde istihdam ettiği kimselerin ve amelesinin hizmetlerini ifa ettikleri esnada yaptıkları zarardan mesuldür. Şukadar ki böyle bir zararın vukubulmaması için hal ve maslahatın icabettiği bütün dikkat ve itinada bulunduğunu yahut dikkat ve itinada bulunmuş olsabile zararın vukuuna mani olamayacağını ispat ederse mesul olmaz.

İstihdam eden kimsenin, zamin olduğu şey ile zararı ika eden şahsa karşı rücu hakkı vardır.

(D) HAYVANLAR TARAFINDAN YAPILAN ZARARDAN MESULİYET

I - Zarar ve ziyan

Madde 56 – Bir hayvan tarafından yapılan zararı o hayvan kimin idaresinde ise o kimse hal ve maslahatın icabettiği bütün dikkat ve itina yapıldığını yahut bu dikkat ve itinada bulunmuş olsa bile zararın vukuuna mani olamayacağını ispat etmedikçe tazmine mecburdur.

Bu surette eğer hayvan diğer bir şahıs yahut diğer bir şahsa ait olan hayvan tarafından ürkütülmüş olur ise bu kimse onlara rücu edebilir.

II - Hayvan üzerinde hapis hakkı

Madde 57 – Bir kimsenin hayvanı diğerinin gayri menkulü üzerinde bir zarar yaptığı takdirde gayrimenkulün zilyedi o hayvanı zabt ve kendisine ita olunabilecek tazminat mukabilinde teminat olmak üzere yedinde hapsedmeğe hakkı vardır. Eğer hal ve maslahat icabederse, gayrimenkul zilyedi o hayvanı öldürebilir. Şukadar ki gayrimenkulün zilyedi heman keyfiyetten hayvanların sahibini haberdar etmeğe ve eğer onu bilmiyorsa kendisini bulmak için lazımgelen tedbirleri ittihaz etmeğe mecburdur.

(H) BİNA VE DİĞER ŞEYLERDE MESULİYET

I - Zarar ve ziyan

Madde 58 – Bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki, o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazadaki kusurundan dolayı mesul olur.

Bu cihetten dolayı kendisine karşı mesul olan şahıslar aleyhindeki rücu hakkı mahfuzdur.

II - Tedbirler:

Madde 59 – Bir binadan yahut diğer bir şahsın imal ettiği şeylerden dolayı zuhura gelecek bir zarara maruz olan kimsenin, tehlikeyi bertaraf etmek için, lazımgelen tedbirlere tevessül etmesini malikten talep etmeğe hakkı vardır.

Şahısların ve malların vikayesine dair olan zabıta nizamları bakidir.

(V) MÜRURU ZAMAN

Madde 60 – Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namıyla nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine itilalı tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz.

Şukadar ki zarar ve ziyan davası, ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tabi cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsi davaya da o müruru zaman tatbik olunur.

Eğer haksız bir fiil, mutazarrır olan taraf aleyhinde bir alacak tevhit etmiş olursa, mutazarrır kendisinin tazminat talebi müruru zaman ile sakıt olsa bile o alacağı vermektan imtina edebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Haksız bir fil ile mal iktisabından doğan borçlar

(A) ŞARTLAR

I - Umumiyet itibariyle

Madde 61 – Haklı bir sebep olmaksızın aharın zararına mal iktisabeden kimse, onu iadeye mecburdur. Hususiyale muteber olmayan veya tahakkuk etmemiş bulunan bir sebebe yahut vücudu nihayet bulmuş olan bir sebebe müsteniden ahzolan şeyin, iadesi lazımdır.

II - Borç olmayan şeyin tediyesi

Madde 62 – Borçlu olmadığı şeyi ihtiyariyle veren kimse hataen kendisini borçlu zan ederek verdiğini ispat etmedikçe onu istirdat edemez. Müruru zamana uğramış olan bir borcu eda yahut ahlaki bir vazifeyi ifa için verilen şey, geri alınmaz.

(B) İADENİN ŞUMULÜ

I - Müddealeyhin borcu

Madde 63 – Haksız olarak bir şeyi istifa eden kimse, onun istirdadı zamanında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği miktar nisbetinde red ve iade ile mükellef değıldir.

Şukadar ki kabız, o şeyi suiniyet ile elden çıkarmış yahut onu elden çıkarır iken bilahare red ve iadeye mecbur olacağına vakif bulunmuş olursa red ve iadeye mecburdur.

II - Masraftan mütevellit haklar

Madde 64 – Müddealeyhin, yaptığı zaruri yahut faideli masrafları istirdada salahiyeti vardır. Müddealeyh, o şeyi kabzettığı zaman suiniyet ile hareket etmiş ise yaptığı faideli masraflardan iade zamanında halen mevcut olan fazlalık nisbetindeki miktarı kendisine tediye olunur. Diğer masraflardan dolayı müddealeyhin, bir güne tazminat talebine hakkı yoktur. Fakat iadedan evvel kabzolan şey ile birleştirilmiş olan ziyadeyi, o şeye zarar vermeksizin tefrik kabil olduğu ve müddeide masrafların bedelini teklif etmediğı takdirde ilave olunan ziyadeyi ref edebilir.

(C) İSTİRDADIN CAİZ OLMAMASI

Madde 65 – Haksız yahut ahlaka (adaba) mugayir bir maksat istihsali için verilen bir şeyi istirdada mahal yoktur.

(D) MÜRURU ZAMAN

Madde 66 – Haksız surette mal iktisabından dolayı ikame olunacak dava, mutazarrır olan tarafın verdiği istirdada hakkı olduğuna ıttılay tarihinden itibaren bir sene müruriyle ve her halde bu hakkın doğduğu tarihten itibaren on senenin müruriyle sakıt olur. Eğer mal iktisabı mutazarrır olan taraf aleyhinde bir borç teşkilinden ibaret ise, mutazarrırın hakkı müruru zaman ile sakıt olmuş olsa bile, bu borcu ifa etmez.

İKİNCİ BAP Borçların hükmü

BİRİNCİ FASIL Borçların ifası

(A) UMUMİ ESASLAR

I - Bizzat borçlu tarafından ifa

Madde 67 – Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça; borçlu, borcunu şahsen ifaya mecbur değildir.

II - İfanın mevzuu

1 – Kısmen tediye

Madde 68 – Borcun miktarı muayyen ve tamamı muaccel olduğu takdirde alacaklı kısmen vukubulan tediye reddedebilir. Alacaklı kısmen tediye kabul ederse borçlu, borçtan ikrar eylediği kısmı tediye den imtina edemez.

2 – Taksim kabil olmıyan borç

Madde 69 – Borç, taksim edilemediği ve alacaklılar birden ziyade olduğu takdirde bunlardan her biri borcun tamamen ifasını isteyebilir. Borçlu hepsine karşı borcunu vermeye mecburdur. Borçlular birden ziyade ise her biri taksimi kabil olmayan borcun tamamını vermekle mükelleftir. Halin icabından hilafı anlaşılmadıkça, veren borçlu, kendisiyle müştereken borçlu olanlara hisseleriyle rücu hakkını haiz ve bu nispette alacaklının haklarına halef olur.

3 – Muayyen olmayan bir şeye taallük eden borç

Madde 70 – Verilmesi lazım gelen şey yalnız neville tayin edilmiş ise işin mahiyetinden hilafı anlaşılmadıkça bu şeyin intihabı borçluya aittir. Bununla beraber borçlu, mutavassıt vasıftan aşağı vasıfta bir şey veremez.

4 – Birden ziyade şeylere taallük eden borç

Madde – Borç birden ziyade şeylerin yapılmasını veya verilmesini şamil olupta borçlu bunlardan yalnız biriyle mükellef tutulabilirse işin mahiyetinden hilafı anlaşılmadıkça intihap, borçluya aittir.

5 – Faiz:

Madde 72 – Bir kimse faiz vermesine mecbur olupta miktarı ne mukavale ile ne de kanun veya örf ve adet ile muayyen değil ise bu faiz senevi yüzde beş hesabıyla tediye olunur. (Mukavele ile faiz meselesinde suiistimalin meni hukuku amme kanunlarına aittir.)⁽¹⁾

(B) BORCUN İFA EDİLECEĞİ MAHAL

Madde 73 – Borcun ifa edilmesi lazım gelen yer, iki tarafın sarıh veya zımnı arzusuna göre tayin edilir. Hilafına bir şart mevcut olmadığı surette aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

1 - Borç bir miktar paradan ibaret ise tediye alacaklının verme zamanında mukim bulunduğu yerde vukubulur.

2 - Borç muayyen bir şeye taallük ediyorsa bu şey akdin inikadı zamanında bulunduğu yerde teslim olunur.

(1) 4/12/1984 tarih ve 3095 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile faiz oranı senelik yüzde otuza çıkarılmıştır. Bu konuda ayrıca mezkür kanunun geçici maddesi hükmüne bakınız.

3 - Bunlardan başka her borç doğumu zamanında borçlunun mukim bulunduğu yerde ifa edilir. Alacaklının ikametgahında tediye edilmesi lazım gelen bir borcun ifası borcun doğumundan sonra alacaklının

ikametgahını değiştirmesi sebebiyle ehemmiyetli bir surette güçleşmiş ise borç alacaklının evvelki ikametgahında ifa olunabilir.

(C) İFANIN ZAMANI

I - Muaccel borç

Madde 74 – Ecel meşrut olmadığı veya işin mahiyetinden anlaşılmadığı takdirde borcun heman ifa ve derhal icrası talep olunabilir.

II - Müeccel borç

1 – Ay üzerine ecel

Madde 75 – Borcun ifası için bir ayın iptidası veya nihyeti tayin olunmuş ise ayın birinci ve sonuncu günü anlaşılır. Bir ayın ortası tayin olunmuş ise bundan ayın on beşi anlaşılır.

2 – Diğer eceller

Madde 76 – Bir borç veya sair her hangi bir tasarruf akdin inikadından itibaren bir müddetin hitamında ifa ve icra edilmek lazım geldiği takdirde, vade aşağıdaki veçhile tayin olunur:

1 - Müddet, gün ile tayin edilmiş ise borç, akdin inikat ettiği gün sayılmıyarak müddetin son günü muaccel olur. Müddet, sekiz veya on beş gün ise bu müddet bir veya iki haftayı değil tamam sekiz veya on beş günü ifade eder.

2 - Müddet haftalar ile tayin edilmiş ise borç son haftanın, akdin münakit olduğu güne ismen tevafuk eden gününde muaccel olur.

3 - Müddet ay ile veya sene, yarı sene ve senenin dörtte biri gibi birden ziyade ayları ihtiva eden bir zaman ile tayin edildiği surette borç, akdin münakit olduğu gün ayın kaçınıcı günü ise son ayın buna tekabül eden günü muaccel olur. Son ayda tekabül eden gün mevcut değil ise borç son ayın son günü ifa olunur.

Yarım ay tabiri, on beş günlük bir müddete muadildir. Müddet bir veya birden ziyade ay ile yarım ay ise on beş gün son olarak hesap edilir.

Bu kaideler, müddet, akdin inikadından başka bir zamandan itibaren cereyan ettiği suretde tatbik olunur. Muayyen bir zaman içinde ifa edilmek lazım gelen bir borcu borçlu, müddetin hitamından evvel ifa ile mükelleftir.

3 – Cuma ve tatil günleri ⁽¹⁾

Madde 77 – Bir cumaya veya kanunen tatil olarak kabul edilen diğer bir güne tesadüf eden vade kendiliğinden bu günü takip edip tatil olmıyan ilk güne geçer. Hilafına mukavele muteberdir.

III - İşlere tahsis olunan saatlerde ifa

Madde 78 – Borç vade gününde işlere tahsis olunan saatler zarfında ifa ve alacaklı tarafından kabul edilmek lazım gelir.

IV - Ecelin uzatılması

Madde 79 – Borcun ifası için tayin olunan ecel uzatılmış ise yeni mehil, aksi şart edilmedikçe evvelki mehlin hitamını takip eden birinci günden başlar.

(1) 27/5/1935 tarih ve 2739 sayılı Kanunla, "Pazar günü" hafta tatili olarak kabul edilmiştir.

V - Vaktinden evvel ifa

Madde 80 – Akdin hükmünden veya mahiyetinden veya hal icabından iki tarafın hilafını kast ettikleri anlaşılmadığı takdirde, borçlu borcunu vadesinden evvel ifa edebilir. Şu kadarki borçlunun, vadeden evvel tediye bulunmasından dolayı mukavele ile veya adeten mezun olmadıkça bir miktar tenzilat icrasına hakkı yoktur.

I - Mütekabil taahhüdatı ihtiva eden akitte

1 – İfanın tarzı

Madde 81 – Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akdin ifasını talep eden kimse, akdin şartlarına ve mahiyetine nazaran bir ecelden istifade hakkını haiz olmadıkça kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif eylemiş olmak lazımdır.

2 – Borcunu ödemekten aciz halinde bir tarafın fesih hakkı

Madde 82 – Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akitte akitlerden birinin borcunu edadan aciz olması ve bilhassa iflas veya aleyhindeki haczin neticesiz kalması sebebi ile diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse, bu taraf, lehindeki borcun ifası temin edilinceye kadar kendisine terettüp eden borcun ifasından imtina ve talebi üzerine bu teminat münasip bir müddet içinde verilmediği surette akti feshedebilir.

(D) TEDİYE

I - Memleket parasıyla

Madde 83 – Mevzuu para olan borç memleket parasıyla ödenir.

Akit tediye mahallinde kanuni rayici olmayan bir para üzerine varit olmuş ise akdin harfiyen icrası "aynen ödemek" kelimeleri veya buna muadil sair tabirat ile şart edilmiş olmadıkça borç vadenin hulülü günündeki rayici üzerinden memleket parasıyla ödenebilir.

(Ek: 14/11/1990 – 3678/29 md.) Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı, bu borcu vade veya fiili ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenmesini isteyebilir.⁽¹⁾

II - Mahsup

1 – Kısmen tediye halinde

Madde 84 – Borçlu faiz veya masrafları tediyede gecikmiş değil ise kısmen icra eylediği tediye resülmale mahsup edebilir.

Alacaklı alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya sair teminat almış ise borçlu kısmen icra eylediği tediye temin edilen veya teminatı daha iyi olan kısma mahsup etmek hakkını haiz değildir.

2 – Birden fazla borçlar olduğu surette

a) Alacaklının beyanına tevfikan

Madde 85 – Birden fazla borçları bulunan borçlu, borçları ödemek zamanında bu borçlardan hangisini tediye etmek istediğini alacaklıya beyan etmek hakkını haizdir.

Borçlu beyanatta bulunmadığı surette vukubulan tediye kendisi tarafından derhal itiraz edilmiş olmadıkça alacaklının makbuzda irae ettiği borca mahsup edilmiş olur.

b) Kanuna tevfikan

Madde 86 – Kanunen muteber bir beyan vaki olmadığı yahut makbuzda bir güne mahsup gösterilmediği takdirde, tediye muaccel olan borca mahsup edilir.

(1) Bu fıkranın uygulanmasında; Kanunun sonundaki "818 sayılı Kanuna İşlenemeyen Hükümler" bölümünde yer alan 14/11/1990 tarih ve 3678 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesine bakınız.

Müteaddit borçlar muaccel ise tediye, borçlu aleyhinde birinci olarak takip edilen borca mahsup edilir. Takibat vaki olmamış ise tediye, vadesi iptida hulül etmiş olan borca mahsup edilir.

Müteaddit borçların vadeleri aynı zamanda hulül etmiş ise mahsup mütenasiben vaki olur. Hiç bir borcun vadesi hulül etmemiş ise alacaklı için en az teminatı haiz olan borca mahsup edilir.

III - Makbuz ve senetlerin iadesi

1 – Borçlunun hakkı

Madde 87 – Borcu ödeyen borçlu, bir makbuz veya borcun tamamı tediye edilmiş ise senedin geri verilmesini veya iptalini istemek hakkını haizdir. Borcun tamamı ödenmemiş veya senet alacaklıya başka haklar da vermekte ise borçlu ancak makbuz itasını ve tediye senede dercini isteyebilir.

2 – Hükümleri

Madde 88 – Faizden veya icar bedeli gibi muayyen zamanlarda ödenmesi lazım gelen sair borçlardan ihtirazi bir kayıt dermeyan etmeksizin bir taksit için makbuz veren alacaklı ondan evvelki taksitleri de tahsil etmiş sayılır. Alacaklı resülmal için makbuz vermiş ise faizlerinin de tahsil etmiş sayılır. Senet borçluya iade edildikte borç sakıt olmuş sayılır.

3 – Senedin iadesinin mümkün olamaması

Madde 89 – Alacaklı senedi zayı ettiğini iddia eder ise tediyede bulunan borçlu kendisine senedin iptalini ve borcun sukutunu mübeyyin resmen tanzim veya usulen tasdik edilmiş bir ilmühaber vermeğe alacaklıyı mecbur edebilir. Kıymetli evrakın iptaline müteallik hükümler mahfuzdur.

(H) ALACAKLININ TEMERRÜDÜ

I - Şartları

Madde 90 – Yapılacak veya verilecek şey usulü dairesinde kendisine arz olunan alacaklı muhik bir sebep olmaksızın onu reddeder veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için tekaddümen kendi tarafından yapılması lazım gelen muameleleri icradan imtina eder ise, mütemerrit addolunur.

II - Hükümleri

1 – Borcun mevzuu bir ayın olduğu surette

a) Tevdi hakkı

Madde 91 – Alacaklı mütemerit olduğu takdirde borçlu hasar ve masrafları alacaklıya ait olmak üzere vereceği şeyi tevdi ederek borcundan beraet edebilir. Tevdi edilecek yeri, tediye yerindeki hakim tayin eder. Fakat ticari eşya, hakimın kararı olmaksızın dahi bir ardiyeye tevdi edilebilir.

b) Satmak hakkı

Madde 92 – Akdin mevzuu olan şeyin mahiyeti veya işin nevi tevdi mani olur veya verilecek şey bozulmağa maruz veya muhafazası masrafı mucip veya tevdi büyük masrafları müstelzim olur ise borçlu evvelen ihtarda bulunduktan sonra hakimın izniyle onu alenen sattırarak bedelini tevdi edebilir. Verilecek şey borsada mukayyet veya cari fiatı mevcut veya masraflarına nispetle kıymeti az ise satışın aleni olması lazım olmadığı gibi ihtara lüzum görmeksizinde hakim, satışa müsaade edebilir.

c) Tevdi edilen şeyin istirdadı

Madde 93 – Alacaklı tevdi edilen şeyi kabul eylediğini beyan etmiş veya tevdi bir rehlin fekkini tevliit eylemiş bulunmadıkça, borçlu tevdi edilen şeyi istirdat edebilir. Tevdi edilen şeyin istirdadı ile beraber, alacak bütün teferrüatıyla yeniden tevellüt eder.

2 – Borcun mevzuu bir şey olmadığı surette

Madde 94 – Borcun mevzuu bir aynın teslimini tazammun etmediği surette eğer alacaklı mütemerit ise borçlunun temerrüdüne müteallik hükümlere tevfikân, borçlu akdi feshedebilir.

(V) BORCUN İFASINA MANİ OLAN DİĞER SEBEPLER

Madde 95 – Verilecek şey ve yapılacak iş ne alacaklıya nede alacaklıya müteallik şahsi diğer bir sebeple mümessiline arz edilemez veya borçlunun kusuru olmaksızın alacaklının şahsında tereddüt olunursa borçlu, alacaklının temerrüdü halinde olduğu gibi tevdi etmek veya akdi fesheylemek hakkını haizdir.

İKİNCİ FASIL

Borçların ödenmemesinin neticeleri

(A) BORCUN İFA EDİLMEMESİ

I - Borçlunun mesuliyeti

1 – Umumiyet itibariyle

Madde 96 – Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiç bir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur.

2 – Bir şeyin yapılması veya yapılmaması borçları

Madde 97 – Bir şeyin yapılmasına müteallik borç borçlu tarafından ifa edilmediği takdirde, alacaklı masrafı borçluya ait olmak üzere borcun kendisi tarafından ifasına izin verilmesini talep edebilir. Her türlü zarar ve ziyan davası hakkı mahfuzdur.

Bir şeyin yapılmamasına tallük eyleyen borca muhalif surette hareket eden kimse mücerret muhalefet ile zarar ve ziyan tediyesine mecburdur.

Bundan başka alacaklı taahhüde muhalif olarak yapılan şeyin ref'ini isteyebilir. Alacaklı, masrafları borçluya ait olmak üzere, kendisi tarafından ref'a izin verilmesini de isteyebilir.

II - Mesuliyetin vüsati

1 – Umumiyet itibariyle

Madde 98 – Borçlu, umumiyet itibariyle her kusurdan mesuldur. Bu mesuliyetin vüsati işin hususi mahiyetine göre çok veya az olabilir. Hususiyetle iş borçlu için bir faideyi mucip olmadığı surette, mesuliyet daha az şiddetle takdir olunur.

Haksız fiillerden mütevellit mesuliyete müteallik hükümler, kıyasen akde muhalif hareketlerde tatbik olunur.

2 – Mesuliyetten beraet şartı

Madde 99 – Hile veya ağır kusur halinde düşer olacağı mesuliyetten borçlunun iptidaen beraetini tazammun edecek her şart, batıldır.

Hafif kusur halinde, borçlu iptidaen mesuliyetten beraeti tazammun eden şartın dermeyanı sırasında alacaklı borçlunun hizmetinde ise veya mesuliyet hükümet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa; haiz olduğu takdir salahiyetine istinat ile hakim, bu şartı batıl addedebilir.

3 – Muavin şahısların mesuliyeti

Madde 100 – Bir borcun ifasını veya bir borçdan mütevellit bir hakkın kullanılmasını kendisi ile beraber yaşayan şahıslara veya maiyetinde çalışanlara velev kanuna muvafık surette tevdi eden kimse, bunların işlerini icra esnasında ika ettikleri zarardan dolayı diğer tarafa karşı mesuldür.

Bunların fiilinden mütevellit mesuliyeti, evvelce iki taraf arasında yapılan bir mukavele tamamen veya kısmen bertaraf edebilir.

Alacaklı, borçlunun hizmetinde ise veya mesuliyet hükümet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa; borçlu mukavele ile ancak hafif bir kusurdan mütevellit mesuliyetten kendisini beri kılabilir.

(B) BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ

I - Şartlar

Madde 101 – Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtariyle, mütemerrit olur.

Borcun ifa edileceği gün müttefikan tayin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan birisi bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise, mücerret bugünün hitamı ile borçlu mütemerrit olur.

II - Hükümleri

1 – Kaza halinde mesuliyet

Madde 102 – Mütemerrit olan borçlu, borcun teahhürle ifasından dolayı zarar ve ziyan tediyesine mecbur olduğu gibi kazara vukua gelecek zarardan da mesuldür.

Borçlu, kendisi tarafından bir güna kusur olmaksızın teahhürde bulunmuş olduğunu veya borç vakit ve zamaniyle ifa edilmiş olsa bile kazanın alacaklının zararına olarak tediye olunacak şeye isabet edeceğini ispat ederek, bu mesuliyetten kurtulabilir.

2 – Geçmiş günler faizi

a) Umumiyet itibariyle

Madde 103 – Bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu mukavele ile daha az bir faiz tayin edilmiş olsa bile geçmiş günler için senevi yüzde beş hesabıyla faiz tediyesine mecburdur. (1)

Akitte doğrudan doğruya veya taksite raptedilmiş komüsyon şeklinde yüzde beşten ziyade bir faiz şart edilmiş ise bu faizde temerrüt eden borçludan istenebilir.

(Üçüncü fıkra mülga: 29/6/1956-6763/41 md.)

b) Faizin, mütedahil taksitlerin, hibe ettiği mebaliğin tediyesinde mütemerrit olan borçlu

Madde 104 – Faiz veya mütedahil iratların yahut hibe ettiği bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu bunlar için geçmiş günler faizini ancak icraya veya mahkemeye müracaat gününden itibaren tediye mecburdur.

Bunun aksine olan her şart, cezai şart hakkındaki hükümlere tevfikan takdir olunur.

Geçmiş günler faizinin tediyesinde temerrüt sebebi ile faiz yürütülemez.

3 – Munzam zarar

Madde 105 – Alacaklının düşar olduğu zarar geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette borçlu kendisine hiç bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir.

Bu munzam zarar derhal takdir olunabilirse hakim, esasa dair karar verir iken bu zararın miktarını dahi tayin edebilir.

(1) Maddenin 1. fıkrasında sözü edilen temerrüt faizi oranı, 4/12/1984 tarih ve 3095 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle senelik % 30 oranına çıkarılmış, aynı kanunun 4 ncü maddesi ile de diğer kanunların bu orandan fazla temerrüt faizi ödenmesine ilişkin hükümlerinin saklı tutulduğu hükme bağlanmıştır.

4 – Bir mehil tayini suretiyle

a) Fesih hakkı

Madde 106 – Karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu takdirde, diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehilin tayinini hakimden isteyebilir.

Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette alacaklı her zaman onun ifasını talep ve teahhür sebebi ile zarar ve ziyan davası ikame eylemek hakkını haizdir; birde aktin icrasından ve teahhürü sebebiyle zarar ve ziyan talebinden vaz geçtiğini derhal beyan ederek borcun ifa edilmemesinden mütevellit zarar ve ziyayı talep veya akdi fesh edebilir.

b) Derhal fesih

Madde 107 – Aşağıdaki hallerde bir mehil tayinine lüzum yoktur.

1 - Borçlunun hal ve vaziyetinden bu tedbirin tesirsiz olacağı anlaşılırsa.

2 - Borçlunun temerrüdü neticesi olarak borcun ifası alacaklı için faidesiz kalmış ise.

3 - Akdin hükümlerine göre borç tayin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lazım geliyorsa.

c) Rücuun hükümleri

Madde 108 – Akitten rücu eden alacaklı, vaidolunan şeyi vermekten imtina ve tediye eylediği şeyi istirdat edebilir.

Bundan başka borçlu kendisine hiç bir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat edemezse alacaklı akdin hükümsüzlüğünden mütevellit zararın tazminini de talep edebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Borçların üçüncü şahıs hakkındaki tesiri

(A) ALACAKLIYA HALEF OLMAK

Madde 109 – Alacaklıya tediyede bulunan üçüncü şahıs aşağıdaki hallerde tediye eylediği miktar nispetinde alacaklının haklarına kanunen halef olur:

1 – Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet hakkı veya sair diğer bir aynı hakkı haiz bulunduğu takdirde.

2 – Alacaklıya tediyede bulunan üçüncü şahsın ona halef olacağı borçlu tarafından alacaklıya haber verildiği takdirde.

(B) BAŞKASININ FİİLİNİ TAAHHÜT

Madde 110 – Bir üçüncü şahsın fiilini başkasına taahhüt eden kimse bu üçüncü şahıs tarafından taahhüdün ifa edilmemesi halinde zarar ve zıyan tediyesine mecburdur.

(Ek: 8/7/1981-2486/1 md.) Muayyen bir müddet için yapılan taahhütlerde, müddetin bitimine kadar taahhüt edene yazılı olarak başvurulmaması halinde taahhüdün hükümsüz olacağına dair sözleşme muteberdir.

C) BAŞKASI LEHİNE ŞART

I - Umumiyet itibariyle

Madde 111 – Kendi namına akit yapan bir kimse, üçüncü şahıs lehine bir borç şart etmiş ise, o borcun ifasını talebetmek hakkını haizdir.

Üçüncü şahıs veya o borçta üçüncü şahsa halef olanlar dahi, iki tarafın niyetine veya örf ve adete tevafuk ettiği takdirde, borcun ifasını şahsan talebedebilirler.

Bu takdirde üçüncü şahıs veya onu istihlaf edenler bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya beyan ettiklerinden itibaren alacaklının borçluyu ibraya hakkı kalmaz.

II - Sigorta ile temin edilmiş hukuki mesuliyetler

Madde 112 – Başkasını istihdam eden bir kimse çalıştırdığı ameleye karşı hukuki mesuliyetlerini temin için sigorta yapıp amele, sigorta ücretinin en aşağı yarısını tediyeye iştirak etmiş ise; sigortadan mütevellit haklar, münhasıran ameleye ait olur.

ÜÇÜNCÜ BAP

Borçların sukutu

(A) BORÇLARIN FERİLERİNİN SUKUTU

Madde 113 – Asıl borç tediye ile veya sair bir suretle sakıt olduğu takdirde kefalet ve rehin ve sair fer'i haklar dahi sakıt olur.

Evvelce işleyen faizleri talep hakkının mahfuz bulunduğu beyan edilmiş veya hal icabından neşet eylemiş olmadıkça bu faizler talep olunamaz.

Gayrimenkul rehine ve kıymetli evraka ve konkordatoya müteallik hususi hükümler mahfuzdur.

(B) TECDİT

I - Umumiyet itibariyle

Madde 114 – Borcun tecdidi akitten vazıh surette anlaşılmalıdır.

Hususiyle mevcut bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunmak veya yeni bir alacak senedi veya yeni bir kefaletname imza etmek, tecdidi tazammun etmez. Bununla beraber, bu hükmün aksine dair akdolunan mukaveleler muteberdir.

II - Cari hesap

Madde 115 – Muhtelif kalemlerin bir hesabı cariye mücerret kaydedilmesiyle borç tecdit edilmiş olmaz.

Şu kadarki hesap kesilip diğer tarafçada kabul edilmiş olduğu takdirde, borç tecdit edilmiş olur.

Eğer kalemlerden biri mukabilinde teminat varsa hesap kesilip tasdik edilmiş olsa bile hilafı şart edilmedikçe bu teminata halel gelmez.

(C) ALACAKLI VE BORÇLU SIFATLARININ BİRLEŞMESİ:

Madde 116 – Alacaklılık ve borçluluk sıfatlarının bir şahısta içtimaiyle borç sakıt olur.

Bu içtiman zevaliyle borç avdet eder.

Gayrimenkul rehni ile kıymetli evrak hakkındaki hususi hükümler bakidir.

(D) İFANIN MÜMKÜN OLMAMASI:

Madde 117 – Borçluya isnat olunamıyan haller münasebetiyle borcun ifası mümkün olmazsa, borç sakıt olur.

Karşılıklı taahhütleri havi akitlerde bu suretle beri olan borçlu haksız iktisaplara müteallik hükümlere tevfikân almış olduğu şeyleri iadeye mecbur ve kendisine henüz tediye edilmemiş bulunan şeyi istemek hakkından mahrum olur. Kanun veya akit ile, borcun ifasından evvel bile vukua gelen zararın, alacaklıya tahmil edilmiş olduğu haller bundan müstesnadır.

(H) TAKAS:

I - Şartları

1 – Umumiyet itibariyle

Madde 118 – İki şahıs karşılıklı bir miktar meblağı veya yekdiğerine mümasil başka malları birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise iki taraftan her biri borcunu alacağı ile takas edebilir.

Alacaklardan biri, münazaalı olsa bile takas dermeyan olunabilir.

Müruru zamana uğramış bir alacak, takas dermeyan edebileceği zamanda müruru zaman ile sakıt olmuş değil ise onun da takası dermeyan olunabilir.

2 – Kefalet halinde

Madde 119 – Asıl borçlunun takası dermeyan etmeğe hakkı oldukça, kefil alacaklıya tediye bulunmaktan imtina edebilir.

3 – Üçüncü şahıs lehine taahhüt halinde

Madde 120 – Bir üçüncü şahıs lehine taahhütte bulunan kimse borcunu, diğerk akidin kendisine borçlu olduğu şey ile takas edemez.

4 – Borçlunun iflası halinde

Madde 121 – Borçlunun iflası halinde alacaklılar, muaccel olmasa bile alacaklarının müflisin kendilerinde olan alacağı ile takas edebilirler.

II - Hükümleri:

Madde 122 – Takas, ancak borçlunun takası dermeyan etmek kastini alacaklıya bildirmesiyle vaki olur.

Bu takdirde iki borç takas edilebilecekleri andan itibaren en az olan borcun miktarı nispetinde sakıt olmuş addolunur.

Hesabı cari meselesinde ticarete müteallik hususi taamüller bakidir.

III - Takası kabil olmyan alacaklar:

Madde 123 – Aşağıdaki alacaklar, alacaklıların arzusu hilafında takas ile ıskat edilemez.

1 – Tevdi edilmiş veya haksız olarak alınmış veya hile ile alıkonulmuş bulunan bir şeyin iadesine veya bedeline taallük eden mutalebeler.

2 – Nafaka ve iş ücreti gibi borçlunun ve ailesinin iâşesi için mutlak surette zaruri olup hususi mahiyeti itibariyle fiilen alacaklının eline verilmesi icap eden alacaklar.

3 – Devlet ve vilayet ve köyler lehine olarak hukuku ammeden neşet eden alacaklar.

IV - Takastan feragat:

Madde 124 – Borçlu, iptidaen takastan feragat edebilir.

(V) MÜRURU ZAMAN:

I - Müddetler:

1 – On senelik müruru zaman

Madde 125 – Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir.

2 – Beş senelik müruru zaman

Madde 126 – Aşağıdaki alacak veya davalar hakkında beş senelik müruru zaman cari olur:

1 – Alelümüm kiralar ile resülmal faizleri ve muayyen zamanlarda tediyesi meşrut aıdat hakkındaki davalar,

2 – Erzak bedeli ve nafaka ve otel ve lokanta masraflarına müteallik davalar.

3 – (**Değişik: 29/6/1956 - 6763/41 md.**) Sanatkarların veya esnafın emeklerinin karşılığı, perakendecilerin sattıkları malların parası, noterlerin mesleki hizmetleri karşılığı, başkalarının maiyetinde çalışan veya müstahdemi olan kimselerin, hizmetçilerin, yevmiyecilerin ve işçilerin ücretleri hakkındaki davalar;

4 – (**Ek: 29/6/1956 - 6763/41 md.**) Ticari olsun olmasın bir şirket akdine dayanan ve ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalar ile bir şirketin müdürleri, temsilcileri, murakıplarıyla şirket veya ortaklar arasındaki davalar, vekalet akdinden, komüsyon aktinden, acentalık mukavelesinden, ticari tellallık ücreti davası hariç, tellallık akdinden doğan bütün davalar, mütaahhidin kasıt veya ağır kusuru ile akdi hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş ve bilhassa ayıplı malzeme

kullanmış veya ayıplı bir iş meydana getirmiş olması sebebiyle açılacak davalar hariç olmak üzere istisna akdinden doğan bütün davalar.

3 – *Müruru zaman müddetlerinin katiyeti*

Madde 127 – Bu üçüncü bapta tayin olunan müruru zaman müddetleri, mukavele ile tadil olunamaz.

4 - Müruru zamanın başlangıcı

a) *Umumiyet itibariyle*

Madde 128 – Müruru zaman alacağın muaccel olduğu zamandan başlar, alacağın muacceliyeti bir ihbar vukuuna tabi ise müruru zaman bu haberin verilebileceği günden itibaren cereyan eder.

b) *Muayyen zamanlarda verilen ivazlarda*

Madde 129 – Kaydi hayat şartıyla irat ve muayyen zamanlarda tediye olunan sair şeylerin tesviyesini talep hususunda müruru zaman ilk tediye edilmemiş olarak kalan taksitin muacceliyet kesp ettiği günden başlar.

Alacak hakkında müruru zaman vaki olunca mütedahil taksitler hakkında da müruru zaman vaki olmuş olur.

5 – *Müddetlerin hesabı*

Madde 130 – Müddetlerin hesabında müruru zamanın başladığı gün nazarı itibare alınmaz ve müruru zaman ancak müddetin son günü kullanılmaksızın geçtiği surette vaki olmuş olur.

Bununla beraber borçların ifası meselesinde müddetlerin hesabına müteallik kaideler buradada tatbik olunur.

II - Fer'iler hakkında müruru zaman:

Madde 131 – Asıl alacak hakkında müruru zaman vaki olunca faiz ve sair fer'i alacaklar hakkında da müruru zaman vaki olmuş olur.

III - Müruru zamanın cereyanına mani olan ve müruru zamanı tatil eden sebepler:

Madde 132 – Aşağıdaki hallerde müruru zaman cereyan etmez ve cereyana başlamış ise inkıtaa uğrar:

1 - Velayet devam ettiği müddetçe çocukların baba ve analarına karşı olan alacakları hakkında.

2 - Vesayet devam ettiği müddetçe vesayet altında bulunanların vasi veya Sulh Hakimi ve Mahkemei Asliye Hakimleri zimmetinde olan alacakları hakkında.

3 - Nikah devam ettiği müddetçe karı kocadan birinin, diğeri zimmetinde olan alacakları hakkında.

4 - Hizmet mukavelesinin devam ettiği müddetçe hizmetçilerin, istihdam edenlere karşı olan alacakları hakkında.

5 - Borçlu alacak üzerinde intifa hakkını haiz olduğu müddetçe.

6 - Alacağı, bir Türk mahkemesi huzurunda iddia etmek imkanı olmadığı müddetçe.

Müruru zaman, tatil eden sebeplerin zail olduğu günün hitamından itibaren başlar veya tevakkuftan evvel başlamış olan cereyanına devam eder.

IV - Müruru zamanın kat'ı:

1 – *Katı sebepleri*

Madde 133 – Aşağıdaki hallerde müruru zaman katedilmiş olur:

1 - Borçlu borcu ikrar ettiği, hususiyle faiz veya mahsuben bir miktar para veya rehin yahut kefil verdiği takdirde.

2 - Alacaklı dava veya defi zımında mahkemeye veya hakeme müracaatla veya icrai takibat yahut iflas masasına müdahale ile hakkını talep eylediği halde.

2 – *Borçlulara karşı kat'ın neticeleri*

Madde 134 – Müruru zaman, müteselsilen borçlu olanlardan veya taksimi kabil olmıyan bir borcun müşterek borçlularından birine karşı katedilmiş olunca diğerlerine karşıda katedilmiş olur.

Müruru zaman, asıl borçluya karşı katedilmiş olunca kefile karşıda katedilmiş olur.

Müruru zaman, kefile karşı katedilmiş olunca asıl borçluya karşı katedilmiş olmaz.

3 – *Yeni müddetin mebdei*

a) *İkrar ve hüküm halinde*

Madde 135 – Müruru zaman katedilmiş olunca katıdan itibaren yeni bir müddet cereyan etmeğe başlar.

Borç bir senette ikrar edilmiş veya bir hüküm ile sabit olmuş ise yeni müddet daima on senedir.

b) *Alacaklının fiili halinde*

Madde 136 – Bir dava veya defi ile katedilmiş olan müruru zaman, dava devam ettiği müddetçe iki tarafın muhakemeye müteallik her muamelesinden ve hakimın her emir ve hükmünden itibaren yeniden cereyana başlar.

Katı, icrai takibattan neşet etmiş ise müruru zaman takibe müteallik her muameleden itibaren yeniden cereyana başlar.

Katı, bir iflasa müdahaleden neşet etmiş ise müruru zaman, iflasa müteallik hükümlere göre alacağı yeniden talep etmek mümkün olduğu zamandan itibaren yeniden cereyana başlar.

V - Davanın reddi halinde munzam müddet:

Madde 137 – Dava veya defî, vaziyed eden hakimin salahiyeti olmaması veya tamiri kabil ve şekle müteallik bir noksan veya vaktinden evvel ikame edilmiş olması sebebi ile reddolunmuş olupta arada müruru zaman müddeti hitam bulmuş ise alacaklı hakkını talep etmek için altmış günlük munzam bir müddeten istifade eder.

VI - Menkul rehni ile temin edilmiş alacak halinde:

Madde 138 – Alacağın bir menkul rehni ile temin edilmiş bulunması, bu alacak hakkında müruru zaman cereyanına mani olmaz. Fakat alacaklı rehinden hakkını istifa etmek salahiyetini muhafaza eder.

VII - Müruru zamandan feragat:

Madde 139 – İptidaen müruru zamandan feragat batıldır.

Müteselsil borçlulardan biri tarafından vukubulan feragat, diğerlerine karşı dermeyan olunamaz.

Feragat, taksimi kabil olmayan bir borcun müşterek borçlularından biri tarafından sadır olduğu takdirde hüküm böyledir. Asıl borçlu tarafından vukubulan feragat, kezalik kefile karşı dermeyan olunamaz.

VIII - Müruru zamanın dermeyanı lüzumu:

Madde 140 – Müruru zaman dermeyan edilmediği surette hakim, müruru zamanı kendiliğinden nazara alamaz.

DÖRDÜNCÜ BAP *Borçların nevileri*

BİRİNCİ FASIL *Müteselsil borçlar*

(A) BORÇLULAR ARASINDA TESELSÜL:

I - Şartları:

Madde 141 – Alacaklıya karşı, her biri borcun mecmuundan mesul olmağı iltizam ettiklerini beyan eden müteaddit borçlular arasında teselsül vardır.

Böyle bir beyanın fiikdam halinde teselsül ancak kanunun tayin ettiği hallerde olur.

II – Alacaklı ve borçlu arasındaki münasebet:

1 – Hükümleri

a) Müşterek borçluların mesuliyeti

Madde 142 – Alacaklı müteselsil borçluların cümlesinden veya birinden borcun tamamen veya kısmen edasını istemekte muhayyerdir.

Borcun tamamen edasına kadar bütün borçluların mesuliyeti devam eder.

b) Müşterek borçlulara ait defiler

Madde 143 – Müteselsil borçlulardan biri alacaklıya karşı onunla kendi arasındaki şahsi münasebetlerden veya müteselsil borcun sebep veya mevzuundan tevellüt etmiş olanlardan maada bir şey dermeyan edemez ve bütün borçlular arasında müşterek olan defileri dermeyan etmediği halde onlara karşı mesul olur.

c) Müşterek borçlulardan birinin şahsi fiili

Madde 144 – Hilafına makavele olmadıkça müteselsil borçlulardan biri kendi fiili ile diğer borçluların vaziyetlerini ağırlaştırılmaz.

2 – Müteselsil borcun sukutu

Madde 145 – Tediyesi ile veya yaptığı takas ile borcun tamamını veya bir kısmını iskat etmiş olan müteselsil borçlulardan biri, sakıt olan borç nispetinde, diğer borçluları halas etmiş olur.

Eğer müteselsil borçlulardan biri borç tediye olunmamış iken ondan tahallüs etmiş ise, diğer borçlular ancak halin veya borcun mahiyetinin irae ettiği nispette bu beraetten istifade edebilirler.

III – Müşterek borçlular arasındaki münasebetler:

1 – Taksim

Madde 146 – Borcun mahiyetinden hilafı istidlal olunmadıkça, müteselsil borçlulardan her biri alacaklıya yapılan tediye birbirine müsavi birer hisseyi üzerlerine almağa mecburdur. Ve hissesinden fazla tediye bulunan, fazla ile diğerlerine rücu hakkını haizdir.

Birinden tahsili mümkün olmayan miktar, diğerleri arasında mütesaviyen taksim olunur.

2 – Halefiyet

Madde 147 – Rücu hakkından istifade eden müteselsil borçlulardan her biri, tediye ettiği miktar nispetinde alacaklının haklarına halef olur.

Alacaklı, diğerlerinin zararına olarak müteselsil borçlulardan birinin vaziyetini iyileştirdiği takdirde bu fiilin neticelerini şahsan tahammül eder.

(B) ALACAKLILARIN ARASINDA TESELSÜL:

Madde 148 – Borcun tamamını tediyesini istemek hakkını her birine bahş ettiğini borçlu beyan ettiği hallerde, müteaddit alacaklılar arasında teselsül mevcut olacağı gibi kanunun tayin ettiği maddelerde dahi bu nevi teselsül bulunur.

Müteselsil alacaklılardan birine vakı tediye ile borçlu bütün alacaklılara karşı beri olur.

Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye müracaatından haberdar edilmedikçe borçlu onlardan dilediğine tediyede muhayyerdir.

İKİNCİ FASIL
Şarta bağlı borçlar

(A) TALİKİ ŞART:

I - Umumiyet itibariyle:

Madde 149 – Bir akdin mevzuunu teşkil eden borcun mevcudiyeti, meşkül bir hadisenin tahakkukuna talik edilmiş ise o akit şarta bağlı akit olur.

İki taraf hilafını kast etmedikleri halde şarta bağlı akit, ancak şartın tahakkuku anından itibaren hüküm ifade eder.

II - Şartın bağlı olduğu sıradaki vaziyet:

Madde 150 – Şart tahakkuk edinceye kadar borçlu, borcun layıkı veçhile edasına mani olacak her nevi tasarruftan içtinap etmekle mükelleftir.

Şarta bağlı hakkı tehlikeye düşürülen alacaklı, alacağı mutlak olan alacaklıların haklarını muhafaza için yapmağa salahiyettar oldukları tedbirleri ittihaz edebilir.

Şartın tahakkukundan evvel yapılan temlik her tasarruf, şartın hükümlerini ihlal ettiği nispette batıl olur.

II - Fasıla esnasında tahakkuk eden menfaatler:

Madde 151 – Şartın tahakkukundan evvel taahhüt olunan şey kendisine teslim olunan alacaklı, şartın tahakkuku halinde, fasıla esnasında o şeyden elde ettiği menfaatlerde malik olur.

Şart tahakkuk etmezse alacaklı elde ettiği menfaatleri red ile mükelleftir.

(B) İNFİSAHİ ŞARTLAR:

Madde 152 – İnfisahı, meşkül bir hadisenin tahakkukuna talik edilen akit, şartın tahakkuku anından itibaren hüküm ifade etmez.

Kaideten, infisah makabline şamil olmaz.

(C) MÜŞTEREK HÜKÜMLER:

I - Şartın tahakkuku:

Madde 153 – Eğer şart, iki taraftan birinin bizzat yapması lazım olmayan bir şeyin icrasından ibaret ise, o tarafın vefatı halinde mirasçısı onun yerine kaim olabilir.

II - Hileli mümanaat:

Madde 154 – Şartın tahakkukuna iki taraftan biri hüsnü niyet kaidelerine muhalif bir hareketle mani olursa, o şart tahakkuk etmiş addolunur.

III - Memnu şartlar:

Madde 155 – Kanuna veya ahlaka (adaba) mugayir bir fiil veya ihmal, şart olarak tayin edilmiş olduğu takdirde bu şarta bağlı olan borç hükümsüz olur.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Pey akçesi, zamani rücu, ücret tevki ve cezai şart

(A) PEY AKÇESİ VE ZAMANI RÜCU:

Madde 156 – Bir kimse pey akçesi verdiği takdirde, bunu zamani rücu olarak değil; belki akdin inikadına delil olmak üzere vermiş addolunur.

Hilafına mahalli adet veya mukavele olmadıkça, pey akçesini alan, matlubuna mahsup etmiyerek onu muhafaza eder.

Zamanı rücu şart edildiği halde, akitlerden her biri akitten rücu salahiyetini haiz addolunur. Pey akçesi vermiş olan rücu ederse, verdiği terk eder ve pey akçesini almış olan rücu ederse, aldığı iki mislini iade eder.

(B) ÜCRET TEVKİFİ:

Madde 157 – Hizmet akdinde mukavele mucibince ücretin bir kısmı tevkif edildiği halde, hilafına şart veya adet bulunmadıkça tevkif olunan ücret cezai şart olarak değil belki istihdam eden kimsenin zararına karşılık olmak üzere tutulmuş addolunur.

Bu tevkif, ancak amele ücretinin tazminat ile mahsubu caiz olduğu nispette muteber olur.

(C) CEZAI ŞART:

I - Alacaklının hakları:

1 – İcra ile eda arasındaki münasebet

Madde 158 – Akdin icra edilmemesi veya natamam olarak icrası halinde tediye edilmek üzere cezai şart kabul edilmiş ise, hilafına mukavele olmadıkça, alacaklı ancak ya akdin icrasını veya cezanın tediyesini isteyebilir.

Akdin muayyen zamanda veya meşrut mahalde icra edilmemesi halinde tediye olunmak üzere cezai şart kabul edilmiş ise, alacaklı hem akdin icrasını hem meşrut cezanın tediyesini talep edebilir. Meğer ki alacaklı bu hakkından sarahaten feragat etmiş veya kayıt dermeyeran temeksizin edayı kabul eylemiş olsun.

Borçlunun, cezai şartı tediye ile akitten rücu etmek hakkını ispat edebilmek salahiyeti mahfuzdur.

2 – Ceza ile zarar arasındaki münasebet

Madde 159 – Alacaklı zarara düşer olmasa bile ceza lazım olur.

Şart olunan ceza miktarından fazla zarara düşer olan alacaklı, borçlunun bir kusuru olduğunu ispat etmedikçe fazlasını isteyemez.

3 – Fesih halinde alacaklının kısmen vukubulan tediyeye müteallik hakları

Madde 160 – Cezai şartta müteallik hükümler, kısmen vaki olan tediyeenin fesih halinde alacaklıya kalması şartını mutazammın olan mukaveleyede, tatbik olunur.

Taksitle satışa dair olan hükümler bakidir.

II - Cezanın butlanı ve tenkisi:

Madde 161 – Akitler, cezanın miktarını tayinde serbesttirler.

Ceza, kanuna veya ahlaka (adaba) muğayir bir borcu teyit için şart edilmiş veya hilafına mukavele olmadığı halde borcun ifası borçlunun mesuliyetini icap etmeyen bir hal sebebiyle gayri mümkün olmuş ise, şart olunan cezanın tediyesi talep edilemez.

Hakim, fahiş gördüğü cezaları tenkis ile mükelleftir.

BEŞİNCİ BAP

Alacağın temlik ve borcun nakli

(A) ALACAĞIN TEMLİKİ:

I - Şartları:

1 – Rızai temlik

a) Cezaevi

Madde 162 – Kanun veya akit ile veya işin mahiyeti icabı olarak menedilmiş olmadıkça borçlunun rızasını aramaksızın alacaklı, alacağını üçüncü bir şahsa temlik edebilir.

Borçlu, alacağın temlik edilmemesi şart edilmiş olduğunu bu şartı ihtiva etmeyen bir ikrarı bilkitabeye istinat ile, alacağını temellük eden üçüncü bir şahsa karşı iddia edemez.

b) Akdin şekli

Madde 163 – Tahriri şekilde yapılmış olmadıkça alacağın temlik muteber olmaz.

Bir alacağın temlikini va'detmek, hususi şekle tabi değildir.

2 – Kanuni veya kazai temlik

Madde 164 – Alacağın temlik kanun veya mahkeme kararı mucibince vuku bulduğu halde bir güne merasime tabi olmaksızın ve evvelki alacaklı tarafından rıza izhar edilmesine bile ihtiyaç bulunmaksızın üçüncü şahıslara karşı dermeyeran edilebilir.

II - Temlikin hükümleri:

1 – Borçlunun vaziyeti

a) Hüsnüniyetle yapılan tediye

Madde 165 – Temlik veya temellük eden tarafından alacağın temlik bulunduğu kendisine bildirilmezden mukaddem evvelki alacaklıya ve mütevali temlikler vaki olmuş ise alacağı temellük edenlerden tercihi lazım gelen biri var iken diğerine hüsnü niyetle tediye bulunan borçlu, beri olur.

b) Tediyeinden imtina ve tevdi

Madde 166 – Aidiyeti münazaalı bulunan bir alacağın borçlusu tediyeden imtina edebilir ve alacağı mahkemeye tevdi ile borçtan beri olur.

Borçlu, alacağın münazaalı olduğunu bildiği halde tediyede bulunursa, tehlike ve hasarı kendisine ait olur.

İki alacaklı arasındaki dava henüz görülmekte ve borç muaccel ise her biri borçluyu, borcu olan meblağı tevdi icbar edebilir.

c) Borçluya ait defiler

Madde 167 – Borçlu, temlike vakıf olduğu zaman; temlik edene karşı haiz olduğu defileri, temellük edene karşı dahi dermeyan edebilir.

Borçlunun matlubu temlik eden zimmetinde temlike vakıf olduğu zaman müeccel bir alacağı var idise bu alacağın temlik edilen matluptan sonra muacceliyet iktisap etmiş olmaması şartıyla borç ile takas edilmesini talep edebilir.

2 – Fer'i hakların ve senetlerin ve esbabı sübutiyenin devri

Madde 168 – Alacağın temlikinde, temlik eden kimsenin şahsına has olanlardan maada rüçhan hakları ve diğer müteferri haklar dahil olur.

Temlik eden kimse, temellük edene alacak senedini teslim ve mevcut esbabı sübutiyeyi ve haklarının izhar için lüzumlu olan malûmatı ita ile mükelleftir.

Gecikmiş faizler, asıl alacak ile birlikte temlik edilmiş addolunur.

3 – Zaman

a) Umumiyet itibariyle

Madde 169 – Alacağın temlik ıvaz mukabilinde icra edilmiş ise temlik eden kimse alacağın temlik zamanında mevcudiyetini zamandır.

Ayrıca taahhüt etmedikçe borçlunun aczinden mesul değildir.

Temlik meccanen vakı olmuş ise temellük eden kimse alacağın mevcudiyetini dahi zamin olmaz.

b) Tediye makamına yapılan temlik

Madde 170 – Tediye makamına kaim olmak üzere bir alacak temlik edilipte ne miktar tenzil edileceği tayin edilmemiş ise temellük eden kimse ancak borçludan bilfiil tahsil ettiği yahut lazım olan ikdamı sarf eylediği halde tahsil etmiş olduğu miktarı kendi alacağına mahsup etmekle mükelleftir.

c) Zamanın şümülü

Madde 1 – Temlik eden zaman ile mükellef ise; temellük edene karşı ancak resümal ve faiz olarak almış olduğu miktar nispetinde mesuldür. Bundan başka temlikin mucip olduğu ve alacaklının borçluya karşı semeresiz takibi dolayısıyla ihtiyar ettiği masraflarında zamin olur.

Temlik, kanun icabı vakı olmuş ise evvelki alacaklı, ne alacağın mevcudiyetine ne de borçlunun eda kabiliyetine kefildir.

III - Hususi kaidelerin mahfuziyeti:

Madde 172 – Bazı hakların temlikine mahsus olarak kanunen muayyen olan hükümler bakidir.

(B) BORCUN NAKLİ:

I - Borçlu ve borcun nakli müteahhidi:

Madde 173 – Bir borçluya karşı yapılan, borcun nakli taahhüdü, müteahhidi ya borcu tediye etmek yahut alacaklının rızasını istihsal ederek borcu üzerine almak suretiyle borçlunun beraetini tahsile mecbur eder.

Borçlu, borcun nakli müteahhidine karşı borcun nakli akdinden mütevellit borçlarını ifa etmedikçe, müteahhit aleyhine taahhüdünü ifa için dava ikame edemez.

Borçtan beraet etmemiş olan evvelki borçlu, borcun nakli müteahhidinden teminat isteyebilir.

II - Nakil müteahhidi ile borçlu arasındaki akit:

1 – İcap ve kabul

Madde 174 – Evvelki borçlunun yerine yenisinin kaim olması ve borçtan beraeti borcun nakli müteahhidi ile alacaklı arasında yapılacak akit ile vukubulur.

Bu akdin icap edildiği, borcun nakli müteahhidi veya onun müsaadesiyle evvelki borçlu tarafından borcun nakli mukavelesinin alacaklıya bildirilmesinden istidlal olunabilir.

Alacaklının rızası ya sarih olur veya halin icabından anlaşılır. Alacaklı ihtirazi kayıt dermeyan etmeksizin borcun nakli müteahhidinin tediyesini kabul eder veya bunun borçlu sıfatı ile yaptığı diğer her hangi bir muameleye razı olursa borcun naklini kabul etmiş addolunur.

2 – İptal olunan icap

Madde 175 – İcap, alacaklı tarafından her zaman kabul edilebilir. Şu kadarki borcun nakli müteahhidi veya borçlu kabul için bir mehil tayin edebilir ve bu mehlin inkızasına kadar alacaklı süküt ederse icap, reddolunmuş addedilir.

Borcun nakli hakkında vukubulan icabın kabulünden evvel yeni bir borcun nakli mukavelesi yapılır ve borcun naklinin yeni müteahhidi alacaklıya icapta bulunursa, birinci icabı yapan beri olur.

III - Borçlunun değişmesinin hükmü:

1 – Borcun ferileri

Madde 176 – Borçlu değişmiş olsa bile borçlunun şahsına hasolanlardan maada müteferri haklar, baki olur.

Bununla beraber borcu temin için bir rehin tesis etmiş olan üçüncü şahsın ve kefilin mesuliyetleri ancak borcun nakline razı oldukları halde devam eder.

2 – İstisnalar

Madde 177 – Nakledilen borca müteferri hakları dermeyeran etmek hakkı, borçludan yenisine geçer.

Yeni borçlu alacaklı ile yapılan akitten hilafı anlaşılmadıkça evvelki borçlunun alacaklıya karşı dermeyeran edebileceği şahsi defilerde bulunamaz.

Yeni borçlu borcun naklini tevhit etmiş olan hadiseler dolayısıyla evvelki borçluya karşı dermeyeran edebileceği defileri alacaklıya karşı kullanamaz.

IV - Akdin iptali:

Madde 178 – Borcun nakli mukavelesi iptal edildiği halde, hüsnü niyet sahibi üçüncü şahıslara ait olan haklar baki kalmak üzere evvelki borç, bütün feri'leriyle birlikte avdet eder.

Bundan başka akdin iptali ve ika olunan zarar kendisine isnat olunamayacağını nakil müteahhidi ispat edemez ise, alacaklı, evvelce müesses teminatı zayı etmesi dolayısıyla veya diğer her hangi bir suretle dıçar olduğu zararı nakil müteahhidine tazmin ettirebilir.

V - Bir Mamelekin veya bir işletmenin devralınması:

Madde 179 – (Değişik: 29/6/1956 - 6763/41 md.)

Bir mameleki veya bir işletmeyi aktif ve pasifleriyle birlikte devralan kimse, bunu alacaklılara ihbar veya gazetelerde ilan ettiği tarihten itibaren onlara karşı mamelekin veya işletmenin borçlarından mesul olur; şu kadar ki, iki yıl müddetle evvelki borçlu dahi yenisıyla birlikte müteselsilen mesul kalır; bu müddet muaccel borçlar için ihbar veya ilan tarihinden ve daha sonra muaccel olacak borçlar için de muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Borçların bu suretle naklinin hükümleri, tek bir borcun nakli akdinden doğan hükümlerin aynıdır.

VI - Bir işletmenin diğerleriyle birleşmesi ve şeklini değiştirmesi:

Madde 180 – (Değişik: 29/6/1956 - 6763/41 md.)

Bir işletme diğer bir işletme ile aktif veya pasiflerin karşılıklı olarak devralınması suretiyle birleştirilse, her iki işletmenin alacaklıları bir mamelekin devralınmasından doğan hakları haiz olup bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler.

Evvelce hakiki veya hükmi tek bir şahsa ait olup da kollektif veya komandit şirket haline konulan bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm tatbik olunur.

VII - Taksim halinde ve gayrimenkulün bey'i halinde:

Madde 181 – Miras taksimindeki ve rehin ile mukayyet gayrimenkullerin bey'indeki borcun nakline mütedair hususi hükümler bakidir.

İKİNCİ KISIM

Aktin muhtelif nevileri

ALTINCI BAP

Beyi ve trampa

BİRİNCİ FASIL

Umumi hükümler

(A) İKİ TARAFIN HAK VE VAZİFELERİ:

Madde 182 – Beyi bir akittirki onunla bayi, satılan malı müşterinin iltizam ettiği semen mukabilinde müşteriye teslim ve mülkiyeti ona nakleylemek borcunu tahammül eder.

Hilafına adet veya mukavele mevcut değil ise bayi ile müşteri borçları aynı zamanda ifa etmekle mükelleftirler.

Hale göre tayini mümkün olan semen, tesmiye edilmiş hükmündedir.

(B) NEFİ VE HASAR:

Madde 183 – Halin icabından veya hususi şartlardan mütevellit istisnaların maadasında, satılan şeyin nefi ve hasarı akdin in'ikadı anından itibaren müşteriye intikal eder.

Bununla beraber yalnız nevan tayin edilmiş olan mebiin ayırt edilmiş olmasında lazımdır ve başka bir yere gönderilecek ise bayının bu maksata mebi üzerinden yedini refetmiş bulunmasında şarttır.

Taliki şart ile yapılan akitlelerde temlik edilen şeyin nefi ve hasarı ancak şartın tahakkuku anından itibaren iktisap edene geçer.

İKİNCİ FASIL
Menkul bey'i

(A) MEVZUU:

Madde 184 – Menkul bey'i, araziden veya gayrimenkul olmak üzere tapu siciline kaydedilen haklardan başka her türlü şeyin bey'idir.

Mahsul veya yıkılması matlup bir binanın enkazı veya taş ocağından çıkarılacak taşlar gibi bir gayrimenkulden ayrıldıktan sonra menkul olarak mülkiyeti nakledilecek mütemmim cüzüleri satılmasında menkul bey'idir.

(B) BAYİİN BORÇLARI:

I - Teslim:

1 – Teslim masrafları

Madde 185 – Hilafına adet veya mukavele mevcut değil ise ölçmek ve tartmak gibi teslim masrafları bayie, senet yapmak ve mebi kabzetmek için yapılan masraflar müşteriye aittir.

2 – Nakil masrafları

Madde 186 – Hilafına adet veya mukavele mevcut değil ise, satılan şeyin teslim mahallinden başka bir yere nakli lazım geldiği zaman, nakil masrafları müşteriye aittir.

Masrafsız teslim şart edilmiş ise bayi nakil masraflarını üzerine almış addolunur.

Liman ve gümrük masrafı olmaksızın teslim mukavele edilmiş ise bayi ihracat, transit ve ithalat rüsumunu üzerine almış addolunur; fakat eşyanın müşteri tarafından kabzedildiği zamanda istifa edilen istihlak rüsumunu deruhde etmiş sayılmaz.

3 – Bayiin temerrüdü

a) Ticari alım satımlar

Madde 187 – Ticari muamelelerde teslim için bir zaman tayin edilmiş olupta bayi temerrüt ederse müşterinin teslim talebinden vaz geçerek ademi ifa sebebi ile zarar ve ziyan isteyeceğini kabule cevaz vardır.

Müşteri teslimini istemek niyetinde ise muayyen müddetin inkızasında bayii bundan haberdar etmesi lazımdır.

b) Tazmin borcu ve zararın nasıl hesap edileceği

Madde 188 – Borcu ifa etmeyen bayi, müşteriye bu yüzden terettüp eden zararı zamin olur.

Ticari muamelesinde bayi, borcunu ifa etmezse müşteri mebiin semeni ile kendisine teslim edilmeyen şey yerine bir diğerini almak için hüsnü niyetle verdiği semen arasındaki farkı bayie tazmin ettirebilir.

Mebi, borsaya kayıt ve kabul edilmiş olan veya cari fiatı bulunan mallardan ise müşteri yerine bir diğerini almağa muhtaç olmaksızın mebiin semeni ile teslim için muayyen olan günün fiatı arasındaki farkı zarar ve ziyan olmak üzere isteyebilir.

II - Zapta karşı teminat:

1 – Teminat borcu

Madde 189 – Bayi, satılan şeyin bir üçüncü şahıs tarafından bey'in akdi zamanında mevcut bir hak sebebi ile tamamen veya kısmen zaptedilmesinden müşteriye karşı mesul ve zamin olur.

Müşteri zabıt tehlikelerinden bey'in in'ikadı zamanında haberdar idise bayi, yalnız tahsisan iltizam ettiği kefalet hasebiyle mesul ve zamin olur.

Bayi üçüncü şahsa ait olan hakkı bilerek gizlemiş ise, zaman ve mesuliyetini refi veya tahdit yolunda kararlaştırmış olan şart batıldır.

2 – Usulü muhakeme

a) Davayı ihbar

Madde 190 – Mebiin zaptı ile tehdit edilen müşteri, aleyhine ikame edilen davayı zamanla mükellef olan bayie ihbar ettiği zaman bayi halin icabına göre ve usulü muhakemeye tevfikana ya müşteri lehinde davaya müdahalede yahut müşteri makamına kaim olarak üçüncü şahsa karşı husumet ve müdafaada bulunmağa mecburdur.

İhbar, müdahale ve müdafaaya müsait bir zamanda yapılmış ise müşterinin aleyhinde hasıl olan netice hükmüye müşterinin hilesi veya ağır bir hatası eseri olduğu ispat edilmedikçe bayyide sari olur.

Davanın ihbar edilmemesi mesuliyeti bayie isnat edilemeyen hallerde bayi, kendisine zamanında haber verilmiş olması farz ve takdirinde ne derece daha müsait bir netice hükmüye istihsal edilebileceğini ispat ederse mesuliyetten o derecede beri olur.

b) Mahkeme kararı olmaksızın iade

Madde 191 – Müşteri, bayii vaktinde davadan haberdar ve kendi namına müdafa ve husumette bulunmasını talep ve ihtar edipte dinletememiş ise; üçüncü şahsın mebi üzerindeki hakkını hüküm beklemeksizin hüsnü niyetle tanımış yahut istihkak müddeisiyle sulh akdetmiş olsa bile, bayie zaman terettüp eder.

3 – Müşterinin hakları

a) Tamamen zabıt halinde

Madde 192 – Mebiin tamamen zaptolunması halinde beyi münfesiş addolunur ve müşteri bayiden aşağıdaki taleplerde bulunabilir:

1 – Mebiden istihsal ettiği veya istihsalini ihmal ettiği semereler tenzil edilmek üzere tediye etmiş olduğu semenin faiziyle birlikte iadesini.

2 – Mebii zapteden üçüncü şahıstan mutalebe edemeyeceği sarfiyatı.

3 – Davayı bayie ihbar etmekle içtinap edilmesi mümkün olanlar müstesna olmak üzere bütün muhakeme masraflarıyla muhakeme haricindeki masrafları.

4 – Doğrudan doğruya mebiin zaptından mütevellit diğer zarar ve ziyanları.

Bayi, hiç bir hatanın kendisine isnadı kabil olmadığını ispat etmedikçe müşteriye mebiin zaptı yüzünden terettüp eden diğer her türlü zararında tazmin etmekle mükelleftir.

b) Kısmen zabıt halinde

Madde 193 – Satılan şey kısmen zaptedildiği yahut bayiin kefil olduğu aynı bir mükellefiyetle takyit edilmiş bulunduğu halde müşteri bey'in feshini talep edemeyip yalnız bu yüzden dışarı olduğu zararın tazminini isteyebilir.

Şu kadarki mebiin bu ayıbını bilmiş olsa onu satın almayacağı hal karinesiyle anlaşılıyorsa her halde feshi dava edebilir.

Bu takdirde müşterinin bayie mebiin zaptedilmeyen kısmını o zamana kadar istihsal etmiş olduğu menfaatlerle birlikte iade etmesi lazım gelir.

III - Mebiin ayıptan salim olmasını tekeffül:

1 – Mevzuu

a) Umumiyyet itibariyle

Madde 194 – Bayi müşteriye karşı mebiin zikir ve vadettiği vasıflarını mütekeffil olduğu gibi maddi veya hukuki bir sebeple kıymetini veya maksut olan menfaatini izale veya ehemmiyetli bir suretle tenkis eden ayıplardan salim bulunmasını da mütekeffildir.

Bayi, bu ayıpların mevcudiyetini bilmese bile onlardan mesuldür.

b) Hayvan alım satımında

Madde 195 – Hayvan alım satımında bayi tahriren kefalet etmedikçe yahut müşteriye iğfal etmiş olmadıkça tekeffül etmiş addolunmaz.

2 – Tekeffüle karşı

Madde 196 – Bayi, mebiin ayıbını müşteriden hile ile gizlemiş ise bey'ide tekeffül hükmünü iskat veya tahdit eden her şart batıldır.

3 – Müşterinin bildiği ayıplar

Madde 197 – Bayi, müşterinin bey'i zamanında malümu olan ayıptan mesul olmadığı gibi mebiin kafi derecede muayene etmekle fark etmiş olacağı ayıptanda ancak bunun mevcut olmadığını temin etmiş ise mesul olur.

4 – Keşif ve muayene ve bayie ihbar

a) Umumiyyet itibariyle

Madde 198 – Müşteri kabz ettiği mebiin halini örf ve adete göre imkan hasıl olur olmaz muayene etmek borcu ile mükellef olup mebi de bayiin tekeffül altında olan bir ayıp gördüğü zaman bunu derhal bayie ihbar etmesi lazım gelir.

Bunu ihmal ettiği halde mebiin kabul etmiş sayılır. Meğerki mebiide adi bir muayene ile meydana çıkarılamıyacak bir ayıp bulunsun.

Bu kabilden bir ayıp sonradan meydana çıkarsa derhal bayie ihbar edilmelidir. Aksi takdirde, mebi bu ayıp ile beraber kabul edilmiş addolunur.

b) Hayvan alım satımında

Madde 199 – Hayvan alım satımında kefalet müddeti tahriren tayin edilmemiş olupta kefalet hayvanın bir vasfına müteallik değil ise mebiide keşfedilen ayıptan bayiin mesuliyeti, teslim vakı olduğu veya müşterinin kabızda temerrüdü tahakkuk ettiği günden itibaren dokuz gün içinde bayie ihbar edilmekle beraber hayvanın ehli vukuf marifetiyle muayenesinin icrası yine bu müddet zarfında merciinden talep olunmasına mütevakkıftır.

Hakim, ehli vukuf raporunu serbestçe takdir eder.

5 – Bayiin hilesine müterettip hükümler

Madde 200 – Müşteriye iğfal etmiş olan bayi, ayıbın kendisine vaktinde ihbar edilmemiş olduğunu ileri sürerek mesuliyetten kurtulamaz.

6 – Başka mahalden vakı olan beyi

Madde 201 – Başka bir mahalden gönderilen mebiin ayıplı olduğunu iddia eden müşteri, bulunduğu yerde bayiin mümessili yok ise mebiin muhafazası için lazım gelen tedbirleri muvakkaten itihaz etmekle mükelleftir. Müşteri, ayıplı olduğunu iddia ettiği mebiin muhafaza için icabeden tedbirleri yapmaksızın bayie gönderemez.

Müşteri, vakit kaybetmeksizin mebiin halini usulen tasdik ettirmekle mükelleftir. Aksi halde, iddia olunan ayıbın mebi kendisine vasıl olduğunu zaman mevcut bulunduğunu ispat etmeğe mecbur olur.

Mebiin az zamanda bozulmak korkusu varsa müşterinin onu bulduğu yerde mercii marifetiyle sattırmağa salahiyeti ve hatta bayiin menfaati böyle iktiza ediyorsa mecburiyeti vardır. Müşteri, her halde bayii mümkün olan süratle keyfiyetten haberdar etmekle mükellef ve etmediği takdirde zarar ve ziyan davasına maruzdur.

7 – Tekeffüle müstenit dava

a) Bey'in feshi yahut semenin tenzili

Madde 202 – Bayiin tekeffülü altındaki mebiin ayıbı anlaşıldığı zaman müşteri muhayyerdir. Dilerse mebiin redde hazır olduğunu beyanla bey'in fesh edilmesini, dilerse mebiin alkoyup kıymetinin noksanı mukabilinde semenin tenzil olunmasını dava eder.

Hakim, müşterinin mebiin ret davası üzerine hal icabı bey'in feshini muhik göstermiyorsa semenin tenzili ile iktifa edebilir.

Kıymetinin noksanı mebiin semenine müsavi ise müşteri ancak bey'in feshini talep edebilir.

b) Mebiin tebdili

Madde 203 – Mebi, miktarı muayyen misli şeylerden ise müşteri dilerse fesih veya semenin tenzilinden hiç birini talep etmeyip mebiin ayıptan ari mislile değiştirilmesini dava edebilir.

Mebi, başka bir yerden gönderilmiyorsa bayiin de müşteriye derhal ayıptan ari mislini teslim ve müşterinin dıçar olduğu zararı tamamen tazmin ederek aleyhine ikame edilecek davadan kurtulmağa salahiyeti vardır.

c) Mebiin ziyat halinde bey'in feshi

Madde 204 – Mebiin ayıp sebebi ile yahut kazaen telef ve ziyaa veya hasara uğraması, ayıptan dolayı feshi davaya mani olmaz. Bu takdirde müşterinin red ile mükellef olduğu şey mebiden elinde kalandır.

Mebi müşterinin taksiri yüzünden telef olmuş yahut müşteri onu başkasına temlik veya şeklini taşıyıcı etmiş ise ancak kıymet noksanına mukabil semenin tenzilini dava edebilir.

8 – Feshin hükümleri

a) Umumiyet itibariyle

Madde 205 – Beyi fesh edilince müşteri bayie mebi ile beraber ondan istihsal ettiği menfaatleri iade etmekle mükelleftir.

Bayiin müşteriye almış olduğu semeni faiziyle beraber iade ettikten başka mebiin tamamen zaptı halinde olduğu gibi muhakeme masrafiyle müşterinin mebiin vaki olan masrafları ödemesi lazımdır. Bayi bunlardan maada müşteriye ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevellüt etmiş olan zararı da ayrıca tazmin etmeğe mecburdur.

Bayi, kendisine hiç bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe müşterinin diğer her türlü zararlarını tazmin etmeğe borçludur.

b) Birden ziyade malın bey'i halinde fesih

Madde 206 – Birden ziyade şey veya parça birlikte satılmış olupta bunlardan bazısı ayıplı çıktığı halde fesih, ancak, ayıplı çıkanlar hakkında dava olunabilir.

Şu kadarki ayıplı kısmın diğerinden tefriki müşteriye veya bayie ehemmiyetli bir zarar husule gelmeksizin mümkün olmazsa, feshin bütün mebiin teşmili zaruri olur.

Mebiin aslı hakkında bey'in feshi, ayrı semen beyan edilerek satılmış olsa bile ferilerinde şamil olur; amma feriler hakkındaki fesih mebiin aslına şamil olmaz.

9 – Müruru zaman

Madde 207 – Bayi daha uzun müddet için kefalet etmemiş ise, mebiin ayıba karşı tekeffülden mütevellit her türlü dava, mebideki ayıp daha sonra meydana çıksa bile müşteriye teslim vukuundan itibaren bir sene geçmekle sakıt olur.

Fakat müşterinin, bayi tarafından aleyhine ikame edilen davaya karşı mebiin tesliminden itibaren bir sene geçmeksizin ihbar ettiği ayıptan dolayı def'i hakkı sene geçmekle sakıt olmayıp devam eder.

Bayi müşteriye iğfal etmiş ise bu bir senelik müruru zamandan istifade edemez.

(C) MÜŞTERİNİN BORÇLARI:

I - Semen edası ve mebiin kabzı:

Madde 208 – Müşteri bey'i aktinde mukarrer olan surete tevfikane semeni eda ve kendisine mukarrer olan şartlar dairesinde arz edilen mebiin kabz etmekle mükelleftir.

Hilafına adet veya mukavele mevcut değil ise, kabzın derhal vukuu lazımdır.

II - Semenın tayini:

Madde 209 – Müşteri kat'i sipariş yapmış fakat semeni tayin etmemiş ise beyi siparişin yapıldığı gün ve mahalde cari fiat üzerinden aktedilmiş sayılır.

Semen, mebiin veznine göre hesap ediliyorsa darası tenzil olunur.

Ticarette bazı emtianın semenin gayri safi vezin üzerinden yahut muayyen bir miktar veya yüzde şu kadar tenzil edilerek hesap edilmesi yolundaki hususi taamüller mahfuzdur.

III- Semene istihkak ve semenin faizi:

Madde 210 – Hilafına mukavele mevcut değil ise mebi müşterinin yedine girince bayi semene müstehak olur.

Adet bu yolda ise yahut müşteri mebiden semene veya diğer türlü hasılat istifa imkanını elde etmiş ise mebiin semeni mücerret vadeye nazaran müşteri tarafından vukua gelen temerrüt üzerine müterettip hükümlerden başka hatta hiç bir ihtar dahi yapılmaksızın faize tabidir.

IV - Müşterinin temerrüdü:

1 – Bayiın fesih hakkı

Madde 211 – Mebi ancak semenin tediyesinden sonra veya tediyesi akabinde teslim edilmek lazım gelen hallerde müşteri tediye den temerrüt ederse, bayi hiç bir merasime muhtaç olmaksızın bey'i feshedebilir.

Fakat bu hakkını kullanmak istiyorsa keyfiyetten müşteriyi derhal haberdar etmekle mükelleftir.

Mebi, müşteriye teslim edilmiş ise bayi bu hakkı sarahaten muhafaza etmiş olmadıkça bey'i feshedilip mebi istirdat edemez.

2 – Zarar ve ziyan nasıl hesap edileceği

Madde 212 – Ticari muamelelerde bayi, mebiin semenini tediye den temerrüt eden müşteriden, bu semenle mebi diğerine hüsnü niyetle sattığı semen arasındaki farktan ibaret olan zarar ve ziyanı istiyebilir.

Mebi borsada mukayyet olan veya cari fiyatı bulunan emtiadan ise, bayi, bunu diğerine satmağa muhtaç olmaksızın mebiin semeni ile tediye için muayyen olan vade gününün fiyatı arasındaki farkı zarar ve ziyan olmak üzere müşteriden talebedebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Gayrimenkul bey'i

(A) AKDİN ŞEKLİ:

Madde 213 – Gayrimenkul bey'i muteber olmak için resmi senede raptedilmek şarttır. Gayrimenkule dair beyi vadi ve bey'i bilvefa ve istimlak mukavelesi resmi senede raptedilmedikçe muteber değildir. Mukaveleden mütevellit şuf'a hakkı için tahriri şekil kafidir.

(A) ŞARTLA BEYİ VE MÜLKİYETİN MUHAFAZASI:

Madde 214 – Bir gayrimenkulün şartla bey'i halinde şart tahakkuk etmedikçe beyi, tapu siciline kaydedilmez.

Mülkiyetin bayi uhdesinde mahfuziyetine dair olan şart dahi tescil olunmaz.

(C) TEKEFFÜL:

Madde 215 – Hilafına mukavele mevcut değil ise, satılan gayrimenkul beyi senesinde yazılı olan ölçü miktarını ihtiva etmediği takdirde; bayi, noksanını müşteriye tazmin etmekle mükelleftir. Satılan gayrimenkul resmi bir mesahaya müsteniden sicilde yazılı olan ölçü miktarını ihtiva etmediği takdirde, bayi, tahsisen taahhüt altına girmemiş ise tazmin ile mükellef değildir.

Bir binanın ayıplı olmasından mütevellit ve tekeffüle müstenit davalar mülkiyetin devrinden beş sene geçmekle sakıt olur.

(D) MENFAAT VE MUHATARA:

Madde 216 – Mebiin müşteri tarafından kabzedilmesi için mukavele ile bir müddet tayin edildiği halde onun nefi ve hasarının müşteriye intikal etmemesi asıldır.

(H) MENKUL BEY'İ HAKKINDAKİ HÜKÜMLERE MÜRACAAT:

Madde 217 – Menkul bey'ine müteallik hükümler, kıyas tarikiyle gayrimenkul bey'ine de tatbik olunur.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Bey'in bazı neveleri

(A) NÜMUNE ÜZERİNE BEYİ:

Madde 218 – Nümune üzerine beyide nümune kendisine tevdi edilen taraf, yedindeki nümunenin kendisine teslim edilen nümune olduğunu ispata mecbur olmayıp nümunenin şekli değişse bile bu tagayyür muayenenin zaruri icabatından ise söz ile tasdik olunur; diğer tarafın her halde hilafını ispata hakkı vardır.

Nümune müşterinin velev kusuru olmaksızın yedinde bozulmuş veya ziyaa uğramış ise bayi mebiin nümuneye muvafakatini ispat ile mükellef tutulmayıp, aksini iddia eden müşterinin, ispat etmesi lazımgelir.

(B) TECRÜBE VE MUAYENE ŞARTIYLA BEYİ:

I - Mahiyeti:

Madde 219 – Tecrübe veya muayene şartıyla beyide, müşteri mebi kabul yahut reddetmekte serbesttir. Mebi müşterinin yedine geçmiş olsa bile kabul edilinceye kadar bayiin mülkünde kalır.

II - Bayiin nezdinde muayene:

Madde 220 – Muayene bayiin nezdinde icra edilmek icabedip te müşteri mebi mukavelenin veya adetin tayin ettiği müddet içinde kabul etmediği halde bayi serbest olur.

Böyle bir müddet tayin edilmemiş ise, bayi münasip bir müddet geçtikten sonra mebi kabul veya reddetmesini, müşteriye ihtar edebilir; derhal cevap verilmezse serbest olur.

III - Müşteri nezdinde muayene:

Madde 221 – Mebi muayene edilmeksizin müşteriye teslim edildiği takdirde, mukavelenin veya adetin tayin ettiği müddet içinde ve böyle bir müddet tayin etmiş değil ise bayiin ihtar akabinde müşteri bey'i kabul etmediğini beyan veya bayie reddetmezse, beyi tekemmül etmiş addolunur. Müşterinin, semeni ihtirazi kayıt beyan etmeksizin tamamen veya kısmen tesviye veya mebi tecrübe için zaruri olan suretten başka bir surette tasarruf edilmesiyle de beyi tamam olmuş olur.

(C) TAKSİTLE BEYİ:

I - Bayiin muhayerliği:

Madde 222 – Menkul bir mal semeni taksitle tesviye edilmek şartıyla beyi ve teslim edilip te müşteri taksitlerden birini tediye eden temerrüt ettiği halde bayi o taksitin tediyesini talep edebileceği gibi kendisi için bu hakkı muhafaza etmiş ise mebiin mülkiyetini iddia veya bey'i feshedebilir.

II - Bayiin diğer hakları:

Madde 223 – Mebiin mülkiyetini iddia eden bayi hakkında mülkiyeti muhafaza şartına müteallik olan hükümler tatbik olunur.

Bayi bey'i feshettiği halde bayi ve müşterinin her biri, diğerinden aldığı şeyi iade ile mükelleftir. Bayi her halde münasip bir icar bedeli talep edebileceği gibi mebi bozulmuş ise tazminat dahi isteyebilir.

Müşteriye bundan ziyade borç tahmil eden mukaveleler batıldır.

III - Muacceliyet şartları:

Madde 224 – Taksitlerden birinin tediye edilmemesi halinde semenin mecmuunun muacceliyet kesbetmesi şart edilmiş ise bayiin bu şarttan istifade edebilmesi müşterinin iki mütevali taksiti vermekten temerrüt etmesine ve bu iki taksit mecmuunun semenin en aşağı onda birini teşkil eylemesine mütevakkıftır.

(D) MÜZAYEDE:

I - Bey'in inikadı:

Madde 225 – Cebri müzayedelerde beyi, müzayede memurunun ihalesiyle münakit olur.

Herkesin iştirak edebildiği ihtiyari ve aleni müzayedelerde beyi, bayiin ihalesiyle münakit olur. Bayi buna muhalif bir arzu beyan etmemiş ise, müzayedeyi idare eden kimsenin, müzayede edilen malı en çok verene ihale etmeğe hakkı vardır.

II - Müzayedenin butlanı:

Madde 226 – Kanuna veya ahlaka (adaba) mugayir tertibatla müzayedeye fesat karıştırılmış ise her alakadar tarafından on gün zarfında itiraz edilebilir. Bu itiraz cebri müzayedelerde icra ve iflas muamelelerine nezaret eden makamlara ve diğer hallerde mahkemeye arz olunur.

III - Müzayede iştirak edenin ne zaman mülzem olacağı:

1 – Umumiyyet itibariyle

Madde 227 – Müzayedeye iştirak eden kimse, beyi için muayyen olan şartlar dairesinde, teklifiyle mülzem olur. Hilafına bir şart mevcut değil ise pey sürenin mülzemiyeti kendisinden fazla veren zuhur etmesiyle yahut teklifinin müzayede hitamında mutad olan nidalar akibinde kabul olunmayarak ihalenin icra edilmemesiyle zail olur.

2 – Gayrimenkul müzayedesini

Madde 228 – Gayrimenkul müzayedesinde ihalenin veya ihalenin reddinin müzayede akebinde vukuu lazımdır. Pey süren kimsenin müzayededen sonra mülzemiyyetinin imtidadını mutazammın şart batıldır. Şu kadarki bu hüküm cebri müzayedeler ile ihalenin resmi bir merci tarafından tasdika muhtaç olduğu hallerde tatbik olunmaz.

IV - Tediyeinin peşin olması lüzumu:

Madde 229 – Hilafi, beyi'de şart edilmemiş ise ihale bedelinin peşin tediyesi lazımdır. İhale bedeli peşin veya beyi şartlarına tevfikane tesviye edilmezse bayi, bey'i derhal feshedebilir.

V - Tekeffül:

Madde 230 – Müzayede şartnamesinde sarıh bir taahhüdün bulunması veya müzayedeye iştirak edenlere karşı bir hile yapılmış olması halleri müstesna olmak üzere, cebri müzayedelerde tekeffüle mahal yoktur.

Müzayede ile mal alan kimse o mala tapu siciline ve beyi şartlarına ve kanuna nazaran muayyen olan hali ve hakları ve mükellefiyetleri ile malik olur.

İhtiyari ve aleni müzayedelerde bayi, adi beyide olduğu gibi mebi tekeffül ile mükelleftir. Şu kadarki hilesinden mütevellit olandan maada tekeffüllerde usulü dairesinde ilan edilen beyi şartları zımında, tahallüs edebilir.

VI - Mülkiyetin intikali:

Madde 231 – Müzayede ile menkul bir mal alan kimse onun mülkiyetini ihale anında iktisabeder. Müzayededen alınan gayrimenkulün mülkiyeti ancak tapu siciline kaydedilmekle müşteriye intikal eder. Müzayede memuru ihalesi beyi zabıtnamesinde gösterilen gayrimenkulün müşteri namına tescil edilmesini derhal tapu memuruna tebliğ eder.

Cebri müzayedelerin cereyanı sırasındaki ihalelere müteallik hükümler bakidir.

BEŞİNCİ FASIL

Trampa

(A) TRAMPA BEYİ HÜKÜMLERİNE TABİDİR:

Madde 232 – Beyi hükümleri trampada da tatbik olunur. Şöyleki trampa edenlerden her biri, itasını taahhüt ettiği şeye nazaran bayi ve kendisine verilmesi taahhüt olunan şeye göre müşteri hükmünde tutulur.

(B) TEKEFFÜL:

Madde 233 – Trampa suretiyle aldığı şey yedinden zaptolunan yahut onu ayıbından dolayı reddeden taraf, muhayyerdir; dilerse zarar ve ziyarı diğer tarafa tanzim ettirir, dilerse vermiş olduğu şeyi istirdat eder.

YEDİNCİ BAP

Hibe

(A) MEVZUU:

Madde 234 – Hibe, hayatta olan kimseler arasında bir tasarrufturki onunla bir kimse, mukabilinde bir ıvaz taahhüt edilmeksizin malının tamamını veya bir kısmını diğer bir kimseye temlik eder.

Henüz iktisap edilmemiş olan bir haktan feragat yahut bir mirası reddetmek, hibe değildir. Ahlaki bir vazifenin ifasında, hibe sayılmaz.

(B) HİBEYE EHLİYET:

I - Vahip hakkında:

Madde 235 – Karı koca malının idaresi usulünden yahut mirasçılık hakından neşet eden tahditler mahfuz kalmak üzere medeni haklarını kullanmak salahiyetine sahip olan herkes, hibe yapabilir. Tasarrufa ehil olmayanın malı, ancak kanuni mümessillerinin mesuliyetleri kaydıyla ve vesayet hakkındaki hükümlere riayetle hibe olunabilir.

Bir hibeyi takip eden sene içinde başlayan bir muhakeme neticesinde vahibin israfından dolayı hacrine hüküm olunursa, o hibe Sulh Mahkemesince iptal olunabilir.

II - Hibeyi kabul eden hakkında:

Madde 236 – Medeni haklarını kullanmak salahiyetinden mahrum olan kimse, temyiz kudretine malik ise hibeyi kabul ve bu sebeple mal iktisap edebilir.

Fakat o kimsenin kanuni mümessili kendisini hibeyi kabulden meni veya hibe olunan şeyin iadesini emrederse hibe keenlemyekün veya merdut olur.

(C) ŞEKLİ:

I - Elden hibe:

Madde 237 – Elden hibe, vahibin bir şeyi mevhubünlehe teslim etmesiyle vücut bulur.

Gayrimenkulün veya gayrimenkul üzerindeki aynı hakların hibesi, ancak tapu siciline kaydedilmekle tamam olur.

Bu tescil, ancak muteber bir hibe taahhüdüne istinaden yapılabilir.

II - Hibe vadi:

Madde 238 – Hibe taahhüdünün muteber olması tahriri olmasına mütevakkıftır.

Bir gayrimenkulün yahut gayrimenkul üzerindeki aynı bir hakkın hibesi taahhüdü, ancak resmi senetle yapılmış ise muteber olur.

Hibe taahhüdü, tenfiz edilince elden yapılmış hibe gibi olur.

III- Kabulün neticeleri:

Madde 239 – Bir kimse, diğesine hibe ettiği malı; diğes mallardan bilfiil tefrik etmiş olsa bile, mevhubünlehin kabulüne kadar hibesinden rücu edebilir.

(D) ŞARTLARI VE MÜKELLEFİYETLERİ:

I - Umumiyet itibariyle:

Madde 240 – Hibe, şartla yahut mükellefiyetle takyit olunabilir. Tenfizi vahibin ölümüne bağılı hibe vasiyet hükmü cereyan eder.

II - Şartın icrası:

Madde 241 – Vahip, mukavele mucibince mevhubünleht tarafından kabul edilmiş olan mükellefiyetin icrasını talep edebilir.

Ammenin menfaati için mevhubunlehe tahmil edilmiş olan mükellefiyetin icrasını talebetmek salahiyeti, vahibin vefatından sonra, ait olduğu mercie intikal eder.

Hibe edilen şeyin kıymeti masrafını korumaz ve masraf fazlası kendisine tesviye edilmezse mevhubunlehin, mükellefiyeti icradan imtina etmeğe hakkı vardır.

III - Rücü şartları:

Madde 242 – Vahip, mevhubunlehin kendisinden evvel vefatı halinde hibe edilen şeyin mülküne rücu etmesini şart edebilir.

Hibe edilen gayrimenkule veya bir gayrimenkul üzerindeki aynı hakka taallük eden rücu şartı tapu siciline şerh verilebilir.

(H) VAHİBİN MESULİYETİ:

Madde 243 – Vahip, hileden veya ağır dikkatsizlikten maada hallerde, hibeden neşet eden zarardan mevhubunlehe karşı mesul olmayıp ancak hibe edilen şeyin veya alacağın tekeffülünü vadetmiş ise; bununla mükelleftir.

(V) İPTAL:

I - Hibe edilen malların istirdadı:

Madde 244 – Vahip, aşğıdaki hallerden biri vukuunda elden yaptığı hibeden veya tenfiz ettiği taahhüdünden rücu ve mevhubunlehin elinde halen ne kalmış ise onun iadesini dava edebilir.

1 – Mevhubunleht, vahibe yahut yakınlarından birine karşı ağır bir cürum irtikap ederse.

2 – Mevhubunleht, vahide veya ailesi için kanunen mükellef olduğu vazifelere karşı ehemmiyetli bir suretle riayetsizlikte bulunmuş ise.

3 – Mevhubunleht, hibeyi takyit eden mükellefiyeti haklı bir sebep olmaksızın icra etmezse.

II - Hibe taahhüdünden rücu ve iptal:

Madde 245 – Hibeyi taahhüt eden kimse, aşğıdaki hallerde taahhüdünden rücu ve tenfizinden imtina edebilir:

1 – Elden hibe edilen bir malın istirdadını talebe salahiyet veren sebeplerden biri varsa.

2 – Hibeyi taahhüt ettikten sonra tenfizi müteahhit için fevkalade külfetli olacak derecede mali vaziyeti değışmiş ise.

3 – Hibeyi taahhütten sonra yeni veya hissolunacak derecede külfetli aile vazifeleri tehaddüs etmiş ise.

Hibeyi taahhüt eden kimse borcunu edadan aczi tevsik veya iflası ilan olunur ise, hibe taahhüdü iptal olunur.

III - Müruru zaman ve dava hakkının mirasçılara intikali:

Madde 246 – Vahibin, rücu sebebine vakıf olduğu günden itibaren bir sene içinde hibeden rücu etmeğe hakkı vardır.

Vahip sene geçmeden vefat ederse dava hakkı, mirasçılara intikal eder ve mirasçılar senenin hitamına kadar rücu davası ikame edebilirler.

Mevhubunleht, haksız olarak tasavvur ve tasdim ile vahibi öldürür veya rücu hakkını kullanmaktan menederse, mirasçılar hibenin feshini dava edebilirler.

IV - Vahibin vefatı:

Madde 247 – Hilafına hüküm mevcut değıl ise, muayyen zamanlarda bir şey verilmesini tazammun eden hibenin hükmü, vahibin vefatıyla nihayet bulur.

SEKİZİNCİ BAP

İcar

BİRİNCİ FASIL

Adi icar

(A) TARİFİ:

Madde 248 – Adi icar, bir akittirki mucir onunla, müstecire ücret mukabilinde bir şeyin kullanılmasını terk etmeğe iltizam eder.

(B) MUCİRİN VAZİFELERİ :

I - Mecurun teslimi :

1 – Kullanılmağa salih bir halde

Madde 249 – Mucir, mecuru akitten maksut olan kullanmağa salih bir halde müstecire teslim etmek ve icar müddeti zarfında bu halde bulundurmamak ile mükelleftir.

Mecur, akitten maksut olan kullanmak mümkün olmayacak yahut intifa ehemmiyetli suretle azalacak bir halde teslim olunursa müstecir akdi feshe yahut ücretten münasip bir miktarın tenzilini istemeğe salahiyettardır.

Eğer ayıp, müstecirin yahut kendisiyle birlikte yaşayan kimselerin yahut işçilerin sıhhati için ciddi bir tehlike teşkil etmekte ise; mucir, bu tehlikeye akdi yaparken vakıf olmuş veya fesih hakkından feragat etmiş olsa bile yine icarı feshedebilir.

2 – Bilahara akde muhalif hal hudusü

Madde 250 – Mecur, icare müddeti zarfında müstecirin bir kusuru olmaksızın akitten maksut olan kullanılmak mümkün olmayacak veya ehemmiyetli surette azalacak bir hale düştüğü takdirde, müstecir, ücretten mütenasip bir miktarın tenzilini talep edebileceği gibi; ayıp münasip bir müddet zarfında bertaraf edilmezse, akdi dahi feshedebilir.

Mucir, kendisinin bir kusuru olmadığını ispat edemez ise tazminat ile mükellef olur.

3 – Ayıp halinde muamele

Madde 251 – Mecur, icare müddeti zarfında zaruri tamirata muhtaç olduğu takdirde; müstecir, hakkına halel gelmemek şartıyla bu tamiratın icrasına müsaade etmeğe mecburdur.

İntifa başladığı zaman mevcut yahut intifa esnasında hadis olupta külfeti kendine ait olmayan ve mucire yapılan ihbar üzerine münasip bir mehil zarfında bertaraf edilmeyen ufak tefek ayıpları, müstecir, mucir hesabına izale edebilir.

4 – Kullanmanın mümkün olamaması

Madde 252 – Müstecir, kendi kusurundan yahut şahsında hadis olan mücbir bir sebepten dolayı mecuru kullanamadığı yahut mahdut surette kullandığı takdirde mucir, mecuru akit dairesinde kullanmağa hazır bulundurmuş oldukça; müstecir, kiranın tamamını vermekle mükellef olur.

Bu takdirde mucir, sarfiyattan tasarruf eylediği miktarı ve mecurun diğer suretle kullanılmasından elde ettiği menfaatleri kiraya mahsup etmeğe mecburdur.

Mucip akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda, iki tarafın akdi feshetmek hakları mahfuzdur.

II - Üçüncü şahsın iddiasına karşı mesuliyet :

1 – Teminat

Madde 253 – Üçüncü bir şahıs, mecur üzerinde müstecirin haklarıyla telifi kabil olmayacak bir iddiade bulunduğu takdirde; mucir, müstecirin ihbarı üzerine muhasamayı deruhte ve müstecirin akit mucibince mecurdan intifasına halel gelmiş ise tazminat itasıyle mükellef olur.

2 – Beyi ile icarın infisahu

Madde 254 – İcarın akdinden sonra, mecur, mucir tarafından ahara temlik yahut icraen takibat veya iflas tariki ile kendisinden nezedildiği takdirde; müstecir, mecurun ahiren maliki olan üçüncü şahıstan ancak kabulü şartı ile icarenin devamını ve mucirden akdi icra yahut tazminat ita etmesini isteyebilir.

Bununla beraber icar edilen şey bir gayrimenkul olduğu takdirde, akit daha evvel feshe müsait olmadıkça kanunen ihbar caiz olan miada kadar üçüncü şahıs, icara riayet etmekle mükellef tutulur ve feshi ihbar etmediği takdirde akdi kabul etmiş addolunur.

Ammenin menfaati için istimlake dair olan hususi hükümler mahfuzdur.

3 – Tapu siciline şerh

Madde 255 – Bir gayrimenkulün icarında akdin tapu siciline şerh verilmesini iki taraf mukavele edebilirler.

Bu şerh, sonraki maliklere müstecirin icar akdi dairesinde gayrimenkulden intifasına müsaade etmek mecburiyetini tahmil eder.

(C) MÜSTECİRİN BORÇLARI:

I - Borca muvafık surette tekayyüt:

Madde 256 – Müstecir mecuru kullanırken tam bir ihtimam dairesinde hareket ve apartman icarında bina dahilinde oturanlara karşı icabeden vazifeleri ifa ile mükelleftir.

Müstecir vukubulan ihtara rağmen bu mükellefiyete daimi surette muhalefet eder yahut açıktan açığa fena kullanarak mecura daimi bir zarar iras eyleser mucir tazminat ile birlikte icar akdinin hemen feshini talep edebilir.

Mecurda, icrası mucire ait tamirata lüzum hasıl olduğu yahut üçüncü bir şahıs mecur üzerinde bir hak iddia ettiği takdirde; müstecir, keyfiyeti hemen mucire ihbar etmekle mükelleftir. Aksi takdirde zarardan mesul olur.

II - Kiranın tediyesi:

Madde 257 – Müstecir kirayı akit ile yahut mahalli adet ile muayyen olan zamanda tediye mecburdur.

Böyle muayyen bir zaman bulunmadığı takdirde, icar altı aylık yahut senelik ise her altı ayın mürurunda ve daha az bir müddet için ise beher ayın mürurundan sonra nihayet icar müddetinin hitamında verilmek lazımdır.

(D) MÜKELLEFİYET VE VERGİLERİ VE TAMİRİ TAHAMMÜL:

Madde 258 – Mecurun mükellefiyeti ve vergileri mucire aittir.

Mecurun alelade kullanılması için muktazi tathir ve ıslah masrafı müstecire ve tamir mucire aittir. Bu hususta mahalli adete bakılır.

(H) MÜSTECİRİN MÜSTECİRİ:

Madde 259 – Müstecir, mucire zarar verecek bir tebeddülü mucip olmamak şartıyla, mecuru tamamen yahut kısmen ahara icar yahut icarı bir üçüncü şahsa ferağ edebilir.

İkinci müstecir, birinci müstecire müsaade edilenden başka bir tarzda kullandığı takdirde; birinci müstecir, bundan dolayı mucire karşı mesul olur.

Mucir, ikinci müsteciri bu hususa riayet ettirmeğe selahiyettardır.

(V) HİTAM:

I - Müstecirin temerrüdü :

Madde 260 – Müstecir icar müddetinin hitamından evvel muacceliyet keşp eden kiralari tediye etmemiş bulunursa, mucir altı ay veya daha fazla müddetli icarlarda otuz günlük ve daha az müddetli icarlarda altı günlük bir mehil tayin ederek birikmiş olan kira bu müddet zarfında verilmediği takdirde mehlin hitamında akdi feshedeceğini müstecire ihtar edebilir.

Bu mehil, ihtarın müstecire tebliğ edildiği günden itibaren başlar.

Bu mehlin tenkisine yahut tediye den teahhür halinde akdin hemen feshedebileceğine dair yapılan mukaveleler batıldır.

II - Müstecirin iflası:

Madde 261 – Müstecir iflas eder ve birikmiş ve işliyecek kiralari için münasip bir müddet zarfında teminat da verilmezse mucir, icarı feshe selahiyettardır.

III - Feshin ihbarı:

Madde 262 – İcar için ne sarih ne de zımmi bir müddet tayin edilmemiş olursa, gerek müstecir gerek mucir, ihbar suretiyle akdi feshedebilir.

Akitte, hilafına bir hüküm tayin edilmemiş ise, iki taraftan her biri aşağıdaki kaideler dairesinde feshi ihbar edebilir:

1 – Mefruş olmayan apartmanlar, yazıhane, tezgah, dükkan, mağaza, mahzen, samanlık, ahır, ve bu gibi mahaller ancak mahalli adetince muayyen en yakın vakit için ve böyle bir adetin fıkdanı halinde altı aylık bir müddetin hitamı için ve her iki halde üç ay evvel yapılması lazım gelen bir ihbar ile.

2 – Mefruş apartmanlar yahut müstakil odalar yahut süknaya mahsus mefruşat ancak bir aylık müddetin hitamı için ve iki hafta evvel yapılması lazım gelen bir ihbar ile.

3 – Diğer menkul şeyler her istenilen zaman için ve üç gün evvel yapılması lazım gelen bir ihbar ile.

IV - Süküt ile tecdit:

Madde 263 – İcar, muayyen bir müddetle akdedilip te bu müddetin hitamında mucirin malûmatı ile ve muhalefeti olmaksızın mecurun kullanılmasına devam olunduğu yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde, hilafına mukavele yok ise akit, gayri muayyen bir müddet için tecdit edilmiş sayılır.

V - Fesih:

1 – Mühim sebeplerden dolayı

Madde 264 – Muayyen bir müddetle akdedilen gayrimenkul icarında, mucip akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda; iki taraftan her biri, diğerine tam bir tazminat vermek ve kanuni mehillere riayet etmek şartıyla ve icar müddetinin hitamından evvel feshi ihbar edebilir.

İcar bir sene veya daha uzun bir müddet için akdedilmiş ise, mucir veya müstecire verilecek tazminat altı aylık bedeli icardan az olamaz.

Müstecir kendisine tazminat verilmedikçe mecuru terke icbar olunamaz.

2 – Müstecirin ölümü

Madde 265 – Müstecirin vefatı halinde gerek mirasçılari gerek mucir, bir sene veya daha uzun müddetli icarlarda kanuni mehillere riayet şartıyla, en yakın vakit için tazminat vermeksizin akdin feshini ihbar edebilirler.

VI - Mecurun iadesi:

Madde 266 – Müstecir, mecuru ne halde tesellüm etmiş ise icarın hitamında o halde ve mahalli adete tevfikân geri vermekle mükelleftir.

Müstecir, akit mucibince etmiş olduğu intifa sebebiyle husule gelen eskilik yahut değişiklikten mesul değildir.

Müstecirin mecuru iyi bir halde tesellüm etmiş olduğu, asıldır.

(Z) MUCİRİN HAPİS HAKKI:

I - Şümulü:

Madde 267 – Bir gayrimenkulün muciri, nihayet geçmiş bir senelik ve cereyan etmekte olan altı aylık kiranın temini için mecurun tefrişatına ve tezyinatına ve ondan intifaı temine mahsus olup mecur dahilinde bulunan menkul eşya üzerinde hapis hakkını haizdir.

Mucirin hapis hakkı, ikinci müstecirin birinci müstecire karşı borcu olan miktar nispetinde ikinci müstecir tarafından mecur dahiline getirilen eşyaya da şamildir.

Müstecirin dayinleri tarafından haczedilmesi caiz olmayan eşya üzerinde mucirin, hapis hakkı yoktur.

II – Üçüncü şahıslara ait eşyada:

Madde 268 – Müstecire ait olmadığını, mucirin bildiği veya bilmesi iktiza ettiği eşya ile çalınmış veya zayi olmuş yahut başka suretle zilyedin elinden zaptolunmuş şeyler üzerindeki üçüncü şahsın hakları, mucirin hapis hakkına karşı dahi mahfuzdur.

Mucir, müstecir tarafından getirilen eşyanın ona ait olmadığını icarin devamı esnasında öğrenip te en yakın vakit için akdin feshini ihbar etmez ise bu şeyler üzerindeki hapis hakkı sakıt olur.

III - Nasıl dermeyan edileceği:

Madde 269 – Müstecir mecurdan çıkmak yahut mecur dahilinde bulunan şeyleri alup götürmek teşebbüsünde bulunduğu takdirde; mucir, hapis hakkına istinaden kiraların teminine muktazi miktarda eşyayı, Sulh Hakimi marifetiyle hapsedebilir.

Bu eşya, gizlice yahut cebir ile nakledildikleri surette; götürüldükleri tarihten itibaren on gün içinde polis kuvveti ile yeniden mecur iade olunabilirler.

İKİNCİ FASIL

Hasılat icarı

(A) TARİFİ:

Madde 270 – Hasılat icarı, bir akittirki onunla mucir, müstecire ücret mukabilinde hasılat veren bir malın veya hakkın kullanılmasını ve semerelerinin iktifatını terk etmeği iltizam eder.

Kira, ya nakit yahut devşirilecek semere veya hasılatın bir hissesi olabilir; ikinci surete, iştirakli icar denir.

İştirakli icarda, mucirin semereler üzerindeki hakkı noktasından, mahalli adete riayet olunur.

(B) DEFTER TESBİTİ:

Madde 2 – İcarda alat, hayvan yahut zahirede dahil ise iki taraftan her biri diğerine bu eşyanın tamam ve imzalı bir defterini vermek ve bunların kıymetlerini müştereken takdir ve tesbit etmekle mükelleftir.

(C) MUCİRİN BORÇLARI:

I - Mecurun teslimi:

1 – Kullanmağa salih halde teslim

Madde 272 – Mucir, birlikte icar edilmiş menkul şeyler varsa bunlar dahi dahil olduğu halde mecuru akitten maksut olan kullanmağa ve işletmeğe salih bir halde müstecire teslim ile mükelleftir.

Bu borcun ifa edilmemesi halinde, adi icar hakkındaki hükümler tatbik olunur.

2 – *Esaslı tamirat*

Madde 273 – Mucir, icar müddeti zarfında icrasına zaruret hasıl olan esaslı tamiratı müstecir tarafından ihbar edilir edilmez masrafı kendisine ait olmak üzere yapmağa mecburdur.

3 – *Kullanmanın mümkün olmaması halinde mesuliyet*

Madde 274 – Müstecir, kendi kusurundan yahut şahsında hadis olan bir arızadan dolayı mecuru kullanamadığı yahut mahdut surette kullandığı takdirde; mucir mecuru akit dairesinde kullanmağa hazır bulundurmuş oldukça müstecir, kiranın tamamını vermekle mükellef olur.

Bu takdirde sarfiyattan tasarruf eylediği miktarı ve mecurun diğer suretle kullanılmasından elde ettiği menfaatleri kiraya mahsup etmeğe mecburdur.

Mucip akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda her iki tarafın akdi feshetmek hakları mahfuzdur.

II - Üçüncü şahısların iddialarına karşı teminat:

Madde 275 – Üçüncü şahıs tarafından hak iddiası halinde mucirin mükellefiyeti hakkında, adi icara mütedair hükümler tatbik olunur.

III - Mecurun başkasına temliki :

Madde 276 – Mecur icarın akdinden sonra mucir tarafından başkasına temlik yahut icraen takip veya iflas tarihiyle kendisinden nezedildiği takdirde; müstecir, mecurun ahiren maliki olan üçüncü şahıstan ancak kabulü şartıyla icarenin devamını ve mucirden akdi icra yahut tazminat ita etmesini isteyebilir.

Bununla beraber akit daha evvel feshe müsait olmadıkça üçüncü şahıs, feshi ihbar halinde kanunen muktazi altı aylık mehle riayet mecburiyetindedir; ihbar etmediği surette akdi kabul etmiş sayılır.

Ammenin menfaati için istimlake dair olan hususi hükümler mahfuzdur.

IV - Tapu siciline şerh :

Madde 277 – Bir gayrimenkul hasılat icarı, adi icardaki esaslara göre aynı hükümleri haiz olmak üzere tapu siciline şerh verilebilir.

(D) MÜSTECİRİN BORÇLARI :

I - Borca muvafık surette tekayyüt :

1 – İşletme

Madde 278 – Müstecir, mecuru tahsis olduğu dairede iyi bir surette işletmeğe bilhassa hasilata kabiliyetli bir halde bulundurmağa mecburdur.

Müstecir, mucirin muvafakati olmaksızın icar müddetinin hitamından sonra mecur üzerinde tesirleri görülebilecek surette işletmenin tarzını tebdil edemez.

2 – İyi bir halde muhafaza

Madde 279 – Müstecir, mecurun iyi bir halde muhafazası için lazım gelen tekayyüdü ifa ile mükelleftir.

Müstecir, ufak tefek termimatı zirai mecurlarda bilhassa yol, geçit, hendek, set, çit, çatı, su yolları ve sairinin muhafazasını mahalli adete göre deruhte etmek ve bundan başka eskilikten yahut kullanmaktan dolayı telef olan ehemmiyetsiz kıymetteki alat ve edavatın yerine başkalarını koymakla mükelleftir.

3 – İhbar mükellefiyeti

Madde 280 – Esaslı tamirata zaruret hasıl olduğu yahut bir üçüncü şahıs mecur üzerinde hak iddia ettiği takdirde müstecir keyfiyeti heman mucire ihbar etmekle mükelleftir. Etmezse zarardan mesul olur.

II – Kiranın tediyesi:

1 – Umumiyet itibariyle

Madde 281 – Müstecir kirayı, akit ile yahut mahalli adet ile taayyün eden zamanda tediye ile mükelleftir.

Böyle bir zaman taayyün etmemiş ise kira, beher senenin mürurundan sonra ve nihayet icar müddetinin hitamında verilmek lazımdır.

Mucir, işlemiş ve işleyecek olan bir kira için adi icarda olduğu gibi hapis hakkına maliktir.

2 – Felaketli vakalarda tenzil

Madde 282 – Fevkalade felaket hallerinde yahut tabii hadiselerden dolayı bir zirai gayrimenkulün her vakitki hasılatı ehemmiyetli surette azalırsa müstecir kiradan mütenasip bir miktarının indirilmesini isteyebilir.

Evvelce bu haktan feragat edilmiş olması, ancak kiranın tesbiti sırasında bu gibi vakaların ihtimali nazara alınmış yahut husule gelen zarar bir sigorta ile telafi edilmiş ise muteber olur.

(H) MÜKELLEFIYET VE VERGİLERİ TAHAMMÜL :

Madde 283 – Mecurun mükellefiyet ve vergileri mucire aittir.

(V) MÜSTECİRİN MÜSTECİRİ :

Madde 284 – Müstecir, mucirin muvafakati olmaksızın mecuru başkasına icar edemez.

Bununla beraber müstecir, mecurda dahil olan bazı mahalleri mucire zarar verecek bir tebeddülü mucip olmamak şartıyla icara verebilir.

Böyle bir icara ve mucir tarafından müsaade edilen ikinci icara, alelade ikinci icara mütedair kaideler, kıyasen tatbik olunur.

(Z) HİTAMI :

I - Fesih hakkı:

Madde 285 – Müddet hakkında akit veya mahalli adet ile hilafına bir hüküm tayin edilmemiş ise iki taraftan her biri en aşağı altı aylık bir ihbar müddetine riayet şartıyla akdi feshetmek salahiyetini haizdir.

Hilafına bir mukavele yok ise, zirai gayrimenkullerde mahalli adetçe cari ilk veya son bahar mevsimleri için diğer bütün icarlarda her hangi bir zaman için feshin ihbarı caizdir.

II - Mühim sebeplerden dolayı fesih :

Madde 286 – İcar, birden ziyade seneler için akdedilmiş ise mucir akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda iki taraftan her biri diğerine tam bir tazminat vermek ve kanuni müddetlere riayet etmek şartıyla akdi hitamından evvel feshedebilir.

Bu takdirde, mucire veya müstecire verilecek tazminat bir senelik kiradan aşağı olamaz.

Müstecir, kendisine tazminat verilmedikçe mecuru terke icbar olunamaz.

III - Sükut ile tecdit :

Madde 287 – İcar, muayyen bir müddet için akdolunupta bu müddetin hitamında mucirin malumatiyle ve muhalefeti olmaksızın mecurun istimaline devam olunduğu yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde; hilafına mukavele yok ise, bir senelik bir müddetin hitamından altı ay evvel ihbar suretiyle fesholununcaya kadar seneden seneye akit tecdit edilmiş sayılır.

IV - Müstecirin temerrüdü:

Madde 288 – Müstecir kirayı vadesi hululünde tediye etmezse mucir, altmış günlük bir mehil tayin ederek birikmiş olan kira bu müddet zarfında verilmediği takdirde; mehlın hitamında akdi feshedeceğini, müstecire ihtar edebilir.

Bu mehil, ihtarın müstecire tebliğ edildiği günden başlar.

Bu mehlın tenkisine yahut kiranın tediye edilmemesi halinde akdin hemen feshedileceğine dair yapılan mukaveleler batıldır.

V - Mucirin fesih hakkı:

Madde 289 – Müstecir, mecurun işletilmesine ve muhafazasına müteallik borçlarına ehemmiyetli bir tarzda muhalefet eder ve mucirin ihtarına rağmen ve tayin ettiği münasip bir mehil zarfında borçlarını ifa etmezse mucir, başka bir muameleye hacet kalmaksızın akdi feshedebilir.

VI - Müstecirin iflası:

Madde 290 – Müstecirin iflası halinde icare, iflasın açılmasıyla beraber nihayet bulur.

Şu kadarki, işlemekte olan kira ve defterin ihtiva ettiği eşya için kafî teminat verildiği takdirde mucir, icar senesinin hitamına kadar akdi idame ile mükelleftir.

VII - Müstecirin vefatı:

Madde 291 – Müstecir vefat ederse gerek mirasçıları gerek mucir altı aylık kanuni mehillere riayet şartıyla icarın feshini ihbar edebilirler.

(C) İCARIN HİTAMINDA MECURUN İADESİ:

I - İade borcu

Madde 292 – İcarın hitamında müstecir mecuru defterdeki bütün eşya ile beraber buldukları hal üzere iadeye mecburdur.

İyi işletildiği surette ictinabı mümkün olan kıymet noksanları için müstecir tazminat itası ile mükelleftir.

Müstecir mecur hakkındaki mecburi ihtimamı neticesi olan ıslahat için hiç bir tazminat talep edemez.

II - Defterdeki eşyanın kıymetinin takdiri:

Madde 293 – Mecur teslim edilirken defterdeki eşyanın kıymetleri takdir edilmiş ise müstecir, icarın hitamında bunları aynı nevi ve kıymette olarak iade yahut kıymet noksanlarını tazmin ile mükelleftir.

Müstecir, noksan eşyanın mucirin kusuriyle yahut mücbir bir kuvvetin tesiriyle telef olduğunu ispat ederse tazmin borcu, sakıt olur.

Müstecir, kendi masraflarından ve sayından husule gelen ziyade kıymet için tazminat talep edebilir.

III - İcarın hitamında semereler ve ziraat masrafları:

Madde 294 – Zirai bir gayrimenkulün müsteciri akdin feshi zamanında henüz devşirilmemiş semereler üzerinde bir hak iddia edemez.

Şu kadarki müstecir ziraat masrafını hakimın tayin ettiği miktarda olarak mucire tazmin ettirebilir ve bu tazminat işlemekte olan kiralara mahsup edilir.

IV - Saman ve gübre gibi şeyler:

Madde 295 – Mecuru iade ve teslim eden müstecir, muntazam bir işletmenin icap ettiği nispette son senenin samanlarını, hayvan yataklıklarını kuru ot ve gübrelerini mecurda bırakmağa mecburdur.

Müstecir, aldığından fazla bırakıyorsa ziyadesi için tazminat istemeğe hakkı vardır ve aldığından az bırakıyorsa eksikleri tamamlamak yahut kıymet noksanını tazmin etmekle mükelleftir.

(T) HAYVAN İCARI:

I - Akdin mevzuu:

Madde 296 – Zirai bir mal icariyle murtabıt olmayan mevaşi icarında, hilafına bir akit veya mahalli adet yok ise, icar müddeti zarfında mecur hayvanların bütün hasılatı müstecire ait olur.

Müstecir mecur hayvanları beslemeğe ve onlara iyi bakmağa mecbur ve mucire nakit veya hasılat hissesi olarak bir bedel tediye etmekle mükelleftir.

II - Mesuliyet :

Madde 297 – Hilafına mukavele veya mahalli adet yok ise, müstecir, mecur hayvanlara arız olan bir zarardan; bunun, muhafazadaki tekayyüt ve ihtimama rağmen husule geldiğini ispat etmedikçe mesuldür.

Müstecir, kendi kusuriyle sebebiyet vermediği fevkalade muhafaza masrafları için mucirden tazminat talep edebilir.

Müstecir ehemmiyeti haiz kazaları ve hastalıkları mümkün olduğu kadar süratle mucire bildirmekle mükelleftir.

III - Fesih:

Madde 298 – Hilafına mukavele veya mahalli adet yok ise, gayri muayyen bir zaman için yapılan akdin feshini iki taraftan her biri, diledikleri vakit ihbar edebilirler.

Şu kadarki bu ihbar hüsnü niyetle olmak ve münasebetsiz bir zamanda yapılmamak lazımdır.

DOKUZUNCU BAP

Ariyet ve karz

BİRİNCİ FASIL

Ariyet

(A) TARİFİ:

Madde 299 – Ariyet, bir akittirki onunla ariyet veren, bir şeyin bedava kullanılmasını ariyet alana bırakmak ve alan dahi o şeyin kullandıktan sonra geri vermekle mükellef olur.

(B) HÜKÜMLERİ:

I - Ariyet alanın borçları:

Madde 300 – Ariyet alan, ariyet şeyi ancak akitte tayin edilen ve akitte birşey tayin edilmemiş ise o şeyin mahiyetinden veya tahsis olunduğu maksattan anlaşılacak şekilde kullanılabilir.

Ariyet alan, ariyeti başkasına kullandıramaz.

Bu kaideye muhalif hareket ettiği takdirde zuhura gelen kazadan dahi mesul olur.

Meğerki, bu kaideye riayet etmiş olsaydı bile yine bu kazanın vukua geleceğini ispat eder.

II - Muhafaza masrafları:

Madde 301 – Ariyet alan, ariyet şeyin adi muhafaza masraflarını ve hususiyetle ariyet hayvanın yiyecek masraflarını tahammül eder.

Ariyet verenin menfaatine yapmağa mecbur olduğu fevkalade masraflar için, ariyet alan ondan tazminat isteyebilir.

III - Müteselsil mesuliyet :

Madde 302 – Birden ziyade kimseler bir şeyi birlikte ariyet alırlarsa, müteselsilen mesul olurlar.

(C) HİTAMI:

I - Muayyen bir kullanmada:

Madde 303 – Muayyen bir müddet mukavele edilmemiş ise, ariyet alanın, ariyet şeyi akit mucibince kullanmasıyla yahut kullanabileceği kadar bir zaman geçmesiyle akit nihayet bulur.

Ariyet şey, alan tarafından mukavele hilafına kullanıldığı yahut bozulduğu yahut kullanmak için diğer bir şahsa verildiği yahut evvelden bilinmeyen bir halden dolayı ariyeti veren ona acele muhtaç bulunduğu takdirde, daha evvel geri istenebilir.

II - Ariyetin zamanı muayyen olmayan kullanmada :

Madde 304 – Ariyet veren ariyet şeyi ne müddetini ne de niçin kullanılacağını tayin etmiyerek vermiş ise, dilediği vakit geri isteyebilir.

III - Ariyet alanın vefatı :

Madde 305 – Ariyet akdi, ariyet alanın ölmesiyle nihayet bulur.

İKİNCİ FASIL

Karz

(A) TARİFİ :

Madde 306 – Karz, bir akittir ki onunla ödünç veren, bir miktar paranın yahut diğer bir misli şeyin mülkiyetini ödünç alan kimseye nakil ve bu kimse dahi buna karşı miktar ve vasıfta müsavi aynı neviden şeyleri geri vermekle mükellef olur.

(B) HÜKÜMLERİ :

I - Faiz :

1 – Hangi muamelelerde faiz lazım geleceği

Madde 307 – Karzda faiz şart kılınmamış ise adi muamelelerde faiz lazım gelmez.

Ticaret muamelelerinde, şart edilmemiş olsa dahi faiz verilmek lazımdır.

2 – Faize müteallik kaideler

Madde 308 – Karzda faiz miktarı tayin edilmemiş ise, asıl olan karzın alındığı zaman ve mekanda o nevi karzlarda adet olan faiz miktarıdır.

Hilafına mukavele yok ise tayin edilen faiz senelik olarak tediye olunur.

Faizin, anaya zammedilerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi evvelden mukavele edilmiş olsa bile, batıldır. (Son cümle mülga:29/6/1956-6763/41 md.)

II - Karzın teslim ve tesellümü hakkındaki iddialarda müruru zaman :

Madde 309 – Ödünç alan kimsenin verilecek şeyin teslim edilmesine ve ödünç verenin dahi o şeyin tesellüm edilmesine dair olan iddiaları, diğer tarafın bu baptaki temerrüdünden itibaren altı ay geçmekle müruru zamana uğrar.

III - Ödünç alan kimsenin borcu ödemekten aczi:

Madde 310 – Ödünç alan kimse karzdan sonra borcunu edadan aciz haline girmiş bulunursa, borç veren, taahhüt ettiği şeyin tesliminden imtina edebilir.

Ödünç alan kimse, akitten evvel borcunu ödemekten aciz halinde bulunup da ödünç veren akitten sonra bundan haberdar olmuş ise, yine bu salahiyeti kullanabilir.

(C) NAKİT YERİNE VERİLEN ŞEYLER :

Madde 311 – Ödünç alan kimsese taahhüt edilen nakit yerine kıymetli evrak yahut emtia verildiği takdirde borcun miktarı teslim zamanında ve mekanında bu evrak veya emtianın haiz oldukları borsa rayicinden ve cari fiyattan ibaret olur; bunun hilafına mukavele batıldır.

(D) İADE ZAMANI :

Madde 312 – Geriye verilmesi için, ne bir muayyen vade ne ihbar müddetine de istenildiği zaman muacceliyet kesbedeceği mukavele edilmemiş olan bir borç ilk talepten itibaren altı hafta içinde geri verilmek lazımdır.

ONUNCU BAP

Hizmet akdi

(A) TARİFİ :

Madde 313 – Hizmet akdi, bir mukaveledir ki onunla işçi, muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeği ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeği taahhüt eder.

Ücret, zaman itibariyle olmayıp yapılan işe göre verildiği takdirde dahi işçi muayyen veya gayri muayyen bir zaman için alınmış veya çalışmış oldukça, hizmet akdi yine mevcuttur; buna parça üzerine hizmet veya götürü hizmet denir.

Hizmet akdi hakkındaki hükümler, kıyasen çıraklık akdine tatbik olunur.

(B) TEŞEKKÜLÜ :

I - Umumiyet itibariyle:

Madde 314 – Hilafına bir hüküm bulunmadıkça, hizmet akdi hususi bir şekle tabi değildir.

Ezcümle hizmet muayyen bir zaman için kabul edilmiş olur ve işin iktizasına göre o hizmet ancak ücret mukabilinde yapılabilirse, hizmet akdi inikad etmiş sayılır.

II - Mesai kaideleri:

Madde 315 – Sınai veya ticari bir teşebbüste, iş sahibi tarafından mesai veya dahili bir intizam için muttarit bir kaide ittihaz edilmiş ise bunlar evvelce yazılmış ve işçiye dahi bildirilmiş olmadıkça işçiye bir borç tahmil etmez.

III - Umumi mukavele:

1 – Nasıl yapılacağı

Madde 316 – İş sahibi kimselerin veya cemiyetlerinin, işçilerle veya cemiyetleriyle yaptıkları mukavelede hizmete mütaallik hükümler vazolunabilir.

Bu umumi mukavele, tahriri olmadıkça muteber değildir.

Alakadarlar bu mukavenenin müddetinde ittifak edemezlerse, bir sene mürurundan sonra altı aylık müddet için yapılacak bir ihbar ile, her zaman mukaveleyi feshedebilirler.

2 – Hükümleri

Madde 317 – Umumi bir mukavele ile bağlı bulunan iş sahipleriyle işçiler arasında yapılacak hususi hizmet akitlerinin, umumi mukaveleye muhalif hükümleri batıldır.

Bu batıl hükümlerin yerine, umumi mukavele hükümleri kaim olur.

VI - Çıraklık mukavelesi :

Madde 318 – Küçükler veya mahcurlar ile yapılan çıraklık mukaveleleri, tahriri yapılmış ve usta ve velayeti haiz kimse yahut sulh hakiminin muvafakatiyle vasi tarafından imza edilmiş olmadıkça, muteber değildir.

Mukavele, yapılacak işin ve çıraklığın nevi ve müddetine ve günde çalışılacak saatlere ve iase yahut diğer yapılacak ve verilecek şeylere ve kezalik tecrübe zamanına dair muktazi şartları ihtiva etmek lazımdır.

Bu şartlara riayet olunup olunmadığı salahiyettar daire tarafından murakabe edilir.

(C) HÜKMÜ :

I - Şartları :

Madde 319 – Hizmet mukavelesinin şartları kanuna, ahlaka (adaba) mugayir olmamak üzere istenildiği gibi tayin olunabilir.

II - İşçinin borçları :

1 – Bizzat ifa

Madde 320 – Hilafı mukaveleden veya hal icabından anlaşılmadıkça işçi taahhüt ettiği şeyi kendisi yapmağa mecbur olup başkasına devredemez.

İş sahibinin dahi hakkını başkasına devredebilmesi, aynı kayıtlara tabidir.

2 – İhtimam mecburiyeti

Madde 321 – İşçi, taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur.

Kasıt veya ihmal ve dikkatsizlik ile iş sahibine iras ettiği zarardan mesuldür. İşçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tayin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malümü olan veya olması icabeden malümatı derecesi ve mesleki vukufu kezalik istidat ve evsafi gözetebilir.

3 – Parça veya götürü işte mesuliyet

Madde 322 – İşçi parça üzerine yahut götürü çalışıp da iş sahibinin nezaretı altında bulunmaz ise işlenen madde ve işin akit mucibince icrası noktasından mesuliyeti hakkında istisna akdine dair hükümler, kıyasen tatbik olunur.

III - İş sahibinin borçları :

1 – Ücret

a) Miktarı

Madde 323 – (Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/82 md.) İş sahibi mukavele edilen yahut adet olan yahut kendisinin bağlı bulunduğu umumi mukavelede tespit olunan ücreti tediye ile mükelleftir. Çalıştırılan işçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde ödenenlerin özel olarak açılan banka hesabına yatırılmak suretiyle ödenmesi hususunda; tabi olduğu vergi mükellefiyeti türü, işletme büyüklüğü, çalıştırdığı işçi sayısı, işyerinin bulunduğu il ve benzeri gibi unsurları dikkate alarak iş sahiplerini zorunlu tutmaya, banka hesabına yatırılacak ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakın, brüt ya da kanuni kesintiler düşüldükten sonra kalan net miktar üzerinden olup olmayacağını belirlemeye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanlığı müştereken yetkilidir. Çalıştırdığı işçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları vasıtasıyla ödeme zorunluluğuna tabi tutulan iş sahipleri, işçilerinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları dışında ödeyemezler.

(**Ek fıkra: 17/4/2008-5754/82 md.**) İşçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaklarının özel olarak açılan banka hesabına yatırılmak suretiyle ödenmesine ilişkin diğer usûl ve esaslar anılan bakanlıklarca müştereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Ücretle birlikte kardan bir hisse verilmesi mukavele edilmiş ise iş sahibi işçiye yahut onun yerine iki tarafın veya hakimın tayin ettiği bigaraz kimseye kar ve zarar hakkında muktazi malümatı vermeğe ve lüzumu olan hesap defterlerinin muayenesine müsaade etmeğe mecburdur.

b) İş verilmesini istemek hakkı

Madde 324 – İş için muayyen olan zamanda parça üzerine yahut götürü olarak münhasıran bir iş sahibine çalışmakta olan işçi, akit müddetinde her gün için kendisine kafi miktarda iş verilmesini istemek hakkını haizdir.

Bu takdirde parça yahut götürü iş bulunmazsa, iş saat hesabıyla veya gündelikle verilebilir; bu da bulunmazsa, iş sahibi, bu bapta kendisine bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe vukua gelen zararı tazmine mecbur olur.

c) İş sahibinin temerrüdü

Madde 325 – İş sahibi işi kabulde temerrüt ederse, işçi taahhüt ettiği işi yapmağa mecbur olmaksızın mukaveledeki ücreti isteyebilir.

Şu kadar ki, işi yapmadığından dolayı tasarruf ettiği yahut diğer bir iş ile kazandığı ve kazanmaktan kasten feragat eylediği şeyi mahsup ettirmeğe mecburdur.

d) Tediye günü

Madde 326 – Mukavele yahut adet ile daha kısa mehiller tayin edilmemiş ise ücret, aşağıdaki dairede verilir.

1 – Amele ve iş sahibi ile birlikte yaşamayan hizmetçilere haftada bir.

2 – İdarehane memurlarına ve müstahdemlerine ve iş sahibi ile birlikte yaşayan hizmetçilere her ay.

Hizmet akdinin hitamiyle ücret herhalde muacceliyet kesbeder.

h) Avans

Madde 327 – İş sahibi işçinin zarureti dolayısıyla ihtiyacı bulunan ve tediyesi kendisi için zarar ve müzayakayı mucip olmıyan avansları, yapılan iş nispetinde işçiye vermekle mükelleftir.

v) *İş ifa edilemediği halde ücret*

Madde 328 – Uzun müddet için yapılan hizmet akdinde, işçi hastalıktan ve askerlikten veya bu gibi sebeplerden dolayı kusuru olmaksızın nispeten kısa bir müddet için işi ifa edemediği takdirde o müddet için ücret istemeğe hakkı vardır.

z) *Fazla iş için ücret*

Madde 329 – Akit ile tayin edilen yahut adet mucibince icabeden iş miktarından ziyade bir işin ifasına zaruret hasil olupta işçi, bunu yapmağa muktedir olur ve imtinaıda hüsnü niyet kaidelerine muhalif bulunursa cebrolunur.

İşçi, bu ziyade iş için fazla bir ücrete müstahak olur ve bu, mukavele edilen ücretle mütenasip bir suretle hususi haller nazara alınmak şartıyla takdir edilir.

2 – *Çırağın talimi*

Madde 330 – Çıraklık mukavelesinde, usta, çırağa sanatı olanca dikkat ve itinasıyla öğretmeğe mecburdur.

Usta, çırağın mecburi derslere devamına nezaret ve meslekine ait mekteplere ve kurslara gitmesi ve çıraklık imtihanlarına iştirak eylemesi için lüzumu olan zamanlarda müsaade etmekle mükelleftir.

Çırağa, kaideten, ne geceleri nede cuma günleri iş verilmez. ⁽¹⁾

3 – *Alat ve malzeme*

Madde 331 – Hilafına mukavele veya adet yoksa iş sahibi, çalışması için, işçiye muktazi alat ve malzemeyi vermekle mükelleftir.

İşçi, mükellef olmadığı halde bu işleri iş sahibinin rızasıyla tamamen veya kısmen tedarik ederse iş sahibi bunun için bir tazminat vermeye mecbur olur.

4 – *Tedbirler ve mesai mahalleri*

Madde 332 – İş sahibi, akdin hususi halleri ve işin mahiyeti noktasından hakkaniyet dairesinde kendisinden istenilebileceği derecede çalışmak dolayısıyla maruz kaldığı tehlikelere karşı icabeden tedbirleri ittihaz ve münasip ve sıhhi çalışma mahalleri ile, işçi birlikte ikamet etmekte ise sıhhi yatacak bir yer tedarikine mecburdur.

(1) 27/5/1935 tarih ve 2739 sayılı Kanunla "pazar günü" hafta tatili olarak kabul edilmiştir.

(Ek : 29/6/1956 - 6763/41 md.) İş sahibinin yukarıki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı istiyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olur.

5 – *Mahsup*

Madde 333 – İşçi ücretinin tediyesi, işçinin ve ailesinin nafakası için zaruri bulunduğu takdirde; işçinin muvafakati olmaksızın iş sahibi ücreti kendi alacağı ile mahsup edemez.

Şu kadarki kasten iras edilen zararların tazmini için mahsup icrası daima caizdir.

6 – *İstirahat zamanları*

Madde 334 – İş sahibi işçinin istirahatı için mutad olan saat ve günlerde müsaade vermekle mükelleftir.

İş sahibi, mukavelenin feshi ihbar olunduktan sonra başka bir iş araması için işçiye münasip bir zaman vermek mecburiyetindedir.

Her halde mümkün olduğu kadar iş sahibinin menfaati gözetilmek lazımdır.

7 – *Şahadetname*

Madde 335 – İşçi yalnız hizmetinin nevini ve müddetini havi bir şahadetname vermesini, iş sahibinden isteyebilir.

İşçi sarahaten talep ettiği takdirde şahadetname, hal ve hareketini ve sa'yinin keyfiyetini de ihtiva etmek lazımdır.

8 – *İşçinin ihtirarı*

Madde 336 – İşçi hizmetini yaparken bir şey ihtira ettikte iş sahibi böyle bir ihtiran kendisine ait olacağını akitte şart koymuş yahut bu ihtira işçinin taahhüt eylediği hizmetin levazımından bulunmuş ise ihtira olunan şey, iş sahibinin olur.

Birinci surette ihtira mühim bir iktisadi kıymeti haiz ise, işçinin hakkaniyet dairesinde tayin edilecek bir bedel istemeğe hakkı vardır.

Bu bedel, ihtiran meydana gelmesinde iş sahibinin iştiraki ve tesissatından edilen istifade nazara alınarak tesbit olunur.

IV - Birlikte yaşama:

Madde 337 – Hilafına mukavele ve adet yok ise, iş sahibi ile birlikte ikamet eden işçinin iâşe ve süknası, ücretten bir kısım teşkil eder.

İş sahibi, bu halde kendi kusuru olmaksızın nispeten kısa bir zaman için hizmetini ifaya muktedir olamayan işçiyi görüp gözetmek ve muktazi tedaviyi ifa ettirmek üzere işesiyile de mükelleftir.

(D) HİTAMI :

I - Müddetin müruru:

Madde 338 – Hizmet akdi, muayyen bir müddet için yapılmış yahut böyle bir müddet için maksut olan gayesinden anlaşılmalıkta bulunmuş ise, hilafı mukavele edilmiş olmadıkça feshi ihbara hacet olmaksızın bu müddetin müruriyle, akit nihayet bulur.

II - Süküt ile tecdit:

Madde 339 – Muayyen bir müddet için yapılan hizmet akdi bu müddetin mürurundan sonra her iki tarafın sükütü ile temdit edildiği takdirde, akit, aynı müddet ve fakat nihayet bir sene için tecdit edilmiş sayılır.

Akdi feshi ihbar vukuuna mütevakkıf iken iki taraftan hiç biri ihbar etmemiş ise, akit, tecdit edilmiş sayılır.

III – Feshin ihbarı ve kanuni müddetler:

1 – Umumiyet itibariyle

Madde 340 – Hizmet akdinde, bir müddet tayin edilmez ve böyle bir müddet için maksut olan gayesinden de anlaşılmazsa, her iki tarafça feshi ihbar olunabilir.

Böyle ne akit nede kanun ile diğer bir müddet tesbit edilmemiş olduğu takdirde, amele hakkında ihbardan sonra girecek hafta nihayeti için, idarehane memur ve müstahdemleri hakkında ihbardan sonra girecek ikinci hafta ve diğer hizmet akitlerinde ihbardan sonra girecek keza ikinci hafta nihayeti için akit fesholunabilir.

İş sahipleri ve işçiler için muhtelif ihbar müddetleri, mukavele edilmesi caiz değildir.

2 – Bir seneden fazla devam eden işlerde

Madde 341 – Bir hizmet akdi, bir seneden fazla devam ettiği takdirde bu akit iş sahibi ve işçi tarafından ihbar edildikten sonra girecek ikinci haftanın nihayeti için fesholunabilir.

Bu müddetin bir haftadan eksik olmamak üzere mukavele ile tebdili caizdir.

3 – Tecrübe müddeti

Madde 342 – Uzun müddet ile yapılan akitte, bir tecrübe zamanı şart edilmiş olduğu takdirde hilafına mukavele edilmemiş ise ilk iki ay zarfında ihbardan sonra girecek haftanın nihayeti için akit fesholunabilir.

Çırak ve hizmetçi akitlerinde hilafına bir mukavele yok ise hizmete duhulden itibaren ilk iki hafta tecrübe müddeti sayılır ve bu müddet zarfında iki taraftan her biri bir gün evvel ihbar etmek şartıyla akdi feshi serbesttir.

4 – Hayat müddetince yahut on seneden fazla için yapılan akit

Madde 343 – Bir hizmet akdi, bir tarafın yaşadığı müddetçe yahut on seneden fazla için yapılmış ise işçi, bunu on sene geçtikten sonra her zaman ve bir aylık bir ihbar müddetine riayet şartıyla tazminat dahi vermeksizin fehedebilir.

IV – Fesih:

1 – Muhik sebeplerden dolayı

a) Salahiyet

Madde 344 – Muhik sebeplerden dolayı gerek işçi gerek iş sahibi, bir ihbara lüzum olmaksızın her vakit akdi feshedebilir. Ezcümle ahlaka müteallik sebeplerden dolayı yahut hüsnü niyet kaideleri noktasından iki taraftan birini artık akdi icra etmemekte haklı gösteren her hal, muhik bir sebep teşkil eder.

Bu gibi hallerin mevcudiyetini hakim takdir eder. Fakat işçinin kendi kusuru olmaksızın düçar olduğu nispeten kısa bir hastalığı yahut kısa müddetli bir askeri mükellefiyeti ifa etmesi, muhik sebep olarak kabul edilemez.

b) Tazminat

Madde 345 – Muhik sebepler bir tarafın akte riayet etmemesinden ibaret olduğu takdirde bu taraf diğer tarafa, onun akit ile müstahak iken mahrum kaldığı fer'i menfaatlerde nazara alınmak üzere tam bir tazminat itasiyle mükellef olur.

Bundan başka hakim vaktinden evvel feshin mali neticelerini, hali ve mahalli adeti göz önünde tutarak takdir eder.

2 – Ücretin tehlikede bulunmasından dolayı

Madde 346 – İş sahibi borcu ödemekten aciz olduğu takdirde, işçi, talebi üzerine münasip bir müddet zarfında ücreti için teminat verilmezse akitten rücuva salahiyettar olur.

V – Ölüm:

Madde 347 – Hizmet Akdi, işçinin ölümü ile son bulur.

İş sahibi öldüğü takdirde, akit, başlıca onun şahsı nazara alınarak yapılmış ise nihayet bulur.

Bu ikinci halde işçi akdin vaktinden evvel nihayet bulması hasebiyle dışarı olduğu zarar için hakkaniyet dairesinde bir tazminat isteyebilir.

(H) REKABET MEMNUIYETİ:

I - Cevazı:

Madde 348 – İş sahibinin müşterilerini tanımak veya işlerinin esrarına nüfuz etmek hususlarında işçiye müsait olan bir hizmet akdinde her iki taraf, akdin hitamından sonra, işçinin kendi namına iş sahibi ile rekabet edecek bir iş yapamamasını ve rakip bir müessesede çalışmamasını ve böyle bir müessesede şerik veya sair sıfatla alakadar olamamasını, şart edebilirler.

Rekabet memnuiyetine dair olan şart, ancak işçinin müşterileri tanınmasından ve esrara nüfuzundan istifade ederek iş sahibine hiss olunacak derecede bir zarar husulüne sebebiyet verebilecek ise, caizdir.

İşçi, akdin yapıldığı zamanda reşit değil ise rekabet memnuiyetine dair olan şart batıldır.

II - Hududu:

Madde 349 – Rekabet memnuiyeti ancak işçinin iktisadi istikbalinin hakkaniyete muhalif olarak tehlikeye girmesini menedecek surette zaman, mahal ve işin nevi noktasından hal icabına göre münasip bir hudut dahilinde şart edilmiş ise muteberdir.

III - Şekli:

Madde 350 – Rekabet memnuiyeti, sahih olmak için tahriri mukaveleye merbut olmak lazımdır.

IV - Muhalefetin hükümleri:

Madde 351 – Rekabet memnuiyetine muhalif harekette bulunan işçi, bu muhalefet sebebi ile eski iş sahibinin dışarı olduğu zararları tazmin ile mükelleftir.

Memnuiyete muhalif hareket hakkında cezai şart konulmuş ise, işçi, kaideten meşrut ceza miktarını tediye ile memnuiyetten kurtulabilir. Fakat zarar bu miktarı müteceviz ise, fazlasını da tazmin ile mükellef olur.

İşçinin hareketi tarzı ve ihlal veya tehdit edilen menfaatlerin ehemmiyeti haklı gösteriyorsa ve tahriri bir mukavele ile sarahaten bu hak muhafaza edilmiş ise, iş sahibi, müstesna olarak meşrut olan cezanın tediyesinden ve onu müteceviz olan zararın tazmininden başka muhalefetin menini de talep edebilir.

V - MEMNUIYETİN NİHAYETİ

Madde 352 – Rekabet memnuiyetinin bakasında iş sahibinin hakiki menfaati bulunmadığı sabit olursa, bu memnuiyet nihayet bulur.

İş sahibi işçinin feshi muhik gösterecek bir kusuru yok iken akdi feshetmiş yahut iş sahibinin feshi haklı gösteren bir kusuru dolayısıyla akit işçi tarafından feshedilmiş ise, işçi aleyhine memnuiyete muhalefetinden dolayı dava ikame edilemez.

(V) SERBEST HİZMETLERDE TATBİK EDİLECEK HÜKÜMLER

Madde 353 – Bu babın hükümleri hizmet akdinin teşekkül unsurlarını havi olmakla beraber ilmi veya bedii malûmatı mahsusayı haiz olanlar tarafından ücretle yapıla gelen mesai hakkındaki akitlere de tatbik olunur.

(Z) HUSUSİ KANUNLARIN HÜKÜMLERİNİN MAHFUZİYETİ

Madde 354 – Resmi memurlar ve müstahdemler hakkındaki hususi kanunların hükümleri mahfuzdur.

ON BİRİNCİ BAP

İstisna akdi

(A) TARİFİ

Madde 355 – İstisna, bir akittirki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermeği taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder.

(B) AKDİN HÜKÜMLERİ

I - Müteahhidin borçları:

1 – Umumiyet itibariyle

Madde 356 – Müteahhidin mesuliyeti, umumi surette işçinin hizmet akdindeki mesuliyetine dair olan hükümlere tabidir.

Müteahhit, imal olunacak şeyi bizzat yapmağa veya kendi idaresi altında yaptırmağa mecburdur. Fakat işin mahiyetine nazaran şahsi maharetinin ehemmiyeti yok ise, taahhüt ettiği şeyi başkasına dahi imal ettirebilir.

Hilafına adet veya mukavele olmadıkça, müteahhit, imal olunacak şeyin icrası için lazım olan vasıtaları ve alat ve edevatı kendi masrafiyle tedarik etmeğe mecburdur.

2 – Malzeme itibariyle

Madde 357 – Mütahhit, imal ettiği şeyde kullandığı malzemenin iyi cinsten olmamasından dolayı iş sahibine karşı mesul ve bu hususta bayi gibi mütekeffildir.

Malzeme iş sahibi tarafından verilmiş ise, müteahhit, onları layık olan bütün ihtimam ile kullanmak ve bundan dolayı hesap vermek ve artanı iade etmekle mükelleftir.

İş devam ettiği sırada, iş sahibinin, verdiği malzemenin veya gösterdiği arsanın kusurlu olduğu anlaşılır yahut imalatın noktası noktasına muntazaman icrasını tehlikeye koyacak diğer bir hal hadis olursa müteahhit, iş sahibini bundan derhal haberdar etmeğe mecbur aksi takdirde bunların neticelerini tahammül etmekle mükelleftir.

3 – Akit dairesinde işe başlama ve icra

Madde 358 – Mütahhit, işe zamanında başlamaz veya mukavele şartlarına muhalif olarak işi tehir eder yahut iş sahibinin kusuru olmaksızın vakı olan tehhür bütün tahminlere nazaran müteahhidin işi muayyen zamanda bitirmesine imkan vermiyecek derecede olursa iş sahibi teslim için tayin edilen zamanı beklemeğe mecbur olmaksızın akdi feshedebilir.

İmal sırasında işin müteahhidin kusuru sebebi ile ayıplı veya mukaveleye muhalif bir surette yapılacağını katiyetle tahmin etmek mümkün olursa, iş sahibi, bunlara mani olmak için müteahhide münasip bir mühlet tayin ederek veya ettirerek bu mühlet içinde icabını icra etmediği halde hasar ve masraflar müteahhide ait olmak üzere tamiratın veya imalata devamın üçüncü bir şahsa tevdi olunacağını ihtar edebilir.

4 – İşin kusuruna mütedair teminat

a) Kusurun tesbiti

Madde 359 – İmal olunan şeyin tesliminden sonra iş sahibi, işlerin mutat cereyanına göre imkanını bulur bulmaz o şeyi muayeneye ve kusurları varsa bunları müteahhide bildirmeğe mecburdur.

İki taraftan her birinin, imal olunan şeyi masrafı kendisinden olmak üzere ehli hibreye muayene ettirilmesini ve muayene neticesinin bir raporla tesbitini istemeğe hakkı vardır.

b) Kusur halinde iş sahibinin hakkı

Madde 360 – Yapılan şey iş sahibinin kullanamayacağı ve nisfet kaidesine göre kabule icbar edilemeyeceği derecede kusurlu veya mukavele şartlarına muhalif olursa, iş sahibi, o şeyi kabulden imtina edebilir; bu hususta müteahhidin taksiri bulunursa zarar ve ziyan da isteyebilir.

İşin kusurlu olması veya mukaveleye muhalif bulunması yukarıki derecede ehemmiyeti haiz değil ise iş sahibi, işin kıymetinin noksanı nispetinde fiatı tenzil ve eğer o işin ıslahı büyük bir masrafı mucip değil ise müteahhidi tamire mecbur edebilir. Bu hususta müteahhidin taksiri varsa iş sahibi zarar ve ziyan da isteyebilir.

Yapılan şey iş sahibinin arsası üzerine yapılmış olup da mahiyeti itibariyle refi ve kal'ı fazla bir zararı mucip ise iş sahibi, ancak ikinci fıkra mucibince muamele yapar.

c) İş sahibinin mesuliyeti

Madde 361 – Yapılan şeyin kusurlu olması müteahhidin sarahaten beyan eylediği mütalaaya mugayir olarak iş sahibinin verdiği emirlerden neşet etmiş bulunur veya her hangi bir sebeple iş sahibine isnadı kabil olursa, iş sahibi o şeyin kusurlu olmasından mütevellit hakları dermeyan edemez.

d) İşin kabulü

Madde 362 – Yapılan şeyin sarahaten veya zımnen kabulünü müteakıp müteahhit, her türlü mesuliyetten beri olur. Ancak müteahhidin kasten sakladığı usulü veçhile muayenesinde müşahade edilemeyecek olan kusurlar hakkında, mesuliyeti bakidir.

Eğer iş sahibi kanunen tayin olunan muayene ve ihbarı ihmal ederse zımnen kabul etmiş sayılır.

Yapılan şeydeki kusur, sonradan meydana çıkarsa iş sahibi, vakıf olur olmaz keyfiyeti müteahhide haber vermeğe mecburdur. Aksi takdirde iş sahibi kabul etmiş sayılır.

h) Müruru zaman

Madde 363 – Yapılan şeyin kusurlu olmasından dolayı iş sahibinin haiz olduğu haklar, müşterinin haklarının tabi olduğu müruru zaman hükmüne tabidir.

Fakat gayrimenkul inşaata müteallik kusurlardan dolayı iş sahibinin müteahhide ve inşaata iştirak eyliyen mimar ve mühendise karşı mütalebesi, tesellüm zamanından itibaren beş senelik müruru zamana tabidir.

II - İş sahibinin borçları:

1 – Ücretin muacceliyeti

Madde 364 – İşin parası, teslim zamanında ödenir.

Yapılan şey parça parça teslim edildikçe bedeli ifa olunmak üzere mukavele edilmiş ise her kısmın bedeli o kısmın teslimi zamanında ödenmek lazımdır.

2 – Ücretin miktarı

a) Götürü taahhit

Madde 365 – Götürü pazarlık edilmiş ise, müteahhit yapılacak şeyi kararlaştırılan fiata yapmağa mecburdur. Yapılacak şey, tahmin edilen miktardan fazla say ve masrafı mucip olsa bile, müteahhit bedelin arttırılmasını isteyemez.

Fakat evvelce tahmin olunamayan veya tahmin olunup ta iki tarafça nazara alınmıyan haller işin yapılmasına mani olur veya yapılmasını son derece işkal ederse hakim, haiz olduğu takdir hakkı dolayısıyla ya tekarrür eden bedeli tezyit veya mukaveleyi fesheyleyebilir.

Yapılacak şey, evvelce tahmin edilen miktardan daha az bir say ile vücuda gelmiş ise, iş sahibi bedeli tamamen vermeğe mecburdur.

b) İşin kıymetine göre bedelin tayini

Madde 366 – Evvelce kararlaştırılmamış veya takribi bir surette kararlaştırılmış olan bedel, yapılan şeyin kıymetine ve mütaahhidin masrafına göre tayin edilir.

(C) AKDİN HİTAMI

I - Keşif bedelinin tecavüzü halinde fesih:

Madde 367 – Yapılan şeyin masrafı, evvelce mütaahhit ile takribi bir surette tesbit edilen keşfi iş sahibinin sun'u olmaksızın çok fazla tecavüz ederse gerek o şeyin imali esnasında gerek imalinden sonra iş sahibi mukaveleyi feshedebilir.

Bu suretle yapılan şey iş sahibinin arsası üzerinde inşa ediliyorsa iş sahibi, bedelden münasip bir miktarın tenzilini isteyebileceği gibi inşaat henüz bitmemiş ise müteahhidi devamdan meni ve yapılan kısmı hakkaniyet dairesinde tazmin ederek mukaveleyi feshedebilir.

II - Yapılan şeyin telefı:

Madde 368 – Yapılan şey teslimden evvel kazara telef olmuş ise iş sahibi, onu tesellümden temerrüt etmiş bulunmadıkça müteahhit ne yaptığı işin ücretini ne de masraflarının tediyesini isteyemez.

Bu takdirde, telef olan malzeme kime ait ise hasarı da ona aittir.

Eğer yapılan şey, iş sahibi tarafından verilen malzemenin veya gösterilen arsanın kusurundan yahut iş sahibi tarafından imal ve inşa tarzı hakkında verilen emirden dolayı telef olmuş ise; müteahhit, bu tehlikeleri zamanında ihbar eylemiş bulunduğu takdirde yaptığı işin kıymetini ve bu kıymette dahil olmıyan masrafın tesviyesini talep edebilir. İş sahibinin taksiri olduğu takdirde mütaahhidin, fazla olarak zarar ve ziyan istemeğe hakkı vardır.

III - Zararı baliğan mabelağ tazmin ederek fesih:

Madde 369 – Yapılan şey; bitmezden evvel iş sahibi yapılmış olan kısmın bedelini vermek ve mütaahhidin zarar ve ziyanını baliğan mabelağ tazmin etmek şartıyla mukaveleyi feshedebilir.

IV - İş sahibinin yüzünden hizmetin ifası mümkün olmaması:

Madde 370 – Taahhüt olunan şeyin yapılması iş sahibi nezdinde zuhur eden bir kaza yüzünden mümkün olamıyorsa müteahhit yaptığı işin kıymetini ve bu kıymette dahil olmıyan masrafını alır.

Bu hususta iş sahibinin taksiri varsa müteahhidin başkaca zarar ve ziyan istemeğe hakkı olur.

V - Mütaahhidin vefatı yahut aczi:

Madde 3 – Mütaahhit öldüğü yahut sun'u taksiri olmaksızın işi bitirmekten aciz kaldığı takdirde, mukavele müteahhidin şahsı nazara alınarak yapılmış ise istisna akdi münfesih olur.

Bu takdirde yapılan miktarın kullanılması kabil ise iş sahibi onu kabule ve bedelini vermeğe mecburdur.

ON İKİNCİ BAP

Neşir mukavelesi

(A) TARİFİ

Madde 372 – Neşir mukavelesi, bir akittir ki onunla edebi ve sınai bir eserin müellifi veya halefi, o eseri bir naşire terk etmeği taahhüt ve naşir de o eseri azçok teksir ile halk arasında neşir etmeği iltizam eder.

(B) HÜKÜMLERİ

I - Telif hakkının nakli ve teminatı:

Madde 373 – Neşir mukavelesi, müellifin haklarını, mukavelenin ifasının icap ettirdiği miktar ve zaman için naşire nakleyebilir.

Neşredilecek eseri terk eyleyen kimse; akit zamanında o eserde tasarruf etmek hakkını kullanmağa muktedir olmalıdır. Bu cihetten dolayı naşire karşı mütekeffildir ve eğer telif hakkı varsa bu tekeffül, onuda şamildir.

Eserin tamamı veya bir kısmı, başka bir naşire terk yahut terk edenin malümatı dahilinde neşredilmiş bulunursa; terkeden, neşir mukavelesinin akdinden evvel diğer tarafı, bundan haberdar etmek lazımdır.

II - Müellifin tasarrufu :

Madde 374 – Naşirin yapmağa hakkı olduğu tabırlar bitmedikçe müellif veya halefi, eserin tamamında veya bir kısmında naşirin zararına bir tasarrufta bulunamaz.

Gazete makaleleri ve mevkut bir risalede neşredilmiş kısa makaleler, müellif veya halefleri tarafından daima başka bir yerde neşredilebilir.

Müşterek bir eserin kısımlarından olan yazılar ve mevkut bir risalenin uzun olan makaleleri, müellif veya halefleri tarafından neşrin hitamından üç ay geçmezden evvel tekrar neşredilemez.

III - Basılacak nüshaların tayini:

Madde 375 – Eğer mukavelede tabı adedi tasrih edilmemiş ise naşirin hakkı ancak bir tab'a maksurdur.

Hilafı şart edilmemiş ise, naşir, her tabı için basacağı nüsha adedini tesbitte serbesttir. Fakat diğer taraf talep eyler ise eserin mahiyeti ile mütenasip derecede bir intişarı temin eyleyecek miktarda nüsha tabetmeğe mecburdur. Birinci tabı bittikten sonra naşir tekrar tabedemez.

Eğer makale naşire muayyen ve birden fazla tab'a veya eserin her tab'ına salahiyet vermiş olupta naşirde eserin nüshaları tükenmiş iken yeniden tab'ı ihmal ediyorsa müellif veya halefleri, yeni bir tabı için naşire hakim tarafından bir mühlet tayin ettirtebilirler. Naşir, bu mühlet zarfında borcunu ifa eylemezse hakkı sakıt olur.

V - Teksir ve satış için mesai:

Madde 376 – Naşir, eserde hiç bir suretle ihtisar, ilave ve tadil yapmaksızın münasip bir şekilde teksir etmekle mükelleftir. Naşir aynı zamanda lazım olan ilanları yapmağa ve satışın muvaffakiyetini temin için mutad tedbirleri ittihaz mecburdur.

Satışın fiatını, eserin satılmasına mani olacak tarzda tezyide salahiyettar olmaksızın naşir, tayin eder.

V - Tashih ve ıslah:

Madde 377 – Naşirin menfaatlerine muzır ve onun mesuliyetini artıracak mahiyette olmamak şartıyla müellif için eserinde tashih ve ıslah yapmak hakkı mahfuzdur. Müellif tashihiyle naşire melhuz olmayan masraflar ihtiyar ettirirse onu tazmin eder.

Naşir, müellife eserini ıslah edebilmek imkanı bahş etmeksizin tekrar neşrine veya yeniden tab'ına mübaşeret edemez.

VI - Bir arada ve ayrı ayrı neşir:

Madde 378 – Bir müellifin birden fazla eserlerini ayrı ayrı neşretmek hakkı eserlerin bir arada tab'ı salahiyetini bahşetmez.

Bir müellifin külliyatını veya müellifin eserlerinden bir nevini neşrelemek hakkı naşire külliyatın muhtevi olduğu eserleri ayrı ayrı tabetmek hakkını veremez.

VII - Tercüme hakkı :

Madde 379 – Hilafı şart edilmedikçe, tercüme hakkı müellifte veya halefinde mahfuz kalır.

VIII - Eser sahibinin bedele istihkakı:

1 – Bedelin miktarı

Madde 380 – Eser sahibinin bedelden feragat eylediği hal icabından anlaşılmadıkça bedelle istihkakı, asıldır.

Bedelin miktarı ehlihübenin reyı alındıktan sonra, hakim tarafından takdir olunur.

Eğer naşirin müteaddit tab'a hakkı varsa birinci tabı için tayin edilen bedel ve diğer şartlar müteakip tab'ılarda da muteber olmak, asıldır.

2 – Bedelin zamanı tediyesi, satış hesapları ve bedava nüsha

Madde 381 – Bir eser tamam olarak neşredilecek ise tamamının ve (cilt, cüzü, forma, gibi) kısım kısım neşredilecek ise her kısmının tab'ını ve satışa hazır bulundurulmasını müteakip bedelin tediyesi lazım gelir.

Akitler bedelin kısmen veya tamamen tediyesini satışın neticesine bırakmışlar ise naşir satış hesaplarını tanzime ve teamül dairesinde ispat edici vesikalarını ihzara mecburdur.

Hilafı şart edilmedikçe, müellif veya halefinin, eserden örfün tayin eylediği miktarda bedava nüsha almağa hakları vardır.

(C) AKDİN HİTAMI

1 – Eserin ziyatı:

Madde 382 – Eser, naşire tevdi edildikten sonra kazaen zayı olsa bile naşir, bedeli tediyeye mecburdur.

Eğer müellifte zayı olan eserin diğer nüshası var ise, o nüshayı naşirin emrine amade kılması lazımdır. Eğer müellifte eserin diğer nüshası olmaz ve eserin yeniden vücuda getirilmesi nisbeten kolay bulunursa müellif eserini yeniden yazmağa mecburdur.

Müellif, her iki surette de münasip bir tazminat isteyebilir.

II - Tabolunan eserin ziyatı:

Madde 383 – Tabolunan eser satışa çıkarılmazdan evvel tamamen veya kısmen kazara zayı olduğu takdirde naşir, müellif veya halefine ayrıca bir bedel vermeğe mecbur olmaksızın zayı olan nüshayı kendi masrafiyle tekrar tabedebilir.

Eğer naşir, fahiş masraf ihtiyarına mecbur olmaksızın zayı olan nüshaların yerine yenilerini ikame edebilecek ise buna mecburdur.

III - Müellifin ve naşirin şahsında hadis olan hitam

Madde 384 – Eseri itmam etmezden evvel müellif ölür veya ikmal kabiliyetini zayı eder yahut taksiri olmaksızın eseri ikmal etmek imkansızlığında bulunursa neşir mukavelesi münfesh olur.

Ŗu kadar ki, mukavele tamamen veya kısmen m¼mk¼n ve muhik bulunursa hakim mukavelenin muhafaza edilmesine m¼saade ve bunun için icabeden tedbirlerin ittihazını emredebilir.

NaŖirin iflası takdirinde m¼ellif veya halefi, eseri baŖkasına tevdi edebilir. Fakat m¼ellif veya halefi iflas zamanında hen¼z vadesi hul¼l etmeyen borcun ifa edileceğine dair teminat alırsa eseri baŖka bir naŖire tevdi edemez.

(D) NAŖİRİN PLANI DAİRESİNDE ESER TELİFİ

Madde 385 – Bir veya m¼teaddit m¼ellif,naŖirin tayin eylediği plan dairesinde bir eser telif eylemeği taahh¼t ederlerse, ancak mukavele edilen bedele m¼stahak olurlar.

Bu takdirde telif hakkı naŖire ait olur.

ON ÜÇÜNCÜ BAP

Aleltlak vekalet

BİRİNCİ FASIL

Vekalet

(A) TARİFİ

Madde 386 – Vekalet, bir akittirki onunla vekil, mukavele dairesinde kendisine tahmil olunan iŖin idaresini veya takabb¼l eylediği hizmetin ifasını iltizam eyler.

Diğer akitler hakkındaki kanuni h¼k¼mlere tabi olmayan iŖlerde dahi, vekalet h¼k¼mleri cari olur.

Mukavele veya team¼l varsa vekil, ¼crete m¼stahak olur.

(B) TEŖEKK¼L¼

Madde 387 – Vekilin tevdi edilen iŖi idare hususunda resmi bir sıfatı varsa veya iŖin icrası mesleğinin icabından ise yahut bu gibi iŖleri kabul edeceğini ilan etmiŖ ise vekalet, vekil tarafından derhal reddedilmedikçe kabul edilmiŖ sayılır.

(C) H¼K¼MLERİ

I - Vekaletin Ŗumul¼:

Madde 388 – Vekalet akdinin Ŗumul¼ mukavele ile sarahaten tesbit edilmemiŖ ise, taall¼k eylediği iŖin mahiyetine g¼re tayin edilir.

Vekalet, vekilin takabb¼l eylediği iŖin yapılması için icabeden hukuki tasarrufları ifa salahiyetini Ŗamildir.

Hususi bir salahiyeti haiz olmadıkça vekil, dava ikame edemez, sulh olamaz, tahkim edemez, kambiyo taahh¼d¼nde bulunamaz, hibe edemez, bir gayrimenkul¼ temlik veya bir hak ile takyit edemez.

II - Vekilin borçları:

1 – Talimat dairesinde vekaleti ifa

Madde 389 – Vekil, m¼vekkilinin sarih olan talimatına muhalefet edemez. Ancak hal icabına g¼re m¼vekkilden mezuniyet istihsaline imkan olmamakla beraber Ŗayet imkan olupta istizan olursa idi m¼vekkilin muvafakat edeceği derkar bulunan hususlarda, inhiraf edebilir. Bundan maada hallerde vekil aldığı talimata m¼vekkilinin aleyhine olarak muhalefet ederse, bundan m¼tevellit zararı deruhte etmedikçe,m¼vekkil¼nbihi ifa edilmiŖ olmaz.

2 – H¼s¼ suretle ifa m¼kellefiyeti

a) Umumiyet itibariyle

Madde 390 – Vekilin mesuliyeti, umumii surette iŖinin mesuliyetine ait h¼k¼mlere tabidir.

Vekil, m¼vekkile karŖı vekaleti iyi bir suretle ifa ile m¼kelleftir.

Vekil, baŖkasını tevkile mezun veya hal icabına g¼re mecbur olmadıkça veya adet baŖkasını kendi yerine ikameye m¼sait bulunmadıkça m¼vekkil¼nbihi kendisi yapmağa mecburdur.

b) İŖi bir ¼¼nc¼ Ŗahsa yaptırma halinde

Madde 391 – Vekil, salahiyeti haricinde baŖkasını tevkil ettikte onun fiilinden kendi yapmıŖ gibi mesuld¼r

Vekil, baŖkasını tevkile salahiyettar olduğu takdirde, yalnız salahiyetini kullanırken ve talimat verirken tekayy¼t ve ihtimam g¼stermekle m¼kelleftir.

Her iki surette vekilin kendi yerine ikame ettiği Ŗahsa karŖı haiz olduğu b¼t¼n hakları m¼vekkil, doğrudan doğruya o Ŗahsa karŖı dermeyen edebilir.

3 – Hesap verme

Madde 392 – Vekil,m¼vekkilin talebi ¼zerine yapmıŖ olduğu iŖin hesabını vermeğe ve bu cihetten dolay¼ her ne nam ile olursa olsun almıŖ olduğu Ŗeyi m¼vekkile tediye mecburdur.

Vekil zimmetinde kalan paranın faizini de vermeğe mecburdur.

4 – Vekilin iktisabettiği hakların m¼vekkiline intikali

Madde 393 – M¼vekkil vekiline karŖı olan muhtelif borçlarını ifa edince, vekilin kendi namına ve m¼vekkili hesabına ¼¼nc¼ Ŗahıstaki alacağı, m¼vekkilin olur.

Vekilin iflası halinde m¼vekkil, bu hakkını masaya karŖıda iddia edebilir.

Vekilin iflası halinde müvekkil, vekilin kendi namına ve müvekkili hesabına iktisap eylemiş olduğu menkul eşya hakkında dahi istihkak iddiasında bulunabilir. Vekilin haiz olduğu hapis hakkını, masa dahi haizdir.

III - Müvekkilin borçları:

Madde 394 – Vekilin usulü dairesinde müvekkilünbihi ifa için yaptığı masrafı ve verdiği avansları, müvekkilin, faiziyle beraber vermesi ve vekilin deruhte eylediği borçlardan onu kurtarması lazımdır.

Vekil, vekaleti ifa dolayısıyla uğramış olduğu zarar ve ziyanın tazminini müvekkilinden isteyebilir. Meğerki müvekkil bu hususta kendisinin su'nu taksiri olmadığını ispat eyleye.

IV - Birden ziyade müvekkillerin mesuliyetleri:

Madde 395 – Bir kimseyi birlikte tevkil eden müteaddit kimseler, vekile karşı müteselsilen mesul olurlar.

Müteaddit kimseler, vekaleti birlikte kabul etmişler ise müvekkilünbihi yapmakla müteselsilen mesuldurlar ve kendi sıfatlarını başkasına devre salahiyettar olmadıkça müvekkili yalnız birlikte yaptıkları tasarrufla ilzam edebilirler.

(D) VEKALETİN HİTAMI

I - Sebepleri :

1 – *İstifa, azil*

Madde 396 – Vekaletten azil ve ondan istifa her zaman caizdir.

Şu kadarki münasip olmayan bir zamanda vekaletten azil veya ondan istifa eden kimse diğerinin zararını zamin olur.

2 – *Ölüm , ehliyetsizlik, iflas*

Madde 397 – Hilafı mukaveleden veya işin mahiyetinden anlaşılmadıkça vekalet, gerek vekilin gerek müvekkilin ölümüyle ve ehliyetinin zavali veya iflası ile nihayet bulur.

Şu kadarki vekaletin nihayet bulması müvekkilin menfaatlerini tehlikeye koyuyorsa müvekkil veya mirasçısı veya mümessili bizzat işlerini görebilecek hale gelinceye kadar vekil veya mirasçısı veya mümessili vekaleti ifaya devam ile mükelleftirler.

II - Hitamın hükümleri:

Madde 398 – Vekilin vekaletinin nihayet bulunduğu ittula peyda eylemeden evvel yaptığı işlerden müvekkil veya mirasçıları, vekalet baki imiş gibi mesuldür.

İKİNCİ FASIL

İtibar mektubu ve itibar emri

(A) İTİBAR MEKTUBU

Madde 399 – İtibar mektubu, vekalet ve havale hükümlerine tabi olup onunla mürselünileyhe azami bir had tayinine hacet olmaksızın talep edeceği miktarda, nakit ve emsali bir şeyin muayyen bir kimseye teslimi emrolunur.

Verilecek şeyin azami haddi tayin edilmediği takdirde itibar verilen kimse aşikar surette akitlerin vaziyetleri ile mütenasip olmayacak derecede fazla bir miktar talebinde bulunursa mürselünileyh mektup sahibine haber vermeğe ve cevap alıncaya kadar tediyeyi tehir etmeğe mecburdur.

İtibar mektubunun tazammun ettiği vekalet ile mürselünileyhin mülzem olması, muayyen bir meblağ için kabul etmiş olmasına mütevakkıftır.

(B) İTİBAR EMRİ

I - Tarifi ve Şekli :

Madde 400 – Bir kimse, kendi nam ve hesabına ve amirin mesuliyeti altında bir üçüncü şahsa itibar vermek veya itibari tecdit etmek için emir almış ve kabul etmiş ise, memur vekaletini tecavüz etmedikçe amir, itibar edilen borçtan dolayı kefil gibi mesul olur.

Şu kadar ki tahriri emir olmadıkça amir, mesul olmaz.

II - İtibar verilen kimsenin ehliyetsizliği:

Madde 401 – Amir, itibar verilen kimsenin borç iltizamına ehliyetsizliğini dermeyan ile memura karşı mesuliyetten kurtulamaz.

III - Memurun kendi kendine mühlet vermesi:

Madde 402 – Memur, itibar verilen kimseye kendi kendine mühlet verir veya amirin talimatına muhalefet ederse, amir mesuliyetten beri olur.

IV - İki tarafın hakları ve borçları:

Madde 403 – Amirin ve kendisine itibar verilen kimsenin hak ve borçlarında kefile ve asıl borçluya müteallik hükümler caridir.

ÜÇÜNCÜ FASIL
Tellallık (simsarlık)

(A) TARİFİ VE ŞEKLİ

Madde 404 – Tellallık, bir akitteki onunla tellal, ücret mukabilinde bir akdin yapılması imkanını hazırlamağa veya akdin icrasına tavassut etmeğe memur edilir.

Tellallık hakkında, umumi surette vekalet hükümleri ceridir.

(Ek: 29/6/1956 - 6763/41 md.) Gayrimenkul tellallığı,akdi, yazılı şekilde yapılmadıkça muteber olmaz.

(B) TELLAL ÜCRETİ

I - İstihkak zamanı:

Madde 405 – Yaptığı hazırlık veya icra eylediği tavassut akdin icrasına müncer olunca, tellal ücrete müstahak olur.

Akit, taliki bir şart ile yapılmış ise ücret şartın tahakkukunda lazım olur.

Yapacağı masrafın tellala verileceği mukavele edilmiş ise,iş bir neticeye müncer olmasa bile tellal masrafını alır.

II - Ücretin tesbiti:

Madde 406 – Ücret tayin edilmediği takdirde tarife varsa ona göre ücret verilmek lazım gelir.Tarife yoksa müteamil olan ücret mukavele edilmiş sayılır.

III - Tellalın haklarını zayi etmesi:

Madde 407 – Tellal, borçlarına muhalefetle diğer tarafın menfaatine hareket eder veya hüsnü niyet kaideleri hilafına diğer akitten ücret vadi alırsa ücrete ve yaptığı masrafa ait olan haklarını zayi eyler.

IV - Evlenme tellallığı:

Madde 408 – Evlenme tellallığı, ücrete hak bahşetmez.

V - Ücretten tenzil:

Madde 409 – Hizmet mukavelesi ve gayrimenkul satışı imkanını hazırlamak veya bunlardan birinin icrasına tavassut etmek için fahiş bir ücret şart edilmiş ise borçlunun talebi üzerine bu ücret hakim tarafından adilane bir surette tenkis edilebilir.

ON DÖRDÜNCÜ BAP

Vekaleti olmadan başkası hesabına tasarruf

(A) İŞ YAPAN KİMSENİN HAKLARI VE BORÇLARI

I - İşin İcrası:

Madde 410 – Vekaleti olmaksızın başkasının hesabına tasarrufta bulunan kimse,o işi sahibinin menfatine ve tahmin olunan maksadına göre yapmağa mecburdur.

II - Mesuliyet:

Madde 411 – Başkası namına tasarrufta bulunan kimse her türlü ihmal ve ihtiyatsızlıktan mesuldür.

Şu kadarki o kimse, iş sahibinin maruz bulunduğu zararı bertaraf etmek için yapmış ise, mesuliyeti tahfif olunur.

İş sahibinin sarahaten veya delaleten men'i var iken o kimse, bu işi yapmış ve sahibinin men'ide kanuna ve adaba muhalif bulunmamış ise kazadan dahi mesul olur. Meğerki o kimse, müdahalesi olmasa bile kazanın vukua geleceğini ispat etsin.

III - İş yapan kimsenin ehliyeti olmaması:

Madde 412 – Başkası hesabına tasarrufta bulunan kimse akit ile iltizama ehil değil ise yaptığı tasarruftan ancak iktisabettiği ve sui niyetle elinden çıkardığı miktarda mesul olur.

Haksız fiillerden mütevellit daha şumüllü mesuliyet, mahfuzdur.

(B) İŞ SAHİBİNİN HAKLARI VE BORÇLARI

I - İş, sahibinin menfaatine yapıldığı halde :

Madde 413 – İş sahibinin menfaati için yapılmış olan bir işte, yapan kimsenin hal icabına göre zaruri veya faydeli bulunan bilümmü masraflarını faizi ile edaya ve bu kabil taahhütlerini ifaya ve hakim takdir edeceği zararı tazmine, iş sahibi mecburdur.

Maksadı hasıl olmasa bile, iş yaparken icabeden ihtimamda bulunan kimse hakkında dahi bu hüküm tatbik olunur.

İş yapan kimse yaptığı masrafı istifa edemediği takdirde, haksız bir fiil ile mal iktisabı faslındaki hükümlere göre yaptığı şeyi ref ettirebilir.

II - İş, yapan kimsenin kendi menfaati için yapıldığı halde:

Madde 414 – Kendi menfaati için yapılmamış olsa bile iş sahibi yapılan işten hasıl olan faydaları temellük etmek hakkını haizdir. Temellük ettiği faydalara göre, işi yapan kimsenin masrafını tazmin ve yapmış olduğu taahhütlerden onu tahlis eder.

III - İcazet

Madde 415 – İş sahibi yapılan işe icazet verirse, vekalet hükümleri cari olur.

ON BEŞİNCİ BAP

Komisyon

(A) ALIM VE SATIM KOMÜSYONCUSU ⁽¹⁾

I - Tarifi :

Madde 416 – Alım ve satım işlerinde komisyoncu, ücret mukabilinde kendi namına ve müvekkil hesabına kıymetli evrak ve menkul eşya alım ve satımını deruhte eden kimsedir.

Atide beyan olunacak hükümler müstesna olmak üzere komisyon mukavelelerinde vekalet hükümleri tatbik olunur.

II - Komisyoncunun borçları :

1 – Mecburi ihbar ve sigorta

Madde 417 – Komisyoncu yaptığı muamelenin cereyanından müvekkilini haberdar etmeğe ve hususiyle emrinin icra edildiğini kendisine derhal bildirmeğe mecburdur.

Müvekkilin emri olmadıkça komisyoncu mukavelenin mevzuunu teşkil eden şeyleri sigorta ettirmeğe mecbur değildir.

2 – Eşyaya ihtimam

Madde 418 – Satılmak üzere komisyoncuya gönderilen eşyanın bozukluğu göze çarpıyorsa, komisyoncu nakliyeciyeye rücu hakkını muhafazaya ve hasarı tesbit ettirmeğe ve muktedir olduğu kadar eşyayı hıfza ve derhal müvekkiline haber vermeğe mecburdur.

(1) 29/6/1956 tarih ve 6763 sayılı Kanununun 41 nci maddesiyle 416 ila 429 ncu maddelerde geçen (Amir) kelimeleri (Müvekkil) olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Aksi takdirde ihmalin sebebiyet verdiği ziyandan mesul olur.

Satılmak üzere komisyoncuya gönderilen eşyanın hemen bozulacağından korkuluyorsa, komisyoncu, müvekkiline derhal malümat vermek şartıyla o eşyayı satmağa mecburdur.

3 – Müvekkil tarafından tayin olunan fiat

Madde 419 – Müvekkil tarafından tayin olunan asgari bedelden noksanına mal satan komisyoncu malı satmasaydı müvekkilinin daha ziyade mutazzarır olacağını ve bu hal icabının yeniden emir almağa müsait bulunmadığını ispat etmedikçe bedelin noksanını tazmine mecbur olur.

Bu takdirde, komisyoncunun kusuru varsa şarta muhalefetinden dolayı başkaca tazminat vermeğe mecburdur.

Müvekkilin tayin ettiği bedelden noksanına mal alan veya fazlasına satan komisyoncu, bu muameleden istifade edemeyip aradaki farkı, müvekkiline vermeğe mecburdur.

4 – Veresiye mal satma, mal teslim etmeden tediye

Madde 420 – Komisyoncu, müvekkilin izni olmaksızın veresiye mal satar veya malı teslim etmeden para verirse zararı kendine ait olur.

Şu kadarki müvekkil hilafını emretmedikçe, satış mahallindeki örfe göre, veresiye satabilir.

5 – Komisyoncunun kefaleti

Madde 421 – Salahiyeti hilafına veresiye mal satması müstesna olmak üzere komisyoncu, muamelede bulunduğu kimselerin tediyelerinden ve diğer borçlarını ifadan mesul olmaz. Şu kadarki komisyoncu, sarahaten kefil veya mesuliyeti mütearif olunca mesul olur.

Kefil olan komisyoncunun, bunun için ayrıca ücret almağa hakkı vardır.

III - Komisyoncunun hakları:

1 – Verdiği paralar ve masraflar

Madde 422 – Komisyoncu, müvekkilin menfaati için yaptığı bilcümle masrafları ve verdiği paraları faiziyle beraber isteyebilir.

Komisyoncu, ardiye ve nakliye ücretlerini müvekkilinin hesabına geçirirseydi kendi memurlarının ücretlerini hesaba dahil edemez.

2 – Komüsyon ücreti

a) İstemek hakkı

Madde 423 – Komüsyoncu; kendisine tevdi olunan işi yaptıkta ücretini alacağı gibi; komüsyoncunun o işi yapamamasına müvekkil sebebiyet vermiş ise, yine ücrete müstahak olur.

Diğer bir sebeple yapılamayan işlerden dolayı komüsyoncu, ancak emeği mukabilinde mahalli adete göre lazım gelen tazminatı isteyebilir.

b) Ücret hakkının sükutu ve müvekkilin aradan çıkması

Madde 424 – Komüsyoncu, müvekkiline karşı sui niyet ile hareket eder ve hususiyle müvekkilin hesabına iştirâ ettiğinden fazla ve sattığından noksan bir fiat geçirirse ücreti almak hakkı tamamiyle sakıt olur.

Son iki halde müvekkil komüsyoncuyu doğrudan doğruya müşteri veya bayi addederek aradan çıkabilir.

3 – Hapis hakkı

Madde 425 – Komüsyoncu sattığı malın bedeli ve aldığı malın kendisi üzerinde hapis hakkına maliktir.

4 – Emtianın müzayede ile satılması

Madde 426 – Emtia satılamayıp veya müvekkilin verdiği satış emrinden rücu edipte müvekkil emtiayı geri almakta veya onda diğer suretle tasarruf etmekte hadden fazla teahhür ederse komüsyoncu emtiayı bulunduğu mahal mahkemesi vasıtasıyla bilmüzayede sattırabilir.

Eşyanın bulunduğu mahalde ne müvekkil nede mümessili hazır bulunmazsa, diğer taraf istima edilmeksizin dahi satış kararı verilebilir.

Şu kadarki emtia, süratle kıymeti tenezzül edecek emtiadan değil ise, evvel emirde kendisine resmen ihbar edilmek lazımdır.

5 – Komüsyoncunun bizzat alıcı veya satıcı olması

a) Ücreti ve masrafları

Madde 427 – Borsada mukayyet veya piyasada cari fiatı bulunan kambiyo senedatı veya diğer kıymetli evrakı veya emtiayı satmağa veya satın almağa memur edilen komüsyoncu, müvekkil tarafından hilafına talimat verilmemiş ise, satın alacağı şey yerine kendi şeylerini beyi yahut satacağı şeyi kendisi için iştirâ edebilir.

Bu hallerde komüsyoncu vekaletin icrası zamanında borsa veya piyasa fiyatını nazara almağa mecburdur. Komüsyoncu, komisyon işlerinde mutat olan ücret ve masraflarını alabilir.

Sair hükümleri beyi gibidir.

b) Komüsyoncunun zımnî kabulü

Madde 428 – Komisyoncu bizzat alıcı veya satıcı olabildiği hallerde bir akit göstermiyerek vekaletin icra edildiğini müvekkiline bildirirse, akide ait olabilecek borçları bizzat deruhte etmiş sayılır.

c) Hakkının sukutu

Madde 429 – Komüsyoncu, müvekkil tarafından verilen emir istirdat edilmiş ve istirdat haberi de vekaleti icra ettiği haberini müvekkile göndermeden vasıl olmuş ise, artık bizzat bayi ve müşteri olamaz.

(B) DİĞER KOMİSYON İŞLERİ

Madde 430 – (Değişik: 29/6/1956-6763/41 md.)

Malzemesi iş sahibi tarafından verilmek suretiyle imal edilecek menkul eşya hakkındaki komüsyon işleri, eşya misli şeylerden olmasa da, alım ve satım komüsyonu hükmündedir.

Alım ve satım komüsyonu sayılmıyan işleri, ücret mukabilinde kendi namına ve müvekkili hesabına deruhde eden alım ve satım komüsyoncusu ile komüsyon işlerini kendisine sanat edinmeyip de arızı olarak üzerine alan tacir hakkında dahi bu babın hükümleri tatbik olunur.

Taşıma işleri komüsyonculuğu hakkındaki hususi hükümler mahfuzdur.

ON ALTINCI BAP

Nakliye mukaveleleri

Madde 431 - 448 – (Mülga: 29/6/1956-6763/41 md.)

ON YEDİNCİ BAP

Ticari mümessiller ve diğer ticari vekiller

(A) TİCARİ MÜMESSİL

I - Tarifi, salahiyet itası:

Madde 449 – Ticari mümessil, bir ticarethane veya fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer bir müessesese sahibi tarafından işlerini idare ve müessesenin imzasını kullanarak bilvekele imza vazetmek üzere sarıh veya zimni kendisine mezuniyet verilen kimsedir.

Müessesese sahibi, vekaletnameyi ticaret siciline kaydetdirmeğe mecburdur. Ancak kayıttan evvel dahi mümessilinin muameleleri ile mülzemdir.

Diğer nevi müesseselerde ve işlerde ticaret siciline kayıttan başka suretle ticari mümessil tayin olunamaz.

II - Vekaletin şümulü:

Madde 450 – Ticari mümessil, hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı, müessesese sahibi hesabına kambiyo taahhütlerinde bulunmak ve onun namına müessesenin gayesine dahil olan bilümmün tasarrufları yapmak selahiyetini haiz sayılır.

Ticari mümessil, sarıh selahiyet almadıkça gayrimenkulleri temlik veya bir hak ile takyit edemez.

III - Tahdidi:

Madde 451 – Temsil selahiyeti bir şubenin işlerine hasrolunabilir.

Tayin olunan şartlar dahilinde diğerleri iştirak etmedikçe yalnız birinin imzası müesseseyi ilzam etmemek üzere birden ziyade kimselerde verilebilir ve buna birlikte temsil denir.

Temsil selahiyetinde bundan başka tahditler hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı muteber değildir.

IV - İstirdadı:

Madde 452 – Mümessil tayin edilirken tescil edilmemiş olsa bile, temsil selahiyetinin istirdat edildiği zaman keyfiyetin ticaret siciline kaydedilmesi mecburidir.

Temsil selahiyetinin istirdadı, ticaret siciline kayıt ve ilan edilmedikçe bu selahiyet hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslar hakkında bakidir.

(B) DİĞER TİCARET VEKİLLERİ

Madde 453 – Ticari vekil, ticarî mümessil sıfatını haiz olmaksızın bir ticarethane veya fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer bir müessesese sahibi tarafından müessesenin bütün işleri veya muayyen bazı muameleleri için temsile memur edilen kimsedir.

Bu selahiyet, müessesenin mutad olan muamelelerinin cümlesine şamildir. Şu kadar ki ticari vekil kendisine sarıh mezuniyet verilmedikçe istikraz edemez ve kambiyo taahhütlerinde ve muhakeme ve murafaada bulunamaz.

(Ek: 29/6/1956 - 6763/41 md.) Mağaza içinde müşterilerin kolaylıkla görebilecekleri bir yerde ve kolayca okuyabilecekleri bir şekilde aksi ilan edilmiş olmadıkça, toptan, yarı toptan veya perakende satış mağazalarının memur veya müstahdemleri, o mağazanın mütat satış muamelelerinin hepsini yapmaya, selahiyetli oldukları muameleler hakkındaki faturaları imzalamaya, bu mutat muamelelerden doğan borçların yerine getirilmesine veya bunların hiç veyahut gereği gibi yerine getirilmemiş olmasına ilişkin ihtar veya diğer beyanları işletme sahibi adına yapmaya, bu mahiyetteki ihtar ve diğer beyanları ve hususiyle mutat muamele dolayısıyla teslim edilmiş olan mallara ilişkin ayıp ihbarlarını mağaza sahibi adına kabule selahiyetli sayılırlar; şu kadar ki, kendilerine yazı ile selahiyet verilmiş olmadıkça mağaza dışında ve kasa memurları tayin edilmiş ise, mağaza içinde mal parasını isteyip alamazlar. Bu kimseler, mal parasını almaya selahiyetli buldukları hallerde faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de selahiyetlidirler.

(C) SEYYAR TÜCCAR MEMURLARI

Madde 454 – Bir müessesese için merkezinin haricindeki mahallerde muamele icra eden seyyar memurlar, müessesese namına sattıkları malın bedelini almak ve mukbuz vermek ve borçluya mehil ita etmek selahiyetini dahi haiz sayılırlar.

Bu selahiyetin tahdidi, hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı muteber değildir.

(D) REKABET YAPMAK MEMNÜİYETİ

Madde 455 – Bir müessesenin bütün işlerini idare eden yahut müessesese sahibinin hizmetinde bulunan ticari mümessiller veya ticari vekiller müessesese sahibinin izni olmaksızın gerek kendi namlarına gerek üçüncü şahıs namına müessesenin yaptığı nevide dahil bir iş yapamazlar.

Buna muhalif harekette bulunursa müessesese sahibi zarar ve ziyan istemek ve bu suretle yapılan işleri kendi hesabına almak hakkını haizdir.

(H) MÜMESSİL VE DİĞER TÜCCAR VEKİLLERİNİN VEKALETLERİNİN HİTAMI

Madde 456 – Hizmet, şirket, vekalet mukavelelerinden ve iki taraf arasında mevcut diğer hukuki münasebetlerden mütevellit haklara halel gelmemek üzere ticari mümessiller ve ticari vekiller her zaman azlolunabilir.

Müessesese sahibinin medeni haklarını kullanmak selahiyetini gaip etmesi veya vefatı ile ticari mümessilin ve ticari vekilin selahiyeti hitam bulmaz.

ON SEKİZİNCİ BAP

Havale

(A) TARİFİ

Madde 457 – Havale, bir akittir ki onunla muhalünaleyh, bilvekele kendi namına kabza sahibiyettar olan muhalünlehe muhil hesabına nakit veya kıymetli evrak veya sair misli şeyler itasına mezun kılınır.

(B) AKDİN HÜKÜMLERİ

I - Muhil ile muhalünlehe arasındaki münasebet:

Madde 458 – Havalenin mevzuu, muhilin muhalünlehe olan borcunun tediyesi ise bu borç ancak muhalünaleyh tarafından vuku bulacak tediyeye ile sakıt olur.

Şu kadar ki, havaleyi kabul etmiş olan alacaklı ancak muhalünaleyhe müracaat ile havalede tayin olunan müddet zarfında matlubunu istifa edemediği takdirde muhilden alacağını mutalebe sahibiyetini haiz olur.

Muhalünlehe olan alacaklı, havaleyi kabul etmek istemezse borçluyu derhal haberdar etmek lazımdır; aksi halde zarar ve ziyan ile mesul olur.

II - Muhalünaleyhin borcu:

Madde 459 – Muhalünaleyh ihtirazi kayıt beyan etmeksizin havaleyi kabul ettiğini muhalünlehe bildirirse, tediyeye ile mükellef olur ve ona karşı yalnız aralarındaki şahsi münasebetlerden veya havalenin münderecatından mütehasıl defalarda bulunabilir. Muhil ile olan münasebetinden mütevellit defilerde bulunamaz.

Muhalünaleyh, muhile borçlu ise kendisi için bu tediyeye muhile yapacağı tediyeye nazaran daha külfetli olmadığı surette, borcun miktarını muhalünlehe tediyeye mecburdur.

Bu halde bile, muhil ile aralarında hilafına mukavele olmadıkça tediyeden evvel havaleyi kabul ettiğini beyan etmeğe mecbur değildir.

III - Tediyeye olunmamak halinde ihbar:

Madde 460 – Muhalünlehin talebine karşı veya talebinden evvel muhalünaleyh muhalünbini, tediyeye etmiyeceğini beyan ederse; muhalünlehe derhal muhili haberdar etmeğe mecburdur; aksi halde zarar ve ziyan ile mesul olur.

(C) RÜCU

Madde 461 – Muhil her zaman muhalünlehe karşı havaleden rücu edebilir. Meğerki havale muhalünlehin menfaati ve bilhassa alacağını tediyeye için yapılmış olsun.

Muhalünaleyh havaleyi kabul ettiğini beyan edinceye kadar muhil ona karşıda havaleden rücu edebilir.

Muhilin iflası, henüz kabul edilmemiş havalenin hükümsüzlüğünü istilzam eder.

(D) KIYMETLİ EVRAK İŞLERİNDE HAVALE

Madde 462 – Hamile muharrer havaleler bu babın hükümlerine tabidir. Her hamil, muhalünaleyhe karşı muhalünlehe sıfatını haizdir. Ve muhil ile muhalünlehe arasındaki haklar havaleyi temlik eden ile temellük eden arasında sabit olur.

Çekler ile kambiyo senetlerine mümasil havaleler hakkındaki hususi hükümler bakidir.

ON DOKUZUNCU BAP

Vedia

(A) VEDİA

I - Tarifi:

Madde 463 – İda, bir akittir ki onunla müstevdi, müdi tarafından verilen şeyi kabul ve onu emin bir mahalde hıfzetmeği deruhte eder.

Ücret şartedilmedikçe veya hal, müstevdiin ücrete intizarını icabetmedikçe müstevdi ücret istiyemez.

II - Müdiin borçları:

Madde 464 – Müdi müstevdiie akdin icrasıyla zaruri irtibatı olan bütün masrafları tediyeye etmekle mükelleftir.

Mudi, ida sebebiyle husule gelen zararın kendi kusuru olmaksızın vukua geldiğini ispat etmedikçe, tazmin ile mükelleftir.

III - Müstevdiin borçları:

1 – Vedianın kullanılması mesuliyeti

Madde 465 – Müstevdi, müdiden mezuniyet almadıkça vediayi kullanamaz.

Buna muhalif hareket ederse müdi'a muhik bir tazminat vermeğe mecbur olur ve kazara husule gelen zararlardan dahi mesuldür. Meğerki kullanmamış olsa dahi bu zararların vukua geleceğini ispat ede.

2 – İstirdat

a) Müdi'in hakları

Madde 466 – İdada müddet tayin edilmiş olsa bile müdi her vakit ida edilen eşyayı zevaidiyle beraber geri alabilir.

Şu kadar ki müstevdiin kararlaştırılmış olan müddeti nazara alarak yaptığı masrafları tesviye ile mükelleftir.

b) Müstevdiin hakları

Madde 467 – Müstevdi, tayin edilen müddetin inkızasından evvel vediayı iade edemez. Şu kadar ki, evvelce tayin edilemeyen haller dolayısıyla akdin devamı vedia için tehlikeyi veya kendisi için zararı mucip olursa, muayyen müddetin inkızasından evvel dahi iade edebilir.

Müddet tayin edilmemiş ise her zaman iade edebilir.

c) İade mahalli

Madde 468 – Vedia hıfzedilmesi lazım gelen yerde iade olunur ve iade masrafıyla iade zamanındaki hasar, müdia aittir.

3 – Müştereken vedia alınması halinde mesuliyet

Madde 469 – Birlikte vediayı kabul edenler, ondan müteselsilen mesul olurlar.

4 – Üçüncü şahıs tarafından istihkak davaları

Madde 470 – Üçüncü şahıs tarafından vedia hakkında istihkak iddiasında bulunulsa bile, vedia adli tarik ile haciz yahut müstevdie karşı istihkak davası ikame edilmedikçe; müstevdi onu müdia ret ve iade ile mükelleftir. Haciz veya istihkak davası halinde, müstevdi derhal müdi haberdar etmeğe mecburdur.

IV - Yedimeine tevdi:

Madde 4 – İki veya daha ziyade kimseler haklarını muhafaza için hukuki vaziyeti munazaalı veya şüpheli olan bir şeyi müstevdie veya yediadile tevdi ederlerse müstevdi veya yediadil bunları bütün alakadarların muvafakati veya hakim kararına olmadıkça hiç birine iade edemez.

(B) USULSÜZ TEVDİ

Madde 472 – Müstevdiin tevdi olunan meblağı aynen iadeye mecbur olmaksızın mesela iade etmesi sarahaten veya zımnen mukarrer ise, o meblağın nefi ve hasarı kendisine ait olur.

Meblağ, mühürsüz ve açık olarak bırakılmış ise, bu manada zımni bir mukavele mevcut sayılır. İda edilen diğer misli eşya veya kıymetli evrakı müstevdi, sarahaten mezun kılınmadıkça kullanamaz.

(C) ARDIYE MUKAVELESİ

I - Kıymetli evrak ihracı salahiyeti:

Madde 473 – Hıfzedilmek üzere emtia kabul ettiğini alenen bildiren ardiye sahibi, ida olunan eşya makamına kaim olmak üzere senet ihracına salahiyet verilmesini ait olduğu merciden talep edebilir.

(İkinci fıkra Mülga: 29/6/1956 - 6763/41 md.)

II - Ardiye sahibinin muhafaza borcu:

Madde 474 – Ardiye sahibi, eşyayı bir komüsyoncu gibi ihtimam ile muhafaza etmeğe mecburdur. Eşyaya tahavvül arız olupta başkaca tedbir ittihazını istilzam ederse, müstevdi mümkün olduğu takdirde bundan müdi haberdar eder. Ardiye sahibi mütat iş zamanlarında emtianın halini tetkik veya muayene ve icabeden tahaffuzi tedbirleri her zaman ittihaz edebilmesi için müdia müsaade etmeğe mecburdur.

III - Tevdi olunan eşyanın diğerleriyle karıştırılması:

Madde 475 – Ardiye sahibi sarahaten mezun olmadıkça aynı nevi ve vasıftan bulunan misli şeyleri birbirine karıştırılmaz. Mezuniyete binaen karıştırılan eşya üzerinde her müdi, hakkıyla mütenasip bir hisse talep edebilir. Bu takdirde ardiye sahibi diğerlerinin huzuruna hacet kalmaksızın her müdiin hissesini tefrik edebilir.

IV - Ardiye sahibinin hakları :

Madde 476 – Ardiye sahibi mukarrer veya mutat olan ardiye ücretini ve muhafazanın sebebiyet vermediği bütün masraflarını (nakliye, gümrük, kayıt) talep edebilir bu masraflar derhal tekiye olunmak lazımdır.

Ardiye ücreti ise her üç ayda bir kere ve her halde eşyanın tamamen veya kısmen istirdadında tekiye olunur.

Eşya, yedinde bulunduğu veya eşyayı temsil eden her hangi bir senet vasıtasıyla onda tasarruf etmek kudretini haiz olduğu müddetçe ardiye sahibinin, alacakları mukabilinde ve eşya üzerinde hapis hakkı vardır.

V - Emtianın iadesi:

Madde 477 – Ardiye sahibi, emtiayı adi tevdiye olduğu gibi ret ve iade ile mükelleftir. Şu kadar ki adi tevdiye müstevdiin evvelce tahmin edemediği sebeplerin tahakkukuna mebni vaktinden evvel iadeye mezun olduğu halde dahi, ardiye sahibi muayyen olan müddetin hitamına kadar eşyayı muhafaza mecburiyetindedir.

(İkinci fıkra Mülga : 29/6/1956 - 6763/41 md.)

(D) OTELCİYE TEVDİ

I - Otelcilerin mesuliyeti:

1 – Şartları ve şumulü

Madde 478 – Otelciler, hancılar nazil olan yolcuların getirdikleri eşyanın duçar olduğu telef ve hasar ve sirkatten ve zararın bizzat yolcuya veya onu ziyarete gelen veya refakatinde bulunan kimseye isnadı kabil olduğunu veya mücbir sebeplerden neş'et ettiğini veya tevdi olunan şeyin mahiyetinden mütevellit bulunduğunu ispat etmedikçe mesuldür. Şu kadar ki, otelci veya hancı veya müstahdemlerine isnadı kabil bir kusur ispat olunmadıkça bu mesuliyet her bir yolcu için yüz lirayı tecavüz edemez.

2 – Kıymetli eşya

Madde 479 – Kıymetli eşya veya oldukça ehemmiyetli miktarda para veya kıymetli evrak, otelci veya hancıya emanet edilmemiş ise otelci veya hancı ancak kendisinin veya müstahdemlerinin kusuru halinde mesul olur. Emaneten kabul etmiş veya kabulden imtina etmiş ise mesuliyeti mahdut değildir. Yolcunun kendi nezdinde saklayabilmesi lazım gelen eşya veya nakit ve emsalinde, yolcunun sair eşyası hakkındaki mesuliyet kaidesi tatbik olunur.

3 – Mesuliyetin hitamı

Madde 480 – Yolcu, zararına vakıf olur olmaz otelci veya hancıya bildirmezse hakkı sakıt olur. Otelci veya hancı böyle bir mesuliyeti deruhte etmediğini veya mesuliyeti bu kanunda nevi tayin olunmayan bir şarta talik ettiğini yapıştırdığı ilanlarda bildirirse bile, mesuliyetten kurtulamaz.

II - Umumi ahır idare edenlerin mesuliyeti:

Madde 481 – Umumi ahırları ve garajları idare edenler içerilerine konulan veya getirilen veya kendileri veya müstahdemleri tarafından kabul olunan otomobil, hayvanat ve araba ve koşum ve sair teferruatının ziya ve hasarından ve çalışmasından zararın müdi veya onu ziyaret veya ona refakat eden veya onun hizmetinde bulunan kimseye isnadı kabil olduğunu veya mücbir sebeplerden veya tevdi olunan eşyanın mahiyetinden neşet ettiğini ispat etmedikçe, mes'ul olur. Şu kadar ki kabul edilen otomobil ve hayvanlar ve arabalar ve onların teferruatı hakkındaki mes'uliyet, garaj ve ahır sahibine veya müstahdemlerine bir kusur isnat olunamazsa, beher müdi için yüz lirayı tecavüz edemez.

III - Hapis hakkı:

Madde 482 – Otelci, Hancı ve umumi ahırlar ve garajlar idaresi sahipleri nezdlerine getirilen veya ahırlarına veya garajlarına konulan eşya üzerinde otel veya hıfz masraflarından mütevellit alacaklarını temin için, hapis hakkına maliktirler.

Mucirlerin hapis haklarına müteallik hükümler, kıyasen tatbik olunur.

YİRMİNCİ BAP

Kefalet

(A) TARİFİ

Madde 483 – Kefalet, bir akittir ki onunla bir kimse, borçlunun akdettiği borcun edasını temin etmeği alacaklıya karşı taahhüt eder.

(B) ŞARTLARI

I - Şekli:

Madde 484 – Kefaletin sıhhati, tahriri şekle riayet etmeğe ve kefilin mes'ul olacağı muayyen bir mikdar iraesine mütevakıftır.

II - Asıl borç:

Madde 485 – Kefalet, ancak muteber bir borç hakkında cereyan eder. Müstakbel zamana muzaf yahut şarta muallak bir borç, hüküm ifade edeceği zamanın hulülü ve şartın tahakkuku halinde muteber olmak üzere kefalete raptolunabilir. Hata yahut ehliyetsizlik sebebiyle borçlunun mesuliyetini icap etmiyen bir akitten mütevellit borca kefalet, eğer kefil akdin borçlu yüzünden olan bu fesadına taahhüt esnasında vakıf ise muteber olur.

(C) NEVİLERİ

I - Adi kefalet:

Madde 486 – Adi kefaletten kefilin borç ile mutalip olması ancak kefalet akidinden sonra borçlunun iflas etmesi veya hakkında takibat icra olunupta alacaklının hatası olmaksızın semeresiz kalması yahut borçlu aleyhinde Türkiye'de takibat icrasının imkansız hale gelmesi ile meşruttur.

Alacaklının alacağı kefaletten evvel yahut aynı zamanda rehin ile temin olunmuş olduğu takdirde, adi kefalette kefil borcun evvelemerde merhundan istifa olunmasını talep edebilir. Fakat borçlu müflis ise yahut borçlunun iflası ilan olunmadıkça rehinin nakde tahvili kabil olmazsa bu hüküm cerayan etmez.

II - Müteselsil kefalet:

Madde 487 – Kefil, borçlu ile beraber müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu sıfatı ile veya bu gibi diğer bir sıfatla borcun ifasını deruhde etmiş ise alacaklı asıl borçluya müracaat ve rehinleri nakde tahvil ettirmeden evvel kefil aleyhinde takibat icra edebilir.

Bu babın hükümleri, bu nevi kefalete de tatbik olunur.

III - Birlikte kefalet:

Madde 488 – Birden ziyade eşhas birlikte mütecezzi bir borca kefil oldukları takdirde bunlardan her biri kendi hisseleri mikdarınca adi kefil gibi ve diğerlerinin hisseleri hakkında kefile kefil sıfatı ile mesul olur. Kefiller, gerek asıl borçlu ile beraber gerek kendi beyinlerinde müteselsil olmaklığı iltizam etmişler ise her biri borcun tamamından mes'ul olup ancak diğerlerinin hisseleri için onlara rücu hakkını haizdirler. Kefaletin, aynı borca diğer kimselerinde kefalet etmesi şartıyla vakı olduğuna alacaklının vukufu bulunduğunu kabule mahal olan hallerde bu şart tahakkuk etmezse, kefil mes'uliyetten beri olur.

IV - Kefile kefil ve rücu kefil:

Madde 489 – Kefile kefil, alacaklıya karşı kefilin taahhüdünü temin eden kimsedir ve kefil ile birlikte mes'uliyeti borçlunun taahhüdünü temin eden adi kefilin borçlu ile beraber olan mes'uliyeti derecesindedir.

Rücu kefil olan kimse, borçludan alacağı alamayan kefile kefilidir.

(D) KEFİLİN MESULİYETİ

I - Şümulü:

Madde 490 – Kefil borcun aslı ile beraber borçlunun kusur veya temerrüdünün kanuni neticelerinden mes'uldür.

Kefil, alacaklının metalibini ifa ederek dava ikamesini bertaraf etmek için kendisine vakit ve zamaniyle ihtar vuku bulmuş olmadıkça asıl borçlu aleyhinde ikame olunan dava masrafını edaya mecbur değildir.

Faiz verilmesi şart edilmiş ise kefil ancak işlemekte olan faiz ile beraber işlemiş faizden bir seneliğini vermekle mükelleftir.

II - Muacceliyet:

Madde 491 – Borçlunun iflası sebebi ile asıl borç vadenin hululünden evvel muacceliyet kesbetse bile, kefil, asıl borcun ifası için tayin olunan vadeden evvel borcu ödemeğe icbar olunamaz. Asıl borcun muacceliyet kesbetmesi evvelce borçluya ihbar vukuuna mütevakkıf ise bu ihbar kefile de icra olunmak lazım gelir. Kefil hakkında borcun muacceliyet kesbetmesi ihbar gününden başlar.

(H) KEFALETİN HİTAMI

I - Asıl borcun sükutu :

Madde 492 – Asıl borç, her hangi bir sebeple sakıt olunca kefil beri olur.

II - Mahdut zaman için kefalet:

Madde 493 – Bir kimse mahdut bir zaman için kefil olupta bu zamanın inkızasını takip eden bir ay zarfında alacaklı bu bapta icraya veya mahkemeye müracaatla hakkını takip etmezse yahut takibatına uzun müddet fasıla verirse kefil kefaletten beri olur.

III - Mahdut olmayan zaman için kefalet:

Madde 494 – Kefalet gayri mahdut bir zaman için akdolanmış ise asıl borç muacceliyet kesbettikten sonra kefil alacaklıdan bir ay zarfında icra veya mahkemeye müracaatla hakkını takip etmesini ve uzun müddet fasıla vermeksizin takibata devam etmesini talep edebilir.

Bir borcun muacceliyet kesbetmesi alacaklı tarafından borçluya ihbar vukuuna mütevakkıf olmadığı takdirde, kefil, kefaleti tarihinden bir sene sonra alacaklıdan bu ihbarın yapılmasını ve borç muacceliyet kesbedince yukarıda zikrolunduğu veçhile icraya veya mahkemeye müracaatla hakkını takip etmesini talep edebilir. Alacaklı, kefilin bu talebini nazara almazsa kefil kefaletten beri olur.

IV - Memur ve müstahdem hakkında kefalet

Madde 495 – Resmi bir memura gayri mahdut müddet için kefil olan kimse, her üç senede bir kere ertesi sene nihayetinde muteber olmak üzere kefaleti feshettiğini ihbar edebilir. Bir müstahdem için vukubulan kefalet üç sene devam ettiği takdirde, hüküm yine böyledir.

(V) KEFİLİN HAKLARI

I - Asıl borçluya karşı

1 – Alacaklının haklarına halefiyet

Madde 496 – Kefil eda ettiği şey nisbetinde alacaklının haklarında, ona halef olur. Bu halefiyet kaidesinden evvelce feragat etmek caiz değildir. Şu kadar ki kefil ile borçlu beynindeki hukuki münasebetlerden mütevellit dava ve defi hakları mahfuzdur.

2 – Kefilin defileri

Madde 497 – Kefil, asıl borçluya ait bütün defileri alacaklıya karşı dermeyan etmek hakkını haiz ve bununla mükelleftir fakat kefilin taahhüdünün mahiyetine nazaran hariç kalması lazım gelen defiler, müstesnadır.

Kefil, kendi kusuru olmaksızın bu defilere vakıf olduğunu ispat etmediği surette kendisini borcunu edadan vareste edecek bu defileri dermeyan etmemesinden naşı, alacaklıya rücu etmek hakkından mahrum olur.

3 – *Kefilin tediye ihbar borcu*

Madde 498 – Kefil, tediye asıl borçluya ihbar etmemesinden dolayı asıl borçlu ikinci defa olarak borcunu eda ederse kezalik kefil rücu hakkını gaip eder. Alacaklı, aleyhine haksız mal edinmesinden dolayı dava hakkı mahfuzdur.

II - Alacaklılara karşı

1 – *Esbabı subutiyenin teslimi*

Madde 499 – Alacaklı mekfulünbihi tediye eden kefilin borçluya rücu hakkını kullanmağa ve elinde bulunan rehinleri nakde tahvile medar olabilecek senetleri ona teslim mecburdur.

Borç bir gayrimenkul rehin ile temin olunmuş ise alacaklı rehin hakkının kefile devri için ifası lazım gelen merasimi icra ile mükelleftir.

2 – *Borçlarını ifa etmiyen alacaklının mesuliyeti*

Madde 500 – Alacaklı kefaletten dolayı tahakkuk eden borcun temini için kefelatin akdi esnasında tesis yahut sonradan istihsal olunan teminatı kefilin zararına olarak tenkis eder veya elinde bulunan delaili elden çıkarırsa kefile karşı mes'ul olur.

Resmi memurlar ile müstahdemlere kefalet vukuunda alacaklı, bu borçlular hakkında ifasıyla mükellef olduğu nezareti icrada ihmal eylediği ve borç bu ihmalden tevellüt ettiği yahut ihmal vukubulmamış olsaydı bu nisbette tezayüt etmiyeceği muhtemel bulunduğu takdirde dahi mesuldür.

3 – *Tediye kabule veya kefaletten tahsile mütedair haklar*

Madde 501 – Borç muacceliyet iktisap edince, kefil her zaman alacaklıyı borcun ifasını kabule veya kendisini kefaletten tahlise icbar edebilir. Alacaklı edayı kabul etmez yahut haiz olduğu teminatı ita ve nakilden imtina eylese kefil kendiliğinden kurtulur.

4 – *Borçlunun iflas masasına alacaklının müracaatı*

Madde 502 – Borçlu, iflas eder ise alacaklı alacağını İflas masasına kayıt ettirmeğe mecburdur.

Alacaklı, borçlunun iflasına muttali olur olmaz ondan kefil haberdar etmekle mükelleftir. Böyle yapmadığı takdirde bu tekasülünden dolayı kefile terettüp eden zarar nisbetinde kefile karşı haiz olduğu haklarını gaip eder.

III - Teminat itasına dair kefilin hakkı

Madde 503 – Aşağıdaki hallerde kefil, borçludan teminat itasını ve eğer borç muaccel ise kendisinin kefaletten kurtulmasını talep edebilir.

1 – Borçlu kefile karşı vukubulan taahhütlerine ve bilhassa muayyen bir müddet zarfında kendisini kurtaracağına dair olan vadına muhalif hareket ettiği takdirde.

2 – Borçlu mütemerrit bulunduğu takdirde.

3 – Kefil, gerek dışarı olduğu zayıat gerek kendi tarafından irtikap olunan bir kusur sebebi ile kefaleti kabul ettiği zamanda kimden ziyade tehlikelere maruz olduğu takdirde.

YİRMİ BİRİNCİ BAP

Kumar ve bahis

(A) ALACAĞIN DAVA EDİLEMESİ

Madde 504 – Kumar ve bahis, bir alacak hakkı tevhit etmez. Kumar yahut bahis için bilerek yapılan avanslar ve ödünç verilen akçeler hakkında ve kumar ve bahis vasfını haiz olduğu takdirde borsaya dahil olan emtia ve kıymetli evrakın fiyat farkı esası üzerine yapılan vadeli alış verişlerde dahi, hüküm böyledir.

(B) BORÇ SENEDİ İTASI VE BİLİHTİYAR TEDİYE

Madde 505 – Kumar oynayan veya bahseden kimse tarafından imza edilmiş adi borç veya kambiyo senedi üçüncü bir şahsa devir edilmiş olsa bile bunlara müsteniden hiç bir kimse bir hak talep edemez. Kıymetli evrakın hüsnü niyet sahibi üçüncü şahıslara bahşettiği haklar mahfuzdur.

Kumar veya bahsin usulü dairesinde cereyanına kazaen veya diğer tarafın fiili neticesi olarak bir mani haylulet etmiş veya bu diğer taraf hile ve desise ika etmiş olmadıkça bilihtiyar verilen kumar akçesi geri alınmaz.

(C) PİYANGO

Madde 506 – Hükümet tarafından müsaade edilmiş olmadıkça, piyango hiç bir alacak hakkı tevhit etmez. Müsaade edilmemiş olduğu takdirde piyango hakkındada kumara mütaallik hükümler tatbik olunur.

Ecnebi memleketlerde müsaade ile tesis edilen piyangolar Türkiye'de kanunun himayesinden istifade etmezler. Meğer ki salahiyettar olan makam bunlara ait biletlerin satılmasına müsaade etmiş olsun.

YİRMİ İKİNCİ BAP

Kayıtlı hayat ile irat ve Ölünceye kadar bakma akdi

(A) KAYDI HAYAT İLE İRAT

I - Mevzuu

Madde 507 – Kaydı hayat ile tesis olunan irat, ya alacaklının veya borçlunun yahut üçüncü bir şahsın hayatı müddetince takyit olunabilir.

Bu bapta sarıh bir şart olmadıkça kaydı hayat ile irat, alacaklının hayatı müddetiyle mukayyet olarak tesis olunmuş sayılır.

Hilafına mukavele olmadıkça borçlunun yahut üçüncü bir şahsın hayatiyle takyit olunarak tesis olunan irat, alacaklının mirasçılarına intikal eder.

II - Tesisin şekli

Madde 508 – Kaydı hayat ile irat tesisine dair olan akit, tahriri şekilde olmadıkça muteber değildir.

III - Alacaklının hakları

1 – Hakkın kullanılması

Madde 509 – Hilafına mukavele olmadıkça kaydı hayat ile irat, her altı ayda bir işlemeden tediyeye olunur.

Hayatiyle mukayyet olarak irat tesis olunan şahıs, iradın peşin verilmesi lazımgelen devrenin nihayetinden evvel vefat eder ise borçlu, o devreye ait meblağı tamamen edaya mecburdur.

Borçlu iflas eder ise alacaklı iflasın küşadı esnasında muteber bir irat sandığında müflisin mükellef bulunduğu irat borcuna muadil bir irat tesisi için iktiza eden resülmale müsavi bir resülmal talep ederek hakkını istihsal edebilir.

2 – Temlik ve haciz edilebilmesi

Madde 510 – Hilafına mukavele olmadıkça, alacaklı, hakkını başkasına temlik edebilir. Üçüncü şahıs lehine meccanen irat tesis eden kimse tesis zamanında o şahsın iflası yahut borcundan dolayı takibat icrası halinde alacaklılarının menfaatına olarak irrattan mahrum edilemeyeceğini şart koşabilir.

(B) ÖLÜNCEYE KADAR BAKMA AKDİ

I - Tarifi

Madde 511 – Kaydı hayat ile bakma mukavelesi, akitlerden birinin diğerine ölünceye kadar bakmak ve onu görüp gözetmek şartıyla bir mamelek yahut bazı mallar temlikini iltizam etmesinden ibaret olan, bir akittir. Borçlu, alacaklı tarafından mirasçı nasbolunmuş ise bu akit hakkında miras mukavelesi hükümleri ceryan eder.

II - Şartları

1 – Şekli

Madde 512 – Kaydı hayat ile bakma mukavelesi mirasçı nasbını tazammun etmese bile miras mukavelesi şeklinde tanzim olunmak lazımdır. Şukadar ki, bu mukavele salahiyettar makam canibinden tayin olunmuş olan şartlara tevfikân devletçe tanınmış bir müessese ile aktedilmiş ise gayri resmi bir senet kifayet eder.

2 – Teminat

Madde 513 – Diğer tarafa bir gayrimenkul temlik eden alacaklı, kendi haklarını temin için o gayrimenkul üzerinde tıpkı bir bayi gibi kanuni ipotek hakkını haiz olur.

III - Mevzuu

Madde 514 – Alacaklı, borçlunun ailesi içinde yaşar. Borçlu aldığı malların kıymetine ve alacaklının evvelce haiz olduğu içtimai mevkie göre hakkaniyetin iktiza ettiği şeyleri alacaklıya vermeğe mecburdur.

Borçlu bilhassa alacaklıya münasip gıda, mesken vermeğe ve hastalığında muktazi ihtimam ile bakmağa ve hekim getirmeğe mecburdur.

Kabul ettikleri kimselere ölünceye kadar bakmak maksadiyle tesis olunan müesseseler umum için mecburi olarak verecekleri şeyleri salahiyettar makam tarafından tasdik olunmuş nizamnameler ile tayin edebilirler.

IV - İtiraz ve tenkis

Madde 515 – Kaydı hayat ile bakma mukavelesi alacaklının kanunen infaka mecbur olduğu kimselere karşı bu mükellefiyetin ifasını temin eden vasıtaların elinden çıkmasını mucip olursa bu kimseler tarafından mezkür mukaveleye itiraz olunabilir. Hakim, bu mukaveleyi feshedeceği yerde borçluyu hak sahiplerine nafaka vermeğe icbar edebilir ve bunlara verilen nafakalar alacaklıya verilmesi lazım gelen şeylerle mahsup edilir. Bundan maada mirasçılarının tenkis talepleri ve alacaklıların fesih davaları hakkı mahfuzdur.

V - Fesih

1 – İhbar

Madde 516 – İki tarafın mukavele mucibince verecekleri şeylerin arasında kıymetçe hissolunacak derecede nisbetsizlik bulunduğu ve fazla alan taraf diğer tarafın kendisine teberruda bulunmak kastı olduğunu

evvel itiraz edebilir. Tehirinde tehlike melhuz değilse şirkete umumi bir vekil nasbı ve alelade şirket muameleleri fevkindeki hukuki tasarrufların yapılması için bütün şeriklerin ittifakı lazımdır.

V - Şeriklerin birbirlerine karşı mesuliyetleri

1 – *Rekabet memnuiyeti*

Madde 526 – Şeriklerden hiç biri, kendi hesabına şirketin gayesine muhalif veya muzır işleri yapamaz.

2 – *Masraflar ve şeriklerin yaptığı işler*

Madde 527 – Şeriklerden birinin şirket işleri için yaptığı masraflar veya iltizam ettiği borçlardan dolayı diğer şerikler, ona karşı mesul olurlar. Bu şerikin idaresi yüzünden doğrudan doğruya uğradığı zararları yahut bu idarenin zaruriyatından olan hasarları diğer şerikler zamindirler.

Şirkete avans olarak para veren şerik verdiği günden itibaren faiz isteyebilir. Şahsi emeği için ayrıca tazminat isteyemez.

3 – *İhtimamın derecesi*

Madde 528 – Şeriklerden her biri şirket işlerinde mutad vechile gösterdiği ikdam ve ihtimamı sarf etmeğe mecburdur. Diğer şeriklere karşı kendi kusuriyle sebebiyet verdiği zararları, şirkete diğer işlerde temin ettiği menfaatlar ile mahsup ettirmeğe hakkı olmaksızın tazmin ile mükelleftir.

Şirket işlerini ücretle idare eden şerik tıpkı bir vekil gibi mesul olur.

VI - İdare salahiyetinin nezi ve tahdidı

Madde 529 – Şirket mukavelesiyle şeriklerden birine verilen idare salahiyeti, muhik bir sebep olmaksızın diğer şerikler tarafından ne nezi ne de tahdit olunabilir. Şirket mukavelesinde diğer bir hüküm mevcut olsa bile haklı bir sebep bulunduğu takdirde, diğer şeriklerden herbiri, idare salahiyetini nezi ettirebilir. Hususiyle şirketi idare eden şerikin vazifelerini fahiş bir surette ihmal etmesi yahut iyi idare için lazım olan ehliyeti zayi eylemesi keyfiyetleri haklı sebep olmak üzere nazara alınabilir.

VII - Şirketi idare eden ve etmiyen şerikler arasındaki münasebet

1 – *Umumiyet itibariyle*

Madde 530 – Kanunun bu babında veya şirket mukavelesinde diğer bir hüküm mevcut olmadıkça şirketi idare eden şerik ile diğer şerikler arasındaki münasabetsizlikler, vekalet hükümlerine tabidir. Şeriklerden biri idare hakkını haiz olmadığı halde şirket hesabına hareket eder, yahut şirketi idare eden şerik salahiyetini tecavüz eylese vekaleti olmadan başkası namına tasarruf edenler hakkındaki hükümler tatbik olunur.

(Ek: 29/6/1956 - 6763/41 md.) Şirketi idare edenler, en az her yıl bir defa hesap vermeye ve kar paylarını ortaklara ödemeye mecburdurlar. Hesap devresinin uzatılmasına ait şart batıldır. İdare edenin ortaklardan olmaması halinde de hüküm aynıdır.

2 – *Şirket işlerini tetkik*

Madde 531 – İdare salahiyetini haiz olmasa bile her şerikin şirket işlerinin nasıl gittiği hakkında şahsen malumat almağa ve şirketin defterlerini ve evrakını tetkik etmeğe ve kendine mahsus olmak üzere şirketin mali vaziyeti hakkında hülasa çıkarmağa hakkı vardır; hilafına mukavele, batıldır.

VIII - Yeni şerik kabulü ve şirkete iştirak

Madde 532 – Şeriklerden hiç biri diğerlerinin rızası olmadıkça şirkete üçüncü şahsı alamaz. Şeriklerden biri kendi kendine üçüncü bir şahsı şirketteki hissesine iştirak ettirir veya hissesini ona devrederse bu üçüncü şahıs şerik sıfatını ihraz etmez ve hususiyle şirket işleri hakkında üçüncü şahsın malumat istemeğe hakkı olmaz.

(C) ŞERİKLERİN ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MÜNASEBETİ

I - Temsil

Madde 533 – Şirket hesabına ve kendi namına bir üçüncü şahıs ile muameleye girişen şerik, bu üçüncü şahsa karşı yalnız kendisi alacaklı ve borçlu olur. Şirket veya bütün şerikler namına üçüncü bir şahıs ile şeriklerden biri muameleye giriştiği halde diğer şerikler ancak temsil hakkındaki hükümlere tevfikane üçüncü şahsın alacaklı veya borçlusu olurlar. Kendisine idare vazifesi tahmil edilen şerik şirketi ve bütün şerikleri üçüncü şahıslara karşı temsil etmek hakkını haiz sayılır.

II - Temsilin hükümleri

Madde 534 – Şirketin iktisap ettiği veya şirkete devredilen şeyler, alacaklar ve aynı haklar şirket mukavelesi dairesinde müştereken şeriklere ait olur. Şirket mukavelesinde diğer bir hüküm bulunmadıkça bir şerikin alacaklıları haklarını ancak o şerikin tasfiyedeki hissesi üzerinde kullanabilirler. Hilafı mukavele edilmiş olmadıkça, şerikler, birlikte yahut bir mümessil vasıtasıyla üçüncü şahsa karşı deruhde etmiş oldukları borçlardan müteselsilen mes'ul olurlar.

(D) ŞİRKETİN HİTAMI

I - Hitam sebepleri

1 – *Umumiyet itibariyle*

Madde 535 – Aşağıdaki hallerde şirket nihayet bulur

- 1 – Şirketin akdinde maksut olan gayenin elde edilmesi yahut elde edilmesinin imkansız hale gelmesiyle.
 - 2 – Mirasçılar ile şirketin devamına dair evvelce yapılmış bir mukavele olmadığı halde şeriklerden birinin ölmesiyle.
 - 3 – Şeriklerden birinin tasfiyedeki hissesi hakkında cebri icra vukuu ile yahut bir şerikin müflis olması veya hacredilmesi ile.
 - 4 – Bütün şeriklerin ittifak etmesiyle.
 - 5 – Şirket için tayin edilen müddetin hitam bulmasıyla.
 - 6 – Şirket mukavenamesinde bu hak muhafaza edildiği yahut şirket gayri muayyen bir müddet için veya şeriklerden birinin hayatları, müddetince tesis olduğu hallerde bir şerikin feshi ihbar eylemesiyle.
 - 7 – Haklı sebeplerden dolayı fesih için verilen mahkeme ilamıyla.
- Haklı sebeplerden dolayı mukavelede muayyen müddetin hitamından evvel ve eğer şirket muayyen olmıyan bir müddet için aktedilmiş ise evvelce ihbara hacet olmaksızın şirketini feshi talep edilebilir.

2 – Muayyen olmıyan müddet üzerine şirket

Madde 536 – Şirket muayyen olmıyan bir müddet için veya şeriklerden birinin hayatı müddetince devam etmek üzere teşkil edilmiş ise şeriklerden her biri altı ay evvel ihbar eylemek şartıyla feshi talebedebilir.

Ihbar, hüsnü niyet kaidelerine tevfikan yapılmalı ve münasip olmıyan zamanda icra edilmemelidir. Şirket hesabı seneden seneye yapılmakta ise fesih ancak bir hesap senesi nihayeti için istenebilir. Mukavelede muayyen müddetin hitamından sonra zımnen devam etmekte olan şirket muayyen olmıyan bir müddet için tecdit edilmiş sayılır.

II - Hitamın şirket işlerine tesiri

Madde 537 – Şirket ihbardan başka bir suretle fesih edilirse, bir şerikin şirket işlerini idare hususundaki selahiyeti, feshi muttali olduğu yahut halin icabettiği itinayı sarfettiği halde muttali olması lazımgelen zamana kadar, kendi hakkında devam eder. Şirket şeriklerinden birinin ölümüyle münfesh olursa ölen şerikin mirasçısı, diğer şerikleri derhal bundan haberdar etmekle mükelleftirler. Mirasçı lüzumlu olan tedbirlerin ittihazına kadar ölen şerikin evvelce de idare etmekte olduğu işlere hüsnüniyet kaideleri dairesinde devam eder.

Diğer şerikler dahi muvakkaten şirket işlerini aynı suretle idarede devam ederler.

III - Tasfiye

1 – Sermayeler hakkında yapılacak muamele

Madde 538 – Bir şeyin mülkiyetini sermaye olarak koyan şerik, şirketin feshi üzerine yapılacak tasfiye neticesinde o şeyi aynen istirdat edemeyip o kimsenin sermayesi ne miktar kıymet için kabul edilmiş ise o kıymeti istiyebilir.

Eğer bu kıymet tayin edilmemiş ise istirdat o şeyin sermaye olarak konduğu zamandaki kıymeti üzerinden yapılır.

2 – Fazlanın taksimi ve noksanlar

Madde 539 – Şirketin borçları ödendikten ve şeriklerden her birinin şirkete yaptığı avanslarla şirket için vuku bulan masrafları ve sermayeleri iade olunduktan sonra bir şey kalırsa bu kar, şerikler arasında taksim olunur.

Şirketin mevcudu borçları ve avans ve masrafları tediye olunduktan sonra sermayelerin iadesine kafi gelmezse zarar, şerikler arasında taksim olunur.

3 – Tasfiyenin nasıl yapılacağı

Madde 540 – Şirketin hitamında tasfiye, idareden hariç olanlar dahi dahil olduğu halde bütün şeriklerce birlikte yapılmak lazımdır.

Şu kadar ki, eğer şirket mukavelesi şeriklerden birinin kendi namına ve şirket hesabına muayyen bazı muameleler yapmasına dair ise bu şerik şirketin hitamından sonra dahi o muameleleri yalnız yapmağa ve diğer şeriklere hesap vermeğe mecburdur.

IV - Üçüncü şahıslara karşı mesuliyet

Madde 541 – Şirketin nihayet bulması üçüncü şahıslara karşı taahhütleri tadil etmez.

Kanunun meriyeti zamanı

Madde 542 – İşbu kanun; Kanunu Medeninin mevki meriyete vazı tarihinden muteberdir.

Kanunun icrasına memur makam

Madde 543 – İşbu kanunun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur.

Tashiha

Madde 544 – Kanunu Medeninin mütemmimi olan işbu kanun merbut tashihler ile beraber kabul edilmiştir.

Madde	Yanlış	Doğrusu
Kanunu Medeni	92	zaid olduğundan silinmiştir.
Borçlar Kanunu	111	borcada borçda tabı esnasında tashih edilmiştir.
" "	111	üçüncü şahsa üçüncü şahsada "
Kanunu Medeni	112	zaid olduğundan silinmiştir.
Borçlar Kanunu	149	şart şarta tabı esnasında tashih edilmiştir.
" "	151	menfaatte menfaatlerde "
" "	153	mirasçısı mirasçısı "
" "	167	öyle ile "
" "	1	alacaklıya alacaklı, ne "
" "	1	kefilidir kefilidir "
Kanunu Medeni	439	ikinci fıkra zaidir silinmiştir.
" "	755	yirmide biridir yirmi misle müsavi addolunur

a - Kanunu Medenideki vecibe veya vecibeler ıstılahı yerine borç veya borçlar ıstılahı konulacaktır.

b - Borçlar Kanununun 187 nci maddesinin son fıkrası (müşteri teslimini istemek niyetinde ise muayyen müddetin inkızasında bayii bundan haberdar etmesi lazımdır) olacaktır.

p - Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin son fıkrası (müşteriye bundan ziyade borç tahmil eden mukaveleler batıldır) olacaktır.

t - Kanunu Medenide mevcut (hudut) kelimesi yerine sınır kelimesi konulacaktır.

s - Kanunu Medenide ve Borçlar Kanununda mevcut (istimal) kelimeleri yerine (kullanmak) kelimeleri konulacaktır.

c - Kanunu Medenideki (şahsı salıs) yerine (üçüncü şahıs) ve (eşhası salise) yerine (üçüncü şahıslar) ıstılahı konulacaktır.

ç - Kanunu Medenideki (Ukud) kelimesi yerine (akıdlre) kelimesi konulacaktır.

h - Kanunu Medenideki (tarafeyn) ıstılahı yerine (iki taraf) ıstılahı konulacaktır.

22/4/1926 TARİH VE 818 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER :

1 – 4/11/1990 tarih ve 3678 sayılı Kanunun Geçici Maddesi :

Geçici Madde 1. – Bu Kanunun 29 ve 30 uncu maddesi hükümleri, yürürlük tarihinden önceki ilişkilerden doğan ve halen görülmekte olan yabancı para ve faiz alacaklarına ilişkin davalar hakkında uygulanmaz. Ancak, alacaklıların bu Kanuna ve Borçlar Kanununun 105 inci maddesine göre munzam zarar talep etme hakları saklıdır.